

ПЕРЕДПЛАТА-2020

Індекс	Назва видання	Періодичність виходу на рік	1 міс.	2 міс.	3 міс.	6 міс.	12 міс.
Вартість передплати, грн (без врахування послуги «приймання передплати»)*							
40123	Газета «СУЧАСНА ОСВІТА УКРАЇНИ»	50 р. на рік	150	300	450	900	1800
68832	ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК ДЛЯ ОСВІТЯН	12	150	300	450	900	1800
68836	СПЕЦВИПУСК ГАЗЕТИ «ОСВІТА УКРАЇНИ»	12	400	800	1200	2400	4800
68829	ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	12	100	200	300	600	1200
68830	ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОНОМІКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	100	200	300	600	1200
68838	УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	12	100	200	300	600	1200
68833	ІСТОРІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	100	—	300	600
68834	МАТЕМАТИКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	100	—	300	600
30670	ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА УКРАЇНИ	6	—	100	—	300	600
68831	ІНОЗЕМНІ МОВИ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	100	—	300	600
68828	БІОЛОГІЯ І ХІМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	150	300	600
68839	ФІЗИКА ТА АСТРОНОМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	150	300	600
68840	ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	150	300	600
68837	ТРУДОВА ПІДГОТОВКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	150	300	600
23823	ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ (HIGHER EDUCATION OF UKRAINE)	4	—	—	150	300	600
68835	ОСОБЛИВА ДИТИНА: НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ	4	—	—	150	300	600
48764	ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА	4	—	—	150	300	600
КОМПЛЕКТИ							
98966	ІНФОРМАЦІЙНИЙ Газета «Сучасна освіта України», журнал «Інформаційний збірник для освітян»		300	600	900	1800	3600
89381	ВСЯ ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА Всі видання		—	—	—	9300	18600
08353	ВИЩА ШКОЛА Газети: «Сучасна освіта України», «Спецвипуск газети «Освіта України», «Педагогічна газета України»; журнали: «Інформаційний збірник для освітян», Вища освіта України (Higher education of Ukraine)		—	—	—	4800	9600
98964	ШКІЛЬНИЙ Газета «Сучасна освіта України», «Педагогічна газета України»; журнали: «Інформаційний збірник для освітян», «Біологія і хімія в рідній школі», «Географія та економіка в рідній школі», «Історія в рідній школі», «Іноземні мови в школах України», «Математика в рідній школі», «Фізика і астрономія в рідній школі», «Українська мова і література в школах України», «Всесвітня література в школах України», «Фізичне виховання в рідній школі», «Трудова підготовка в рідній школі», «Особлива дитина: навчання і виховання»		—	—	—	6300	12600

*Вартість послуги «приймання передплати» — згідно з затвердженими тарифами ДП «Преса», залежно від того, на скільки місяців оформлено передплату.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 2, 2020

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

ПЕДАГОГІЧНИЙ ОСКАР-2020

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА
РОБОТА

ВИХОВАННЯ

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 48764

ПОСПІШАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТИТИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ

ДОКЛАДНІШЕ НА PEDPRESA.UA

02094, м. Київ, вул. Полудренка, 54,
тел./факс: (044) 292-83-05
e-mail: 2345255@ukr.net
Рекламний відділ: тел. (044) 292-83-05
e-mail: info@pedpresa.ua

видавництво
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

ДОКЛАДНІШЕ –
НА САЙТІ
PEDPRESA.UA

видавництво
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО В ДІЇ

Матеріал читайте на с. 14 - 18

Микола Верещака, Анастасія Граф, Анастасія Трухан, здобувачі освіти групи МКП-2 за професією «Провідник пасажирського вагона» Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту під час виробничої практики у вагонній дільниці станції Київ-Пасажирський (ВЧ-1)

НАСТАВНИЦТВО ЯК ЧИННИК ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Матеріал читайте на с. 19 - 21

⇒ Василь Питайло, здобувач освіти групи № 3 за спеціальністю «Токар» (дуальна форма здобуття освіти) під час виробничої практики на Науково-виробничому підприємстві «Джерело»

Юлія Шульпіна, здобувач освіти групи № 6 за фахом «Верстатник широкого профілю» у Навчально-виробничій майстерні «Токарня» ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»

РОЛЬ БІБЛІОТЕЧНИХ ПРОЄКТІВ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ, ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Матеріал читайте у наступному номері

Виставка-презентація художніх робіт «Світ навколо нас». Учасники бібліотечного проєкту «Літопис талантів альма-матер»: здобувачі освіти ЗІ-Д групи: Валентина Момотюк, Антон Лівандовський, завідувач БІЦ Людмила Бурячинська, Віталій Наконечний, Олександр Шинкарук, Юлія Піддубна

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Матеріал читайте на с. 27 - 29

Студенти Мирогощанського аграрного коледжу під час практики на фермерських господарствах Німеччини

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 2 (87) 2020

КВІТЕНЬ – ТРАВЕНЬ – ЧЕРВЕНЬ

Склад редакційної колегії науково-методичного журналу
«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР, ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Нелля Ничкало – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Валентина Радкевич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Оксана Самойленко – доктор педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Людмила Базиль – учений секретар Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент

Вячеслав Супрун – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Валентина Гордієнко – кандидат педагогічних наук, вчений секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

Інна Гриценко – кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (відповідальний секретар)

Роман Гуревич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології і підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Юрій Зінковський – доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, професор кафедри конструювання та виробництва радіоапаратури Національного технічного університету України «КПІ» імені Ігоря Сікорського

Тетяна Іщенко – кандидат педагогічних наук, професор, директор Державної установи «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» МОН України

Петро Коржевський – заступник міністра освіти і науки України, МОН України

Василь Петрович – директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»

Людмила Шевчук – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Ольга Щербак – доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, керівник Українського аналітичного центру професійної освіти «Національна обсерваторія»

Франтішек Шльосек – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, голова Наукового товариства «Польща – Україна», іноземний член НАПН України

Наталія Шульга – кандидат технічних наук, доцент, директор Вищого навчального закладу «Київський транспортно-економічний коледж» Національного транспортного університету

Ірина Шумік – генеральний директор Директорату професійної освіти МОН України

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить чотири рази на рік. Заснований у 1997 році

Свідectво про державну реєстрацію

серія KB № 23535-13375ПР від 31.08.2018 р.

Схвалено вченою радою

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

(протокол № 6 від 18.05.2020 р.)

Передплатний індекс 48764

ЗМІСТ

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Вступна кампанія до закладів професійної (професійно-технічної) освіти у 2020 році: етапи, особливості та комунікація із вступниками у період карантину 2

ІННОВАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Коваленко Олена, Бондаренко Тетяна. Моніторинг процесу використання дистанційних курсів в умовах онлайн освіти 4

Білоконенко Сергій. Дуальна освіта: від інноваційних ідей – до впровадження 9

Поджарий Максим. Соціальне партнерство в дії 14

Стрілець Олександр. Наставництво як чинник особистісного та професійного становлення здобувачів освіти 19

ПЕДАГОГІЧНИЙ ОСКАР-2020

Долінська Марія. Студентський центр агробізнесу – одна із ланок економічного виховання студентів та їх працевлаштування 22

Тимошук Леся, Тимошук Роман. Формування сучасного освітнього середовища 27

Гордійчук Наталія. Методична служба коледжу. Шукаємо нові форми! 30

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА

Петрович Василь. Інноваційна діяльність навчально-практичного центру відновлювальної енергетики – шлях до енергонезалежності 32

Ткаченко Ніна, Гречана Олена, Мелешкова Людмила. Діяльність Центру професійного розвитку кар'єри та бізнесу: формування підприємницької компетентності учнів 35

Ткаченко Михайло. Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності 40

Болбат Світлана. Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти 44

ВИХОВАННЯ

Черняк Інна, Чихладзе Любов. Військово-патріотичне виховання майбутніх фахівців 47

Маленко Вікторія. Психологічна підтримка в умовах карантину: практичні поради учасникам освітнього процесу 49

МЕТОДИЧНА РОБОТА

Гришасва Олена. Сучасні виклики та перспективи розвитку методичної служби професійної (професійно-технічної) освіти 52

Василиненко Віктор. Освітній процес в умовах карантину – іспит на зрілість методичної служби 55

ХРОНІКА

Шаповалова Надія, Костюченко Ольга. Відкриття навчально-практичного центру з матеріалообробних технологій 58

Гайдук Ольга. Методичні вебінари для педагогічних працівників закладів професійної освіти 60

Гриценко Інна. Модернізація змісту професійної та фахової передвищої освіти в умовах євроінтеграційних процесів 61

СУМУЄМО

Високий професіонал. Чудова людина. Патріот України
Пам'яті Валерія Григоровича Бачинського 62

© Усі права захищено. Жодні частина, елемент, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі і ніякими засобами – ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця.

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори. Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів. Рукописи не повертаються. У разі використання матеріалів посилання на журнал є обов'язковим.

© «Педагогічна преса», 2020

© «Професійна освіта», 2020

ВСТУПНА КАМПАНІЯ ДО ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ У 2020 РОЦІ: ЕТАПИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА КОМУНІКАЦІЯ ІЗ ВСТУПНИКАМИ У ПЕРІОД КАРАНТИНУ

У 2020 році вступна кампанія до закладів професійно-технічної освіти розпочнеться у червні, як тільки випускники 9-х класів отримають свідоцтва про базову загальну середню освіту. Строки кампанії визначаються закладами відповідно до затверджених у встановленому порядку робочих навчальних планів. Тобто кожен заклад самостійно визначає термін, у який починає та завершує прийом документів від вступників, проведення вступних випробувань та зарахування на навчання.

«Передбачити яким буде перебіг вступної кампанії дуже складно, адже наші рішення та рекомендації залежатимуть від епідеміологічної ситуації в країні та, відповідно, рішень Уряду. Наразі ми плануємо старт кампанії у червні, а завершення восени – у вересні-жовтні», – зазначив заступник міністра освіти і науки Петро Коржевський.

У березні в Міністерстві юстиції пройшов державну реєстрацію наказ Міністерства освіти і науки №1550 від 12.12.2019, який визначає зміни у Типових правилах прийому до закладів профтехосвіти. Вони закладають, що скористатися правом на першочерговий вступ з цього року зможуть призери фінального етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук. Пільги під час вступу тепер матимуть особи з інвалідністю та діти з малозабезпечених сімей, у яких обидва батьки є особами з інвалідністю, один з батьків є особою з інвалідністю, а інший помер, одинока матір є особою з інвалідністю, батько є особою з інвалідністю та виховує дитину без матері. Крім того, порядок взаємодії закладів із підприємствами став простішим: для того, щоб направити працівників на навчання або підвищення кваліфікації, роботодавець зможе підписати угоду, покривши витрати на навчання.

З цього року змінюються, зокрема, підходи до роботи зі вступниками. Приймальні комісії тепер проводитимуть консультації та бесіди щодо вибору професії, умов навчання. Дізнатись про переваги професійної освіти та можливості працевлаштування після випуску вступники можуть на традиційних Днях відкритих дверей. Дати та адреси таких заходів вже кілька років поспіль збираються та оприлюднюються на вебсайті МОН у розділі «Професійно-технічна освіта». Однак цього року, через запроваджений загально-

національний карантин, більшість закладів проводять інформаційні сесії в онлайн режимі.

«Нині, в умовах карантину, ми бачимо як заклади професійно-технічної освіти гнучко відреагували на ситуацію. Вони активніше наповнюють свої сайти актуальною інформацією, створили 3D-тури для огляду матеріально-технічної бази, збирають запитання від вступників та їхніх батьків через гугл-форми для подальшого спілкування онлайн. Ще одна поширена практика – збір заяв для вступу в електронній формі. У такий спосіб адміністрації отримують попередню кількість та контакти абітурієнтів, які обрали їхній заклад та визначилися з професією, та консультують їх щодо документів для вступу, особливостей навчання. Улітку, коли ті отримають документи про базову або повну загальну середню освіту, їх зарахують на навчання», – розповів заступник міністра освіти і науки Петро Коржевський.

Він також додав, що сьогодні навіть тих учнів, які мають природний хист до певної роботи, у професійну освіту часто не пускають батьки та шкільні вчителі. Завданням Міністерства є зняти це, показати, що професійна освіта – не стеля, а сходинка до професійної самореалізації. А ефективна система професійної орієнтації, а також комунікація з суспільством мають допомогти вирішити ці питання.

Так, на сайті Міністерства у розділі «Вступна кампанія» розміщені роз'яснення у форматі запитань-відповідей про вступ, інфографіки та відеороз'яснення. Серед запитань, на які надано відповіді: які документи потрібно зібрати для вступу в заклад професійної (професійно-технічної) освіти; які дані зазначаються у дипломі випускника; скільки триватиме навчання; який розмір стипендії; як відбувається вступ абітурієнтів, що проживають на тимчасово окупованих територіях Криму та Донбасу.

З урахуванням матеріально-технічних можливостей закладу освіти ці матеріали можуть бути роздруковані та поширені серед вступників, наприклад, засобами поштового зв'язку. Для кращої взаємодії зі вступниками МОН також рекомендує розміщувати їх на сайтах закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

З травня на офіційному веб-сайті МОН розміщуються успішні історії закладів професійно-

технічної освіти. Ідеться про ті заклади, які були відібрані за програмою ЄС «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України», активно співпрацюють з роботодавцями, зокрема, для розвитку дуальної форми навчання, створюють інклюзивний освітній простір, беруть участь у міжнародних проєктах тощо. Метою цієї ініціативи є опис успішного досвіду закладів та їхніх керівників, переваги навчання у них. Далі ці матеріали поширюються у регіональних засобах масової інформації та у соціальних мережах Міністерства.

«Щороку ми намагаємось більше і якісніше роз'яснювати вступникам переваги професійної освіти. Ще одна наша мета – зробити процес вступу зрозумілим і прозорим. Ми надаємо інформацію у різних форматах, адже незважаючи на складні умови, за яких цього року відбуватиметься вступна кампанія, заклади професійної освіти готові до набору вступників. У своїх матеріалах ми наголошуємо на основних перевагах навчання у закладах профтехосвіти. Це швидке опанування професії строком від 6 місяців до 3-х років, безоплатне навчання і гуртожиток, стипендія та оплачувана практика. Більше того, все більше закладів пропонують дуальну форму навчання, де учні приділяють до 70 % навчального часу практиці на підприємстві, а 30 % – опануванню теорії у закладі. У підсумку такі випускники мають достатньо практики вже під час навчання і швидко працевлаштовуються», – розповів заступник міністра освіти і науки Петро Коржевський.

Нині МОН напрацьовує різні сценарії, за якими може відбуватися вступна кампанія. Один з них – це збір оригіналів документів вже після початку нового навчального року. Тобто задля дотримання протиепідеміологічних заходів керівники закладів професійної освіти зможуть організувати прийом копій необхідних документів через засоби електронного зв'язку, а після припинення карантину – зібрати оригінали необхідних документів.

Уже у червні-липні Кабінет Міністрів України має затвердити обсяги державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2020 році. Ці дані дають змогу зрозуміти, якою буде кількість місць для навчання на бюджеті за професіями загальнодержавного значення. Разом з тим, у цей період місцева влада має затверджувати обсяги регіонального замовлення на підготовку кадрів у закладах профтехосвіти. Вони складають більшість бюджетних місць у закладах професійної (професійно-технічної освіти).

Оскільки між набором вступників у заклади вищої та професійної освіти існує значний розрив, Міністерство працює над підвищенням престижності професійної освіти. В останні роки еконо-

мічний сектор надає запит на фахівців із професійною освітою і підприємства готові платити молодим робітникам гідні зарплати. Попри це, молодь свідомо обирає навчання у вишах на спеціальностях, які є незатребуваними серед роботодавців. Ідеться про правничий напрям, фінанси, менеджмент, соціальні та поведінкові науки.

Так, у 2019 році до закладів професійної освіти зараховано 104 384 осіб. З них 92 503 (з них 1 041 контрактників) навчатимуться за кошти регіонального замовлення, 11 881 – державного. Тоді як до закладів вищої освіти у 2019 році після 11-го класу на бакалавра вступили 163 199 осіб. З них 56 206 – на бюджет, 106 994 – на контракт. Та ж сама тенденція зберігалася й у 2018 році. До закладів професійної освіти вступили 107 433 осіб, з них 95 233 (з них 1 266 контрактників) навчаються за кошти регіонального замовлення, 12 200 – державного. До закладів вищої освіти після 11-го класу на бакалавра вступили 158 247 осіб. З них 54 501 – на бюджет, 103 746 – на контракт.

Уже кілька років поспіль традиційно популярними серед молоді є професії, які стосуються аграрного та будівельного секторів, а також сфери обслуговування. Вони є добре оплачуваними та затребуваними серед роботодавців майже усіх регіонів. Наразі з тим, є дефіцитні професії або професії з особливими умовами праці. Вони також мають високий рівень оплати на ринку праці.

«Складаючи прогнозовані обсяги, місцева влада орієнтується на потреби регіонального ринку праці та запити роботодавців. Через карантинні обмеження бізнес зазнав суттєвих збитків і, відповідно, цього року звичні обсяги регіонального замовлення будуть переглянуті. Наразі складно спрогнозувати, яким буде фінальний варіант. Однак ми постійно співпрацюємо із обласними відділами профосвіти і контролюємо це питання», – пояснив Петро Коржевський.

Для того, щоб своєчасно інформувати освітян та батьків про впроваджені через карантин зміни у закладах освіти, МОН запропонувало окремий інформаційний ресурс – mon-covid19.info. Тут розміщено інформацію, зокрема, про вступну кампанію. У разі прийняття додаткових рішень, змін у строках або форматі прийому документів від вступників, ця інформація оперативно з'явиться на відповідному сайті. Кампанію «Вчимо і навчаємось на карантині: зміни в системі освіти» розроблено за підтримки Швейцарської Конфедерації в рамках впровадження Швейцарсько-українського проєкту DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти».

Інформація МОН України

УДК 377.015.62:656.2

МОНІТОРИНГ ПРОЦЕСУ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ В УМОВАХ ОНЛАЙН ОСВІТИ

Олена КОВАЛЕНКО, ректор Української інженерно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор, м. Харків;
Тетяна БОНДАРЕНКО, доцент кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, кандидат педагогічних наук, доцент, м. Харків

Обґрунтовано, що ефективність використання дистанційного курсу в освітньому процесі багато в чому залежить від того, як організовано управління процесом його використання, зокрема, як здійснюється реєстрація (видалення) користувачів, наповнення дистанційного курсу даними про студентів, створення навчальних груп, як здійснюється управління навчальними подіями з використанням вбудованого календаря, анонсів подій, розсилки повідомлень і попереджень; як реалізовано управління проходженням тестів на основі наявних функціональних можливостей з управління процесом використання дистанційного курсу.

Ключові слова: дистанційний курс, моніторинг, освітній процес, якість дистанційної освіти, заклад вищої освіти, інтернет технології.

Elena KOVALENKO, Tatyana BONDARENKO

MONITORING THE PROCESS OF USING REMOTE COURSES IN THE CONDITIONS OF ONLINE EDUCATION

It is substantiated that the effectiveness of the use of the distance course in the educational process largely depends on how the management of the process of its use is organized, in particular, how the registration (deletion) of users is carried out, the filling of the distance course with data on students, the creation of study groups, how the event management is carried out. using a built-in calendar, event announcements, messaging and alerts; how the control of passing tests is implemented based on the available functionalities for managing the process of using the remote course.

Keywords: distance course, monitoring, educational process, quality of distance education, institution of higher education, internet technology.

Постановка проблеми. Безперервна ІТ-революція змушує заклади освіти постійно впроваджувати інноваційні технології навчання у зв'язку із змінами та появою нових освітніх комп'ютерних технологій. Так, починаючи з 2014 року, успішно впроваджуються технологія MOOC (Massive open online course), на основі якої розвивається змішане навчання (Blended Learning), гейміфіковане навчання (Game-Based Learning), хмарна освіта (Cloud-Based Education) тощо. На цьому тлі дистанційна форма навчання є чимось звичним та буденним, що використовує майже кожен заклад освіти. Проте останні події на початку 2020 року, що пов'язані з епідеміологічною ситуацією у світі, актуалізували проблему дистанційної форми навчання і вивели її у ряд пріоритетних.

Для закладів вищої освіти необхідність у дистанційній формі навчання зазвичай обумовлена передусім зростанням обсягів самостійної роботи студентів. Для інженерно-педагогічної освіти є ще один суттєвий чинник, що визначає актуальність цієї фор-

ми навчання: майбутні викладачі професійної (професійно-технічної) освіти мають досконало володіти цією технологією. Теоретичні основи створення дистанційних курсів вони вивчають у рамках дисциплін Комп'ютерні технології навчання та Хмарні технології у соціально-педагогічних системах. Досвід практичної роботи з дистанційними курсами вони отримують у процесі виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи у системі дистанційної освіти (ДО) Української інженерно-педагогічної академії (УІПА).

Для УІПА додатковий чинник, що зумовлює необхідність використання цієї технології, пов'язаний із впровадженням інноваційної технології концентрованого навчання. Це одна з ефективних технологій організації освітнього процесу, в основі якої ідея цілісного сприйняття та розуміння студентом усього річного курсу в короткий термін (організаційно це досягається шляхом концентрованого вивчення одного предмета в межах одного місяця) (Технологія концентрованого навчання як одна з ефективних технологій організації навчального процесу, 2016).

© Коваленко О., Бондаренко Т., 2020

У цих умовах дистанційна форма навчання:

- *по-перше*, надає студентам можливість засвоювати навчальний матеріал дисципліни в індивідуальному темпі (як показав досвід використання технології концентрованого навчання, не всі студенти здатні засвоювати навчальний матеріал у темпі інтенсивного навантаження і їм потрібно забезпечити можливість додаткової роботи з курсом у рамках дистанційної форми навчання).

- *по-друге*, концентроване вивчення одного предмета в межах одного місяця вимагає постійної стовідсоткової присутності студентів. Навіть незначний проміжок часу, коли студент відсутній з поважних причин, призводить до значних прогалин у засвоєнні матеріалу, які можна надолужити тільки за умови використання дистанційної форми навчання.

В УПА протягом багатьох років створювалося інформаційне середовище (ІС), яке успішно розвивалося і вдосконалювалося у багатьох напрямках. Наразі це середовище є досить насиченим різноманітними інформаційними ресурсами, частина з яких успішно використовується для організації дистанційного навчання. Детальний опис ІС УПА представлено у роботі (Бондаренко, 2016).

За цей тривалий час підходи до оцінювання якості ресурсів дистанційної освіти зазнали значної трансформації. Якщо на початковому етапі створення системи ДО в УПА якість дистанційного курсу оцінювалася за одним показником: дистанційний курс або є, або його немає, то на наступному етапі була введена комплексна система оцінювання якості дистанційного курсу (Бондаренко, 2017). Проте з упровадженням дистанційної форми навчання для всіх дисциплін, що викладаються у академії, на порядок денний було поставлено питання ефективності використання цієї форми навчання у підготовці майбутніх інженерів-педагогів.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз праць присвячених використанню інформаційних технологій в освіті (І. Воротникова, З. Дудар, І. Ревенчук, О. Золотарьова, О. Брежнева-Єрмоленко, М. Пригодій) дає змогу сформулювати висновок, що підходи до оцінювання якості ДО передбачають здебільшого етап розроблення дистанційного курсу. Якщо в окремих працях і розглядаються проблеми оцінювання якості ДО у процесі використання, то в них запропоновані окремі показники оцінювання, які не охоплюють процес експлуатації дистанційного курсу загалом.

Наприклад, Н. Думанський [5] для оцінювання роботи викладача у системі ДО пропонує три блоки критеріїв: критерії оцінки загальних педагогічних умінь; критерії оцінки спеціальних умінь; критерії оцінки результатів діяльності викладача (в основному умінь і навичок отриманих студентами). Сам автор визнає, що цей блок критеріїв

складно реалізувати в умовах дистанційного навчання. А. Заболоцький [6] описує результати анкетування студентів – користувачів дистанційних курсів, за якими студенти самі визначили важливі чинники якості дистанційної форми навчання. Проте конкретних значень оцінювання якості організації та проведення цієї форми навчання у публікації немає. У статті Т. Бондаренко [2] ми запропонували комплексний підхід до оцінювання якості дистанційних курсів, що базується на процесному підході до менеджменту якості. Цей підхід відрізняється від загальноприйнятого підходу, який запропоновано, наприклад, у працях Л. Мирутенко [8], Н. Морзе, О. Глазунова [9], В. Осин [10], де під комплексним оцінюванням якості електронних засобів навчання розуміється оцінювання їх якості за сукупністю параметрів: змістовних, техніко-технологічних, дидактичних, методичних і дизайн-ергономічних. Ця сукупність параметрів характеризує Електронний освітній ресурс (ЕОР) як програмний продукт педагогічного призначення, але не дає уявлення про ефективність його використання в освітньому процесі.

Звичайно, можна спрогнозувати досягнення якості ЕОР на етапі проєктування і розроблення системи шляхом проведення системного аналізу вихідних вимог і завдань, проте, обґрунтоване судження про його якість можна зробити тільки після його експериментальної апробації в процесі навчання. А якщо врахувати те, що процеси морального старіння ЕОР крім змістовного чинника поглиблюються обмеженнями його повноцінного використання як програмного продукту з причин появи нових більш досконалих або більш популярних версій аналогічного програмного забезпечення, обладнання і технологій, то для вирішення завдання підтримки якості дистанційних курсів у системі ДО необхідно реалізувати процедури контролю процесу та результатів їх використання.

Мета статті – проаналізувати результати використання запропонованого підходу до оцінювання якості використання дистанційних курсів у системі ДО Української інженерно-педагогічної академії та оцінити його ефективність у розв'язанні проблеми підвищення якості дистанційної освіти.

Методи дослідження: аналіз, синтез – для вивчення навчально-нормативної документації і психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; порівняння, зіставлення – з метою порівняння підходів дослідників до розв'язання проблеми моніторингу використання дистанційних курсів в умовах онлайн освіти; тестування, анкетування, спостереження, бесіди – з метою визначення рівня використання дистанційних курсів в умовах онлайн освіти.

Виклад основного матеріалу. Система дистанційного навчання в академії створена на базі платформи навчального менеджменту Moodle. У цю систему завантажені дистанційні курси з усіх дисциплін, що викладаються у академії. Розглянемо як в академії здійснюється оцінювання якості процесу використання дистанційних курсів.

Викладачі здебільшого отримують інформацію про труднощі у використанні дистанційних курсів за результатами діагностичних процедур (тестування, виконання завдань тощо). Разом з тим для отримання більш повної і об'єктивної інформації про ефективність використання дистанційних курсів доцільно здійснювати аналіз активності користувачів. При цьому збір інформації здійснюється за такими критеріями: активність учасників процесу; інтерактивність процесу під час використання дистанційного курсу; інтенсивність процесу за елементами курсу; динаміка навчальних досягнень студентів; управління процесом використання дистанційного курсу.

Активність учасників процесу характеризують такі показники:

- динаміка зміни кількості звернень користувачів (навчальної групи) до дистанційних курсів протягом зазначеного періоду часу;
- динаміка зміни кількості унікальних (за IP-адресою) звернень користувачів (навчальної групи) до дистанційного курсу;
- динаміка зміни відсотка звернень до дистанційних курсів користувачами окремої навчальної групи;
- коефіцієнт активного використання курсу (кількість активних дій користувачів з курсом до кількості переглядів курсу);
- питома оцінка активності на одного користувача по курсах (у такому випадку активність використання контенту не залежить від кількості зареєстрованих користувачів).

Ми не відстежуємо динаміку виконання індивідуальних завдань студентами, це прерогатива викладача, який веде дистанційний курс. Проте наш досвід показує, що активність студентів на курсі доволі тісно корелює з кількістю зданих завдань. Тобто відслідковуючи активність студентів у системі ДО ми отримуємо індексний показник, що характеризує у даному випадку латентну змінну «Успішність студентів», яка у свою чергу визначається кількістю зданих завдань.

Інтерактивність процесу оцінюється за кількістю процедур взаємодії учасників освітнього процесу при використанні дистанційного курсу: число відвідувань форумів, кількість вебінарів, онлайн-опитувань, інтерактивних навчальних лекцій тощо. Інтенсивність процесу використання дистанційного курсу за його елементами встановлюється на основі аналізу взаємодії

користувачів з елементами курсу і відображує кількість звернень до організаційних (форуми), навчально-методичних (конспекти лекцій, методичні вказівки до практичних і лабораторних робіт) і контрольних-вимірних (тест, завдання) матеріалів. Динаміка навчальних досягнень студентів вивчається на основі ведення електронного журналу успішності студентів з дисципліни. За результатами аналізу журналу може бути побудована індивідуальна траєкторія засвоєння дисципліни кожним студентом і представлені в графічному вигляді результати діагностики всієї групи. У результаті аналізу цієї інформації можна оцінити як у тестових процедурах реалізується принцип диференційованості та забезпечується такий критерій якості діагностичних процедур, як надійність (сталість результатів контролю).

Ефективність використання дистанційного курсу в освітньому процесі багато в чому залежить від того, як організовано управління процесом його використання, зокрема, як здійснюється реєстрація (видалення) користувачів, наповнення дистанційного курсу даними про студентів, створення навчальних груп, як здійснюється управління навчальними подіями з використанням вбудованого календаря, анонсів подій, розсилки повідомлень і попереджень; як реалізовано управління проходженням тестів на основі наявних функціональних можливостей з управління процесом використання дистанційного курсу. Наведені пропозиції щодо комплексного оцінювання якості використання дистанційних курсів у системі ДО були покладені в основу Положення про навчальний портал Української інженерно-педагогічної академії. Це положення регламентує єдині вимоги, порядок та правила формування та забезпечення навчального порталу академії і, зокрема, створення дистанційних навчальних курсів для студентів Української інженерно-педагогічної академії з дисциплін, передбачених навчальним планом за усіма спеціальностями освітніх рівнів «бакалавр» та «магістр».

У положенні регламентується така процедура моніторингу якості використання дистанційних курсів у системі ДО академії: фахівці інформаційно-обчислювального центру академії разом з відповідальними за дистанційне навчання по кафедрах УІПА забезпечують подання звітності щодо створення, використання та періодичної оцінки якості дистанційних курсів. Після закінчення навчального семестру на основі моніторингу використання дистанційних курсів складається звіт, який є базою для визначення рейтингу викладачів за використанням дистанційних курсів у навчальному процесі згідно з Нормами часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної,

наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників УПА.

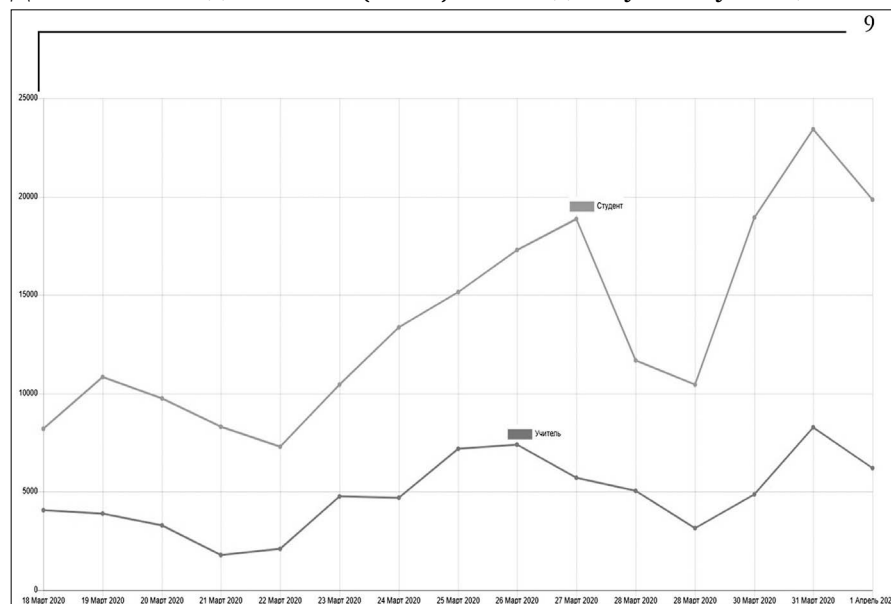
Експертиза супроводу передбачає оцінювання наступних показників: зарахування студентів на дистанційний курс; коректність дат завдань; наявність списку студентів групи з номерами варіантів; коректність гіперпосилань у курсі на інтернетні ресурси; своєчасність перевірки завдань; наявність коментарів до відповідей; подача оперативних новин; активність студентів; облік відвідування; зворотний зв'язок, онлайн спілкування; опитування. Кожний показник оцінюється у балах. Залежно від ступеня впливу показника на якість використання курсу його максимальна оцінка може бути від 5 до 30 балів. Усі показники відображені у двох групах: обов'язкові показники (без наявності балів хоча б за одним з цих показників курс не буде атестовано); додаткові показники (їх наявність позитивно впливає на атестаційну оцінку курсу, надаючи додаткові бали). Усі роботи з моніторингу якості використання дистанційних курсів координуються керівником групи моніторингу якості освіти академії.

У звичайному режимі роботи моніторинг використання дистанційних курсів здійснюється раз на семестр. Проте в умовах карантину в зв'язку з тим, що дистанційна форма навчання стала єдиною і основною ця перевірка була здійснена за результатами двох тижнів навчання. На мал. наведено результати моніторингу активності користувачів дистанційних курсів (кількість відвідувань) по календарних датах.

Отримані дані свідчать про те, що не всі студенти усвідомили той факт, що дистанційна освіта в сучасних умовах – це єдина форма навчання. Так активність студентів у системі ДО не є стовідсотковою (73 %). Викладачі у

цих умовах не встигають забезпечити своєчасну перевірку завдань (65,7 %). Теж саме можна сказати і про наявність коментарів до відповідей (50 %). Тобто моніторинг процесу використання дистанційних курсів у системі дистанційної освіти в умовах, які склалися – це дієвий механізм визначення проблем освітнього процесу і, відповідно, шляхів їх розв'язання. Ще один аспект цього моніторингу пов'язаний із сучасними підходами до визначення якості товарів та послуг. У міжнародному стандарті ISO 8402 86 якість визначається як сукупність властивостей і характеристик продукції або послуги, які надають їм здатність задовольняти обумовлені або передбачувані потреби споживача. Тому було б нелогічно оцінювати якість дистанційних курсів тільки на підставі оцінок експертів і не враховувати при цьому думку безпосередніх споживачів (студентів і викладачів).

Виявити переваги і недоліки, проблеми, з якими стикалися студенти, а також визначити напрями вдосконалення системи навчання з використанням дистанційних курсів можна за результатами їх опитування. Ми провели опитування студентів у якому вони мали оцінити рівень організації освітнього процесу із застосуванням дистанційної форми освіти загалом, оцінити наскільки зручно і комфортно працювати з електронними навчально-методичними матеріалами, що представлені в структурі дистанційного курсу (форма викладу, оформлення, наочність матеріалів тощо), перерахувати проблеми, які траплялися у роботі з системою, оцінити наскільки сприяло вивчення дисципліни із застосуванням дистанційного курсу формуванню у студентів необхідних знань і вмінь, а також навичок використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. На запитання: «Яка,

Мал. Активність користувачів дистанційних курсів по календарних датах

на Вашу думку, ефективність дистанційної форми навчання?» – відповіли «Висока» і «Вище середнього» майже 45 % студентів, «Середня» – 32 %, «Нижче середнього» – 23 %. Ці результати пояснюються відношенням студентів до дистанційної форми навчання. На запитання: «Як Ви ставитеся до дистанційної форми навчання?» – 60 % студентів відповіли – «Вчитися звичайним способом цікавіше, тому що є особисте спілкування». Дистанційну освіту як допоміжну форму навчання розглядають 15 % студентів. Стільки ж студентів вважають, що дистанцій-

на освіта гірша, ніж традиційна, а 10 % студентів пояснюють це тим, що диплом про дистанційну освіту не цінується.

На запитання: «Оцініть організацію освітнього процесу і роботу сайту дистанційного навчання (зворотний зв'язок, своєчасна перевірка завдань, наявність коментарю до відповіді тощо)» студенти поставили оцінку відмінно – 15 %, добре – 45 %, задовільно – 23 %, не задовільно – 17 %.

На прохання відзначити основні проблеми в організації дистанційного навчання майже 40 % студентів відповіли: «Недостатній контроль отриманих знань і вмінь». Стільки ж студентів відзначили, що програми дистанційного навчання не завжди відповідають освітнім потребам. У підсумку на запитання «Чи задоволені Ви якістю дистанційних курсів?» – «Так» відповіли 65 % студентів, важко відповісти – 25 % студентів, решта студентів (10 %) відповіли «Ні». Для проведення занять в онлайн режимі було обрано сервіс відеозустрічей Google Meet. Сервіс безкоштовний за умови, що захід організовано з корпоративного аккаунта організації, а в кожного викладача академії він є. Студенти із задоволенням долучаються до лекції або практичного заняття, адже це хороша можливість поспілкуватися із викладачем «на живо», оскільки вони за опитуванням визначилися у більшості, що «вчитися звичайним способом цікавіше, тому що присутнє особисте спілкування». До відеозустрічей під'єднуються навіть ті студенти, у яких немає можливості відвідувати заняття щоденно. Адже додаток Meet легко встановити на мобільному пристрої та під'єднатися до заняття у будь-якому місці. Така організація освітнього процесу дуже зблизила студентів та викладачів у цих непростих умовах.

Висновки. Якщо ви вважаєте, що головне – це створити якісний дистанційний курс, що відповідає всім установленим вимогам, то ми змушені вас розчарувати. Досвід функціонування системи дистанційної освіти УПА показав, що без кропіткої буденної систематичної роботи з моніторингу процесу використання кожного дистанційного курсу годі сподіватись на ефективну віддачу від цієї форми навчання. Причому ця робота має здійснюватися у кількох напрямках: аналіз роботи викладачів з дистанційними курсами, активність студентів, інтерактивність процесу дистанційної освіти тощо.

Для реалізації запропонованого підходу у ЗВО необхідно створити ефективні інституційні структури, зокрема, групу моніторингу якості освіти, до складу якої має увійти група експертизи супроводу дистанційних курсів.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні методики моніторингу використання дистанційних курсів в умовах онлайн освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Т. С. Інформаційна підтримка моніторингу формування професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів / Т. С. Бондаренко // Теорія і методика професійної освіти. – 2016. – Вип. 10 (2). [online] Available at: <https://jrnl.ivet.edu.ua/index.php/3/issue/view/45/TMPO10> [Accessed 1 March 2020].
2. Бондаренко Т. С. Комплексний моніторинг якості електронних освітніх ресурсів. / Т. С. Бондаренко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Збірник наукових праць. – 2017. – Харків : УПА, 52–53. – С. 32–44.
3. Воронікова І. П. Інформаційно-освітнє середовище для реалізації різних форм навчання у сучасній школі / І. П. Воронікова. – 2018. [online] Available at: <https://www.researchgate.net/publication/319913998> [Accessed 1 March 2020].
4. Дудар З. В., Ревенчук І. А. Якість дистанційної освіти: проблеми та рішення. З. В. Дудар, І. А. Ревенчук // Електронні засоби та дистанційні технології для навчання протягом життя : тези доповідей VIII Міжн. наук.-метод. конф., 15-16 лист. 2012 р., м. Суми. [online] Available at: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/29445> [Accessed 1 March 2020].
5. Думанський Н. Оцінка роботи викладача у системі дистанційної освіти / Н. Думанський // Конференція «Information, communication, society» (ICS-2016), 19–21 May 2016. – Lviv. – С. 116–117. [online] Available at: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/33331/1/50-116-117.pdf> [Accessed 1 March 2020].
6. Заболоцький А. Ю. Проблема якості дистанційного навчання / А. Ю. Заболоцький // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. – Серія «Педагогіка і психологія», 1 (11). – 2016. – С. 221–215.
7. Золотарьова О., Брежнева-Єрмоленко О. Підготовка викладацького складу вищих навчальних закладів України до широкого впровадження форм і методів дистанційної освіти / О. Золотарьова, О. Брежнева-Єрмоленко // Філософія освіти, 1 (16). – 2015. – С. 231–241.
8. Мирутенко Л. В. Система оцінки якості дистанційної освіти в Україні: основні проблеми і задачі / Л. В. Марутенко // Системи обробки інформації, 3. – 2016. – С. 260–263 [online] Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2016_3_60 [Accessed 1 March 2020].
9. Морзе Н. В., Глазунова О. Г. Критерії якості електронних навчальних курсів на базі платформ дистанційного навчання / Н. В. Морзе, О. Г. Глазунова // Інформаційні технології в освіті: збірник наукових праць. – 2009. – Херсон : Вид-во ХДУ, 4. – С. 63–76.
10. Осин А. В. Мультимедіа в освіті: контекст інформатизації / А. В. Осин. – 2005. – Москва : Агентство «Издательский сервис». – 320 с.
11. Технологія концентрованого навчання як одна з ефективних технологій організації навчального процесу, 2016. Бібліотека УПА. Рекомендаційний анотований список літератури. [online] Available at: <http://library.uipa.edu.ua/publications/bibliografichna-produktsiya-biblioteki/istoriya/kontsentrovane-navchannia-zanurennia.html> [Accessed 1 March 2020].
12. Pryhodi M. A. 2019. Analysis of the state of pedagogical workers training to use smart technologies in the educational process. Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 18. pp. 137–142. [online] Available at: <https://jrnl.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/283/300> [Accessed 1 March 2020].

УДК 377:331.1/37.01/.09

ДУАЛЬНА ОСВІТА: ВІД ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ – ДО ВПРОВАДЖЕННЯ

Сергій БІЛОКОНЕНКО, директор Одеського вищого професійного училища морського туристичного сервісу, кандидат філологічних наук, м. Одеса

Узагальнено проміжні результати запровадження елементів дуальної освіти у процес підготовки кваліфікованих робітників у закладах П(П)ТО Одеської області, окреслено основні проблеми та прогностичні виклики такого запровадження. Матеріали підготовлено у контексті реалізації в Одеському вищому професійному училищі морського туристичного сервісу положень програми щодо проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти у червні 2019 – грудні 2022 року».

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, елементи дуальної професійної освіти, освітня інновація, роботодавець, нормативно-правове забезпечення, освітня модель «навчаючись заробляти».

Sergiy BILOKONENKO

DUAL EDUCATION: FROM INNOVATIVE IDEAS - TO IMPLEMENTATION

Based on the contributions of questionnaire information, summarizes the preliminary results of the introduction of elements of dual education in the process of training skilled workers in establishment of vocational training in Odesa region, outlines the main problems and foreseen challenges of such introduction. The essay was prepared in the context of implementing of the provisions of the program for conducting an all-Ukrainian experiment on the topic "Organization of vocational training of future skilled workers in dual form of education in June 2019 – December 2022" at the Odessa Higher Vocational School of Maritime Tourism Service.

Keywords: professional (vocational) education, elements of dual educational system, educational innovation, employer, the regulatory and legal support, educational model «learning to earn»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Об'єктивні передумови запровадження дуальної форми здобуття професійної освіти. До об'єктивних передумов такого запровадження треба безперечно віднести різноплановий комплекс загальнонаціональних викликів, насамперед, з економічними та освітянськими складовими, що вимагали докорінного реформування самої системи професійної підготовки.

Прекрасний – як на 1998 рік (!) – Закон України «Про професійно-технічну освіту» у подальші двадцять років постійних кардинальних соціально-економічних змін та нестабільності поволи втрачав основне призначення визначати «правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи професійно-технічної освіти, створення умов для професійної самореалізації особистості та забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих робітниках» [1, абз.1]. Останнє з цієї цитати – про «потреби суспільства і держави у кваліфікованих робітниках» – наразі сприймається лише як тогочасне оптимістичне бачення авторів цього закону перспектив роз-

витку національної економіки, а відтак і професійної освіти, яка є її чіткою проекційною площиною. І хоча упродовж останніх десятиліть такі «потреби суспільства і держави» час від часу вивчалися і навіть озвучувалися на рівні законів, постанов і концептуальних за змістом матеріалів різних міністерств та відомств, але до справді єдиного державного підходу щодо формування самого механізму визначення таких потреб, утворення повноцінної і реально діючої і, що є надзвичайно важливим, саме гнучкої та мобільної системи їх забезпечення, на жаль, не дійшло. Причина цього загальновідома – спорадичні соціально-економічні зміни і як наслідок їх – постійна внутрішня нестабільність у державі. З-поміж тих численних хаотичних нормативно-правових «кроків» у «ніщо», наприклад, Закон України «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю» [2]. Отримавши чинність у 2004 і зазнавши два призупинення у 2006 та 2007, у 2012 був скасований. З аналогічною історією проіснувала і додана до цього Закону Постанова Кабінету Міністрів України

від 19.03.2008 № 223 «Деякі питання надання роботодавцям дотації для забезпечення молоді першим робочим місцем» [3]: отримавши чинність у 2008, втратила її у 2012...

Ці та інші нормативно-правові документи, навіть за фантастичної по суті умови, що роботодавець взагалі міг про них знати, могли викликати у нього, постійно напруженого і стурбованого відсутністю прогностичної перспективи розвитку власної справи, лише гірко саркастичний настрій, але ж ніяк не стати спонукуванням до дії. Лише, фактично, нечисленні десятки роботодавців України, які мають традиційно постійну потребу в робітничих кадрах, обумовлену великими виробничими потужностями та об'єктивно спричиненою плінністю кадрів, серйозно – і справді на рівні європейських та світових стандартів (!) – розв'язують проблему якісного та своєчасного забезпечення власних кадрових потреб, правильно адаптувавши «під себе» і активно використовуючи наявний потенціал та можливості закладів П(ПТ)О. Однак, це, на жаль, лише поодинокі факти.

Крім того, маючи лише певні й здебільшого теоретичні знання, що набули в Україні незначного поширення шляхом реалізації під егідою Міністерства освіти і науки України міжнародних проєктів з проблемних питань сфери професійної освіти (назвемо лише деякі з них: «Децентралізація управління професійним навчанням в Україні» (2005–2012, Канадська агенція міжнародного розвитку), «Навички для працевлаштування» (2012–2016, Канадська агенція міжнародного розвитку), «Покращення системи професійно-технічної освіти шляхом прогнозування і адаптування вмінь та навичок, соціального партнерства та оптимізації використання ресурсів» (2011–2012, Європейський фонд освіти)), представники управлінської ланки професійної освіти центрального та місцевого рівнів, що вже говорити про керівників закладів освіти системи П(ПТ)О, мали, погодьмося, лише поверхову обізнаність із комплексними засадами дуальної освіти, яка стала вже традиційно оптимальною для багатьох успішних економік світу.

І це при тому, що на межі тисячоліть в Україні вже було зроблено перші кроки у напрямі до наукового розуміння методології дуальності. А наукові роботи Н. Абашкіної (1938–2009) [4; 5], яка чи не першою з-поміж українських учених глибоко зосередилася на дослідженні німецького феномену дуальної освіти, насамперед, професійної, навіть чітко окресливши провідні тенденції та принципи розвитку професійної освіти Німеччини у ХХ ст., обґрунтувавши на їх основі теоретичні та практичні підходи до реформування професійно-технічної освіти в Україні в умовах переходу до ринкової економіки, все ж залиши-

лися у колі інтересів лише незначної кількості науковців-теоретиків, але не практиків.

До того ж, в останні два десятиліття помітно активізувалася міжнародна співпраця закладів П(ПТ)О на рівні прямих договірних контактів із організаціями, підприємствами, навчальними закладами зарубіжжя, які у різний спосіб опікуються управлінськими питаннями професійної освіти, або є контрагентами просування інноваційних виробничих технологій на український ринок, або є безпосередніми суб'єктами надання освітніх послуг у сфері професійної підготовки. Однак прикладів такого контактування небагато. За даними Міністерства освіти і науки України 2012 р., фактично лише кожне дванадцяте училище в Україні мало постійні чи короткотривалі взаємини із зарубіжними партнерами, а кожне друге із них (50 %) – безпосередньо із закладами-надавачами освітніх послуг.

Виходячи із викладеного вище, можна зробити певні висновки. У зв'язку зі спорадичними соціально-економічними змінами та постійною внутрішньою нестабільністю у країні, які й пояснюють наявну нині відсутність науково зважених загальнодержавних бачень прогностичних пріоритетів розвитку, економіка державного сектору та приватного капіталу не могла стати платформою глибоких реформувальних професійної підготовки, зокрема, на рівні дуальної освіти. Як це все різко дисонує з фактично доведеним твердженням Н. Абашкіної, що «розвиток професійної освіти в Німеччині на різних історичних етапах відповідав провідним економічним вимогам (акцентування тут і далі за текстом – **Б. С.**). Система професійних шкіл у цій країні гнучко змінювала свою структуру, посилювала індивідуалізацію практичного навчання і диференціацію закладів професійної освіти, що стало визначальною умовою підготовки компетентних робітників і спеціалістів [5, 14].

Не бачачи навіть найближчого майбутнього власної справи, і великий, і малий роботодавець українського міста і села, у переважній своїй більшості, живе лише сьогоднішнім днем, тому безнадійно далекий від наразі існуючих по суті «чужих» і непотрібних йому освітянських концепцій та нормативно-правового контексту, тим більше зі сфери професійної освіти. Що тут говорити про її «дуальну» складову! А ще у 1999 та ж Н. Абашкіна писала: «Високий рівень професійної підготовки гарантує також законодавче забезпечення діяльності замовників кадрів, підприємств і навчальних закладів. Чітке правове регулювання державної політики в галузі професійного навчання має й загальнопедагогічне значення, сприяє забезпеченню наступності у розв'язанні освітньо-виховних завдань у професійному навчальному закладі та

на виробництві і впливає на формування в учнів почуття захищеності, перспективності, інтересу до майбутньої професійної діяльності» [5, 15].

Наявна ж система професійної освіти, навіть за умови ще до недавнього часу підкресленого її ігнорування, обумовленими загальновідомими різними об'єктивними чинниками, насамперед, відсутністю визнання її як стратегічно важливої для розвитку країни пріоритетної інституції (вона не мала і навіть по сьогодні не має в українському календарі професійних свят свого власного професійного дня!), від часу проголошення Незалежності постійно доводила свою живучість і демонструвала властиву їй природню здатність мобільно реагувати на будь-які виклики. Її внутрішній потенціал лише потребував державної уваги та підтримки. Погодьмося з цим, оглядаючи лише деякі із характерних рис вже сучасного портрету системи П(ПТ)О: постійне оновлення змісту освіти, укрупнення закладів шляхом об'єднання (приєднання) малокомплектних і консолідація матеріальних й освітньо-виробничих потужностей, запровадження освітніх та виробничих інновацій, утворення центрів професійної досконалості, різнопланове за формою та контрагентами освітнє партнерство, інклюзія, програмна та грантова діяльність, відкриття навчально-практичних центрів (з 2016 – 145, із них у 2019 – 45) тощо.

Разом з тим, навіть такі – довгоочікувані і переконливо серйозні! – перші кроки у напрямі суттєвих і якісних змін сфери професійної освіти, навіть засвідчені такою дією прагнення якомога швидше отримати органічно досконалий кінцевий продукт професійної підготовки – справді висококваліфікованого робітника (!), лише починають формувати в українському суспільстві образ професійної освіти як потенційно потужного і відповідального учасника національних економічних процесів. Тому сама спроба запровадити дуальну тематику саме на рівні професійної освіти є цілком зрозумілою і виправданою, але, за констатованої відсутності загальнодержавних економічних передумов, а отже і нормативно-правового забезпечення, лише в якості наближеного практичного ознайомлення, адаптаційного «призвичаювання» до загальних принципів та філософських засад кращого світового досвіду професійної підготовки. Саме тому справедливо доцільним є застосування поняття не «дуальна професійна освіта», а «елементи дуальної професійної освіти», і з акцентуванням саме на освітній, а не на «економічній», її складовій.

Мета статті – проаналізувати результати впровадження елементів дуальної освіти в професійну підготовку кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Одещини, визначити основні його проблеми та перспективи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Історія запровадження елементів дуальної освіти у професійну підготовку кваліфікованих робітників у закладах П(ПТ)О Одеської області бере початок у 2017 р., коли у червні, а потім і на традиційному серпневому педагогічному форумі вперше було озвучено рекомендаційні настанови профільного міністерства. Першим, хто, зваживши усі «за» і «проти», офіційно розпочав розробляти «дуальну тематику» на рівні закладу освіти став ДНЗ «Одеський професійний ліцей морського транспорту» (директор С. М. Щербаків), професія «Електрозварник ручного зварювання».

Наразі, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.08.2019 № 1132, суб'єктами упровадження дуальної професійної освіти на рівні надання освітніх послуг за конкретними напрямками професійної підготовки є 9 (дев'ять) закладів П(ПТ)О, табл.

Таблиця

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Одещини та професії, за якими здійснюється професійна підготовка за дуальною формою

№ п/п	Заклад П(ПТ)О	Професія
1	ДНЗ «Ананьївський професійний аграрний ліцей»	«Пекар», «Робітник з комплексного обслуговування й ремонту будинків», «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорії А1, А2)», «Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування»
2	Березівське вище професійне училище Одеського національного політехнічного університету	«Кухар. Офіціант»
3	ДНЗ «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу»	«Кухар судновий. Офіціант судновий»
4	ДНЗ «Одеський професійний ліцей морського транспорту»	«Електрозварник ручного зварювання»
5	ДНЗ «Білгород-Дністровський професійний будівельний ліцей»	«Майстер ресторанного обслуговування», «Швачка»
6	ДНЗ «Ізмаїльський центр професійної освіти»	«Електрогазозварник. Контролер зварювальних робіт»
7	ДНЗ «Одеське професійне училище залізничного транспорту та будівництва»	«Провідник пасажирського вагона»
8	ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування»	«Продавець продовольчих товарів. Контролер-касир»
9	ДНЗ «Одеський центр професійної освіти»	«Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва»

У контексті виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 27.05.2019 № 738 «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти у червні 2019 – грудні 2022 року» та програми на проведення експерименту всеукраїнського рівня у ДНЗ «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу» (далі – ОВПУ МТС) розроблено, зокрема, анкету з питань запровадження дуальної професійної освіти. З-поміж основних завдань такої роботи було запропонувати закладу П(ПТ)О: а) провести моніторинг-самооцінку стану якості виконання плану заходів (дорожньої карти) із запровадження елементів ДПО; б) окреслити спектр основних проблем, що виникли на рівні запровадження, визначити об'єктивну (та/або – суб'єктивну) складову їх природи; в) окреслити можливі й доцільні практичні кроки щодо їх вирішення на загальнодержавному або місцевому рівнях. Анкету рекомендувалося заповнювати для кожної професії окремо. Якщо заявлені професії є інтегрованими, а виробничу платформу для навчання за цими професіями забезпечує один роботодавець, анкету треба було заповнити один раз. З метою отримання більш достовірної та об'єктивної інформації, матеріали до заповнення анкети рекомендовано було обговорити та погодити рішенням педагогічної ради (зборами трудового колективу, наради тощо) за безпосередньої участі роботодавця.

Опрацювання відповідей на пп. 1.1. – 1.4 анкети показало, що заклади П(ПТ)О: 1) чітко усвідомлюють, що вони впроваджують саме «елементи дуальної професійної освіти»; 2) переважно є ініціаторами такого впровадження; 3) таке запровадження найчастіше пов'язують із прогностично упорядкованими у недалекому майбутньому якісними виробничим навчанням, виробничою практикою, а відтак – і належним працевлаштуванням; 4) відповідально орієнтовані на сприяння та допомогу роботодавцю у розв'язанні його кадрових проблем; 5) здебільшого, мають потенційних роботодавців, які хотіли б співпрацювати на платформі дуальної освіти, оскільки прагнуть якісно вирішити поточні кадрові проблеми. Щодо останнього варто зауважити: заявлене в анкетах бажання роботодавців опікуватися запровадженням у себе на виробництві елементів дуальної професійної освіти наразі видається все ж таки ілюзією, яка розсіється при першій потребі якісно виконувати нормативні вимоги «дуальних» правил. Як підтвердження цього, апріорі видається лише мрією сам факт підготовки на виробництві відповідних «дуальних» наказів, зокрема й про призначення наставників та офіційне встановлення їм додаткової заробітної плати.

22 питання другого блоку анкети за назвою «Організаційно-підготовчий етап запровадження» мали за мету отримати інформацію щодо організації та безпосереднього започаткування процесу запровадження елементів дуальної професійної освіти. Проаналізувавши відповіді з пп. 2.1-2.6 анкети, дійшли висновку, що усі заклади П(ПТ)О Одеської області, які зініціювали впровадження в освітній процес елементів дуальної професійної освіти, уповні виконали першу – організаційну – частину плану заходів («дорожньої карти») з запровадження: створено робочі групи, проведено «круглі столи», зокрема з роботодавцями, отримано рішення педрад та підготовлено відповідні накази, розроблено та належно погоджено навчально-плануючу документацію, призначено відповідальних осіб, укомплектовано навчальні групи тощо. Опрацювання ж анкетних матеріалів з питань підготовки роботодавцями внутрішніх організаційно-розпорядчих документів показало, що роботодавець, за відсутності законодавчо визначених вимог щодо безумовного документування, що супроводжує дуальну освіту на виробництві, у кращому разі зміг оновити посадові обов'язки осіб, залучених до освітнього процесу (у 3-х із 8-ми випадках), підготувати, за безпосередньої участі закладу П(ПТ)О, відповідні накази та розпорядження (знову ж таки у 3-х із 8-ми випадках); ці документи разом з договорами і стали основною платформою окреслення заходів, спрямованих на дотримання усіма учасниками освітнього процесу встановлених законодавством вимог з охорони праці. Практика цього «документального» контексту запровадження дуальної професійної освіти показала: заклад П(ПТ)О виявився не лише ініціатором, а й основним автором підготовки таких документів, і формула взаємин між освітньою установою і роботодавцем тут максимально прозора, мовляв, «ми і так йдемо вам назустріч, ото й робіть, якщо вам треба»... Водночас, як показують анкетні матеріали, 5 роботодавців із 9-ти виявили готовність забезпечити здобувача освіти робочим місцем із гарантованою грошовою винагородою за виконаний обсяг робіт. При цьому роботодавець встановлює розміри цієї винагороди, і, зазвичай, готовий збільшувати її, за умови системної бездоганної роботи учня упродовж двох-трьох місяців, не більше як до 50 % від умовно щоденної заробітної плати штатного працівника. Маючи постійні побоювання щодо вправності учнів під час роботи на запропонованому обладнанні, роботодавець, здебільшого, все ж надає учневі можливість навчатися і працювати з інструментом, устаткуванням та обладнанням, однак, на жаль, не завжди є спроможним забезпечити його спеціальним робочим одягом. Тоді цю проблему вирішує освітня установа або сам учень. Лише той роботодавець, який працює у сфері громадського харчування, забезпечує харчу-

вання учнів, вартість якого складає певний недоотриманий відсоток грошової винагороди. У решті випадків харчування учнів на виробництві є питанням адміністрації освітньої установи, батьків і самих учнів.

Надзвичайно складною, можливо, найголовнішою є проблема безумовного виконання кожним учнем навчального плану та робочих програм професійно-практичної підготовки у частині відпрацювання конкретних тем та набуття професійних компетентностей. Наприклад, складно пояснити роботодавцю, що учень Б. згідно з планом має отримати такі теоретичні знання, які у такій-то послідовності мають бути відпрацьовані на виробництві. Він наполягає на своєму, мовляв, учень Б. – «зірка мангалу», а от у холодному цеху йому робити нічого... У таких суперечностях особливого значення набуває непересічність особи майстра виробничого навчання, який, перебуваючи з групою на виробництві, повинен контролювати послідовність та наступність навчання учня на різних технологічних процесах тощо.

Як свідчать результати опитування, роботодавець, навіть провівши офіційне закріплення за здобувачем освіти кваліфікованого працівника виробництва, сьогодні ще далекий від розуміння доцільності та необхідності підвищення професійного рівня штатного працівника, який є наставником учня (-ів), що його навчальна робота має бути оплачуваною, як, власне, і робота майстра виробничого навчання. Питання про те, що саме може його конкретно наблизити до розуміння та прийняття правильних управлінських рішень щодо цих обов'язкових «атрибутів» дуальної професійної освіти, наразі залишається відкритим.

Загальновідомо, що запровадження дуальної освіти передбачає перерозподіл годин теоретичного та практичного навчання і збільшення годин на практичну частину із дотриманням рекомендаційних пропорцій співвідношення 30 % до 70 % відповідно, що однозначно призводить до скорочення годин професійно-теоретичної підготовки, а відтак послаблення саме «аудиторної уваги» до теоретичних тем, передбачених стандартами П(ПТ)О. Питання 2.19 анкети передбачало з'ясування, яким чином заклади П(ПТ)О планують розв'язати проблему опрацювання учнями тем теоретичних занять, години на вивчення яких, у зв'язку зі збільшенням кількості годин на практичне навчання, довелося скоротити. Оскільки єдиних рекомендацій щодо розв'язання цієї проблеми наразі ще не розроблено, освітні установи, відповідаючи на це питання, надали різні варіанти відповідей.

Набутий наразі досвід істотних змін в організації освітнього процесу, обумовлених запровадженням різних форм дистанційного навчання у зв'язку з

уведенням в Україні карантинного періоду через пандемію COVID-19, принагідно має бути використаний у подальшому, зокрема й під час безпосереднього вивчення теоретичних тем, які повністю або частково «втратили» аудиторні години.

Основою об'єктивного й прозорого бачення реальних здобутків і проблем упровадження елементів дуального навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників могли б стати узагальнюючі матеріали обласних навчально (науково)-методичних центрів професійно-технічної освіти, які проводять планові заходи з питань упровадження, готують на контекстах індивідуальних звітів закладів П(ПТ)О аналітичні матеріали та звіти з дуальної проблематики. Такі індивідуальні звіти всі 9 закладів Одеської області надають тільки регіональному НМЦ ПТО.

Висновки. Опрацювання анкетних матеріалів, наданих дев'ятьма закладами П(ПТ)О Одеської області – майданчиками впровадження у професійну підготовку кваліфікованих робітників елементів дуальної освіти, показало, що спроба запровадити дуальну тематику саме на рівні професійної освіти є цілком зрозумілою і виправданою, але, в умовах відсутності загальнодержавних економічних передумов, а отже і нормативно-правового забезпечення, її все ж треба розглядати в якості адаптаційного «призвичаювання» до загальних принципів та філософських засад кращого світового досвіду професійної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/103/98-%D0%B2%D1%80>.
2. Закон України «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю» від 04.11.2004 № 2150-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2150-15>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання роботодавцям дотації для забезпечення молоді першим робочим місцем» від 19.03.2008 № 223. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2008-%D0%BF>.
4. Абашкіна Н. В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині: Монографія / Н. В. Абашкіна. – К.: Вища школа, 1998. – 207 с.
5. Абашкіна Н. В. Розвиток професійної освіти в Німеччині (кінець XIX – XX ст.): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук / Н. В. Абашкіна. – К., 1999. – 46 с.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2019, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 20.02.2020 № 193/34476. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20>.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО В ДІЇ

Максим ПОДЖАРІЙ, директор Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту, м. Чернігів

Висвітлено досвід співпраці Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту з соціальними партнерами, зокрема, з фірмами «KNAUF», «GEBERIT», колегами з Німеччини. Висвітлюються напрями співпраці та аналізуються їх результативність.

Ключові слова: інновації, соціальне партнерство, висококваліфіковані робітничі кадри.

Maksym PODZHARYI

SOCIAL PARTNERSHIP IN ACTION

The experience of cooperation of the Chernihiv professional railway lyceum with social partners, in particular, with the companies «KNAUF», «GEBERIT» and colleagues from Germany is covered. Areas of cooperation are highlighted and their effectiveness analyzed.

Keywords: innovation, social partnership, highly skilled workers.

Живемо в суперечливому складному світі, але маємо місію навчити – виховати людей, бути людьми з великої букви, які мали б творити громаду, нормальну державну громаду, яку нам треба усім в Україні.

Любомир Гузар

XXI століття – це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського капіталу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення для економічного і соціального поступу країни. Професійна (професійно-технічна) освіта є основним постачальником трудових ресурсів країни і має значний вплив на соціально-економічний розвиток суспільства на національному, регіональному та галузевому рівнях. Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту – заклад освіти, який організовує освітній процес, котрий відповідає запитам роботодавців щодо якості фахової підготовки робітників для сучасних виробництв.

Нині Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту готує кваліфіковані робітничі кадри за регіональним та державним замовленнями та має можливість проведення короткострокової підготовки слухачів та забезпечення інклюзивної освіти для людей з інвалідністю. Формування учнівського контингенту проводиться відповідно до потреб Чернігівської області, міста Чернігова та

© Поджарий М., 2020

Південно-Західної залізниці в робітничих кадрах, потужності закладу освіти, ліцензійного обсягу прийому на навчання та відповідно Правил прийому до ліцею.

Посилення уваги до соціального партнерства сприяє підвищенню якості підготовки робітничих кадрів, про що постійно дбає дирекція та педагогічний колектив ліцею. Адміністрація, викладачі та майстри виробничого навчання володіють високим рівнем професійної майстерності та вміннями, що дають можливість забезпечувати ефективний процес викладання й навчання учнів та слухачів відповідно до вимог і стандартів. Цей процес відбувається завдяки ефективному спільному менеджменту та вмінню ефективно використовувати наявне навчальне обладнання та впроваджувати накопичений міжнародний та національний досвід виховання та навчання учнів.

Провідним напрямом професіоналізації особистості майбутніх фахівців є розвиток їхньої професійної кар'єри упродовж життя: від процесу самовизначення, самоактуалізації, професійного становлення до постійного підвищення професійного рівня. Тому, педагогічний колектив Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту враховує вимоги ринку праці та максимально впроваджує в освітній процес інноваційні та інформаційні технології для підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних робітників.

Сучасні умови виробництва, де використовуються нові технології, потребують висококваліфікованих робітників. Це і спонукає

адміністрацію та колектив Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту до пошуків нових форм і методів організації освітнього процесу та впровадження в нього інноваційних і виробничих технологій. Одним із найважливіших чинників підвищення якості професійного навчання є адаптація молодих робітників до нових економічних умов і соціального партнерства. Таким партнером ліцею є фірма «КНАУФ», яка відіграє важливу роль у підготовці наших випускників.

Фірма «КНАУФ» посідає передові позиції у виробництві будівельних матеріалів. А її комплектні системи для виконання внутрішніх робіт сухим способом визнані найкращими і застосовуються будівельниками в усьому світі. Фірма «КНАУФ» вирішує широке коло соціальних питань, бере активну участь у громадському житті суспільства. Так, у 2011 р. було відкрито Регіональний навчально-практичний центр інноваційних будівельних технологій «КНАУФ».

Основними напрямками діяльності Регіонального центру інноваційних будівельних технологій «КНАУФ» на базі Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту є:

- діяльність Регіонального центру інноваційних будівельних технологій «КНАУФ» щодо вирішення питань підвищення кваліфікації за категоріями: викладачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти; майстри виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти; учні та слухачі з числа незайнятого населення.

- організація та проведення курсів підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітників будівельних професій Чернігівської області з вивчення нових технологій та матеріалів «КНАУФ».

Упроваджуючи високоякісні технології фірми «КНАУФ», заклад освіти досяг значних успіхів у розвитку матеріально-технічної бази. Завдяки високоякісним матеріалам, інструментам, що надає фірма «КНАУФ», учні набувають навичок та умінь із монтажу перегородок, підвісних та підшивних стель, облицювань, елементів дизайну, що відповідають кваліфікаційній характеристиці. Представники фірми «КНАУФ» неодноразово відвідували заклад і надавали кваліфіковані консультації щодо впровадження інноваційних технологій в освітній процес. Фірмою «КНАУФ» передано ліцею технічну літературу, плакати, інструменти та матеріали для наочних демонстрацій на уроках професійно-теоретичного і професійно-практичного циклу. У кабінеті створено стенди: «Інструмент для монтажних робіт з ГКЛ», «Будівництво сухим способом», «Безкаркасний спосіб облицювання поверхонь ГЛК» та «Елементи монтажу перегородок та підвісних стель». На особливу увагу заслуговує

електронний підручник «Монтаж гіпсокартонних конструкцій», співавторами якого є Т. Остапченко, О. Старченко, Ю. Подоліч.

Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту отримує підручники, які призначені для професійної підготовки робітників будівельного спрямування. Практика використання цих підручників, їх апробація в освітньому процесі свідчить про те, що вони сприяють кращому засвоєнню прогресивних будівельних технологій із використанням інноваційних матеріалів.

Крім підготовки кваліфікованих робітників з числа учнів, у ліцеї здійснюється: перепідготовка громадян з числа незайнятого населення, скерованого Чернігівським обласним центром зайнятості; навчання педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти будівельного напрямку Чернігівської області; курсове навчання з числа робітників будівельних організацій.

За ініціативою фірми «КНАУФ» у ліцеї систематично відбуваються різноманітні заходи, зокрема семінари-практикуми. У ліцеї в грудні 2019 р. відбулася триденна Всеукраїнська науково-практична конференція КНАУФ: «Підсумки діяльності освітніх проєктів КНАУФ за 2019». У роботі конференції взяли участь представники Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України, Інституту модернізації змісту освіти МОН України; Управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації, управління освіти Чернігівської міської ради; НМЦ ПТО у Чернігівській області, компанії ТОВ «Кнауф Гіпс Київ», Чернігівського національного технологічного університету; керівники, педагогічні працівники закладів професійної освіти регіонів України, керівники бізнес-структур, роботодавці.

Такі заходи є ще одним підтвердженням тісної співпраці закладів професійної (професійно-технічної) освіти і фірми «КНАУФ» з підготовки висококваліфікованих фахівців будівельної галузі України та обміну виробничим досвідом.

Педагогічні працівники ліцею систематично проводять майстер-класи з професії «Монтажник гіпсокартонних конструкцій» для майстрів виробничого навчання та учнів закладів освіти будівельного напрямку та з метою профорієнтаційної роботи. Так, у квітні 2019 року реалізовано спільний проєкт Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту з дітьми Чернігівського навчально-реабілітаційного центру.

Майстрами виробничого навчання і учнями виконано монтаж пропускнуої системи для закладу освіти із застосуванням інноваційних будівельних систем на основі цементних плит AQUAPANEL. Упродовж співпраці з фірмою «КНАУФ», під керівництвом майстрів вироб-

ничого навчання, учні здійснюють низку ремонтних робіт приміщень ліцею з елементами різноманітної складності матеріалами фірми «КНАУФ».

Робота педагогічного колективу закладу спрямована на підготовку конкурентноспроможних фахівців будівельної галузі. Одним з найефективніших способів моніторингу якості професійного навчання є конкурси фахової майстерності, які проводить компанія «КНАУФ».

Підсумовуючи багаторічний досвід співпраці Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту з фірмою «КНАУФ», треба зазначити, що таке партнерство є запорукою успішного розвитку закладу освіти.

У рамках українсько-швейцарського проекту «Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні», який фінансувала Швейцарська агенція розвитку та співробітництва (SDC) у партнерстві з компанією Геберіт Інтернешнл Сейз АГ та виконував ресурсний центр ГУРТ 10 червня 2016 року було відкрито Міжрегіональний навчально-практичний центр професійної підготовки монтажників санітарно-технічних систем і устаткування (МНПЦ). Головною метою діяльності МНПЦ є: вдосконалення практичної підготовки учнів, слухачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, студентів закладів вищої та фахової перед вищою освітою, підвищення кваліфікації фахівців підприємств, організацій, установ; упровадження в освітній процес новітніх виробничих технологій будівельної галузі із застосуванням сучасного обладнання, інструментів і матеріалів компанії «Geberit» та інших спеціалізованих компаній виробників санітарно-технічної продукції; здійснення шляхом співробітництва і взаємодії постійного зв'язку між підприємствами та іншими закладами професійної (професійно-технічної) освіти з метою поширення інноваційних педагогічних та виробничих технологій, інформації щодо новітніх матеріалів, інструментів, обладнання тощо. Також центр підтримує тісну співпрацю з представництвом європейської компанії «KAN Sp.» (KAN).

Удосконалення процесу навчання й виховання здобувачів освіти закладу професійної освіти значною мірою залежить від комплексного методичного забезпечення для якісної підготовки фахівців робітничих професій, а саме: наявності навчальної і методичної літератури, наочного устаткування та технічних засобів навчання, дидактичних матеріалів. Отже, навчальний кабінет монтажників санітарно-технічних систем і устаткування в Чернігівському професійному ліцеї залізничного транспорту (ЧПЛЗТ) має сучасне комплексно-методичне забезпечення відповідно до стандартів професійної (професійно-технічної)

освіти та постійно оновлюється. Для здійснення професійної підготовки кваліфікованих робітників з професії «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування» за новим освітнім стандартом, авторським колективом було розроблено посібники та робочі зошити: «Основи слюсарної справи», «Матеріалознавство», «Креслення», «Труби та арматура», «Водопостачання», «Водовідведення», «Опалення», співавтором яких став викладач ЧПЛЗТ М. В. Пеховка.

Навчально-виробнича майстерня обладнана відповідними наочними засобами навчання, сучасним обладнанням, приладами та інструментами, комп'ютером, мультимедійним проектором. У майстерні наявні робочі імітаційні стенди із діючими зразками сантехнічного обладнання, за допомогою яких учні мають змогу повною мірою відпрацювати трудові навички під час проведення уроків виробничого навчання.

Система навчання передбачає поступове детальне засвоєння елементів професійних умінь, таких як виконання слюсарних та слюсарно-монтажних робіт, вивчення будови, елементів та принципу дії водопровідних та водовідвідних мереж, робіт з монтажу, демонтажу, ремонту та обслуговування систем опалення, холодного та гарячого водопостачання, та систем водовідведення. Учні вивчають сучасні методи, технологічну послідовність та способи обробки труб, з'єднання металевих, металополімерних та полімерних трубопроводів за допомогою різьбових з'єднань, розтрубного з'єднання, компресійних прес-фітингів, натяжних гільз, поліфузійного зварювання з використанням сучасного інструменту, будову та принцип дії трубопроводної, запірної, водорозбірної та запобіжної арматури. Вони виконують монтаж опалювальних приладів устаткування та обладнання (котлів, насосів, радіаторів, теплової автоматики, водонагрівачів, теплої підлоги), вузлів обліку теплової енергії і теплоносіїв, холодного та гарячого водопостачання, санітарно-технічних приладів та інсталяційних систем (умивальників, мийок, раковин, унітазів, ванн, надпідлогових чаш, пісуарів, біде, душових піддонів, кабін, боксів, трапів).

Сучасні учні повинні уміти читати креслення, схеми, ескізи елементів сантехнічних мереж, уміти працювати з ручним та механізованим інструментом, виконувати вправи з експлуатації систем опалення, водопостачання і водовідведення, виконувати ревізію трубопроводів, виявляти місця дефектів і несправностей, що виникають під час роботи трубопроводів і приладів, усувати дефекти, виконувати налагодження та встановлення нового обладнання та устаткування.

Так, учні опановують новітні технології, вчаться працювати на сучасному обладнанні, з використанням сучасного інструменту, отри-

мують можливість оволодіти трудовими прийомами та навичками, а також вдосконалювати свої уміння на практиці. Отримані навички учні остаточно закріплюють під час проходження виробничої практики на підприємствах міста та області, де в реальних умовах, самостійно відпрацьовують трудові прийоми і навички, постійно стикаючись з різними ситуаціями, що можуть виникнути в процесі роботи.

З метою підвищення іміджу професійної освіти ЧПЛЗТ уклав договори з загальноосвітніми школами міста Чернігова, реабілітаційним центром для дітей із порушеннями розвитку, обласними та міськими центрами зайнятості та закладами фахової передвищої і вищої освіти. Основними напрямками співробітництва з ними є:

- обмін досвідом у сфері освітньої, професійної та інформаційно-технічної діяльності;
- проведення профорієнтаційних заходів;
- проведення спільних теоретичних, практичних занять та заходів для учнів і викладачів із залученням матеріально-технічної бази та інфраструктури обох сторін;
- проведення заходів, що сприяють підвищенню якості освітньої діяльності.

Так, у рамках співпраці та з метою профорієнтаційної роботи учнями-сантехніками встановлено питні фонтанчики у ЗОШ № 13 м. Чернігова, а у ліцеї – триступенева фільтрація для питної води.

Міжнародна співпраця є невід'ємною складовою в освітньому процесі Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту та його розвитку в умовах сьогодення. Чернігів та Меммінген – міста-побратими, які вже понад 20 років успішно співпрацюють у галузі освіти, медицини та культурної сфери. Майже стільки ж тривають і партнерські стосунки ліцею з німецькими колегами. Співробітництво розпочалося з 2001 р. у сфері підготовки сантехніків на фірмі Алоїз Мюллер. У ліцеї були створені тематичні робочі місця, виконані з німецьких матеріалів з дотриманням усіх норм та технології монтажу. Триває співпраця в галузі електротехніки з колегами училища ім. Йохана-Бірвирта міста Меммінген (Німеччина) для вивчення сучасних інноваційних контрольно-вимірювальних приладів. Організовано нові робочі місця для навчання учнів з програмування електричних мереж Siemens LOGO, а також для створення Навчально-практичного центру електромонтажних професій. Здійснюється подальше вдосконалення матеріально-технічної бази електромонтажної майстерні Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту та підвищення якості підготовки робітників з професій «Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж. Електромонтажник силових мереж та електроустаткування».

Крістіан Вексель, викладач електротехніки професійного училища ім. Йохана Бірвирта м. Меммінген систематично, кілька разів на рік проводить заняття для педагогів ліцею із застосуванням технологій Siemens Logo та мобільного додатку LOGO App Siemens, а також з метою опанування іншими новітніми технологіями, ділиться передовим досвідом своєї країни у галузі електротехніки.

Варто зазначити, що триває робота з розроблення нових завдань для вивчення учнями програмування та монтажу Siemens LOGO, також за допомогою пристрою «Profitest Gossen-Metrawatt». Таке освітнє партнерство є запорукою успішного розвитку Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту.

З 2014 р. триває участь у проєкті в рамках «Державно-приватного партнерства для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні», який фінансується Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва (SDC) у партнерстві з компанією Геберіт Інтернешнл Сейлз АГ.

У Чернігівському професійному ліцеї залізничного транспорту здійснюється також професійна підготовка кваліфікованих робітників з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти. Вона передбачає паралельне навчання у закладі освіти та на виробництві. В основу цієї системи покладено принцип взаємного зв'язку теорії з практикою, що дає змогу учням не лише ознайомлюватися з виробництвом, а й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств промисловості та сфери побуту. Висока життєздатність цієї форми навчання пояснюється тим, що вона відповідає інтересам усіх учасників цього процесу: держави, закладу освіти, підприємств чи організацій та здобувачів освіти.

Для підприємств – це можливість підготовки робочих кадрів, безпосередньо, під своє виробництво, виробничі технології та обладнання, максимальна відповідність корпоративним інтересам, економія часу та коштів на пошук та підбір робітників, їх перенавчання та адаптацію до умов конкретного підприємства. До того ж, у підприємства з'являється можливість перспективного планування заміни робочих ресурсів та відбору кращих учнів, так як за час навчання можна виявити їх сильні та слабкі сторони. Добре навчені молоді робочі кадри швидко пристосовуються до робочого ритму виробництва, витрачаючи мінімально часу для адаптації, що позитивно відображається на іміджі підприємства та закладу освіти.

Відповідно до програми професійної підготовки за дуальною формою викладачі та майстри виробничого навчання забезпечують учнів теоретичними знаннями та подальшим працевла-

штуванням. Учні, які навчаються за дуальною формою швидко набувають якісні знання й стійкі професійні вміння та навички, самостійність і швидше адаптуються до дорослого життя.

У 2018–2019 навчальному році в ліцеї за дуальною формою навчання здійснювалась підготовка кваліфікованих робітників за професією «Електрозварник ручного зварювання». А у 2019–2020 – ще і за професією «Монтажник систем вентиляції, кондиціювання повітря, пневмотранспорту й аспірації». Базові підприємства, які залучені до впровадження дуальної форми навчання – Товариство з обмеженою відповідальністю «ГАН» та ПРАТ «КиївСпецМонтаж».

Ліцей здійснює моніторинг ринку праці, потреб підприємств та розширює освітню діяльність шляхом ліцензування нових професій. Наразі готується матеріально-технічна база, кадровий склад для отримання ліцензії за професіями на пряму комунального господарства з можливістю навчання дітей з особливими потребами.

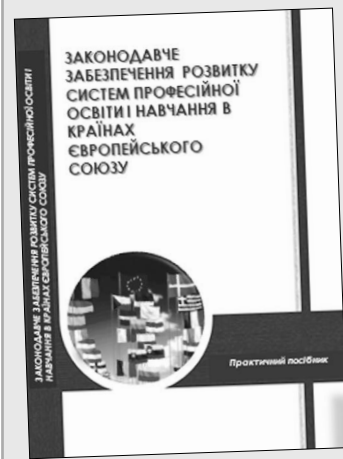
Ліцей має потужну матеріально-технічну базу. Навчальні кабінети та майстерні ЧПЛІЗТ забезпечені сучасною комп'ютерною технікою, мають належне дидактичне та матеріально-технічне забезпечення, про що свідчать перемоги в обласних оглядах конкурсів. Шість навчальних кабінетів посіли призові місця на обласних оглядах конкурсів та мають звання «Зразкові».

За 2018–2019 рр. було оновлено фасад ліцею, відремонтовано головний вхід, модернізовано лабораторію електротехніки, з метою безпеки учнів створено та функціонує сучасна система відеоспостереження в ліцеї та гуртожитку, капітально відремонтовано майстерню опоряджувальників. Облаштовано пандус для забезпечення безперешкодного доступу людей з обмеженими фізичними можливостями до закладу освіти, а також для подальшого навчання учнів з інвалідністю.

Вагомим результатом успішної діяльності ліцею є перемоги здобувачів освіти та педагогів в олімпіадах і конкурсах. У Всеукраїнських конкурсах фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професій «Помічник машиніста тепловоза», «Монтажник гіпсокартонних конструкцій», «Лицювальник-плиточник» та «Wolrd Skills Ukrain» із сантехніки учні ЧПЛІЗТ у 2017 р. стали лауреатами. У Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії «Електрозварник ручного зварювання» у 2018 р. наш учасник став лауреатом та нагороджений дипломом III ступеня. У Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування» у 2017 та 2018 рр. 2 учні Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту посіли II місце. У Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗПО з професії «Маляр» у 2019 р. учень ЧПЛІЗТ став лауреатом. У обласних конкурсах педагогічної майстерності «Вчитель року» протягом 2014–2018 рр. два викладачі ліцею посіли I місце та троє – II місце.

У колективі Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту панує клімат креативності та інновацій, постійний творчий пошук створює умови для професійного зростання педагогічних працівників. Цілеспрямований розвиток соціального партнерства в закладі освіти сприяє ефективній діяльності ліцею за всіма означеними напрямками: якісній професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників, мобільних та спроможних до працевлаштування на ринку праці; підвищенню рівня професійної компетентності педагогічних працівників; оновленню змісту професійного навчання та застосуванню новітніх виробничих технологій; здійсненню постійного моніторингу регіонального ринку праці; вдосконаленню та модернізації матеріально-технічної бази тощо.

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

Законодавче забезпечення розвитку систем професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу : практ. посіб. / О. В. Бородієнко, О. П. Радкевич, О. В. Базелюк, М. М. Шимановський; за заг. ред. О. В. Бородієнко. – Житомир: «Полісся», 2019. – 188 с.

У посібнику, який створено колективом лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, представлено результати наукового аналізу законодавчого забезпечення розвитку систем професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу. Проаналізовано специфіку правового регулювання та законодавчого забезпечення відносин у сфері професійної освіти і навчання в країнах ЄС, підготовки педагогів професійного навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу підприємств. Для розробників державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, керівників та педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, працівників науково-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти МОН України і підрозділів Державної служби зайнятості України, викладачів і студентів закладів вищої освіти, науковців, аспірантів, докторантів.

УДК 377. 352

НАСТАВНИЦТВО ЯК ЧИННИК ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Олександр СТРИЛЕЦЬ, директор Державного професійно-технічного навчального закладу «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», м. Дніпро

Висвітлено досвід підготовки викладачів, майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти та наставників підприємств до запровадження дуальної форми навчання. Схарактеризовано структуру підготовки робітничих кадрів за дуальною моделлю, трудові функції і трудові дії педагогів/наставників, зміни в діяльності педагогів при запровадженні дуальної форми навчання.

Ключові слова: дуальне навчання, компетенції, навчання, самоосвіта, партнери-роботодавці, професійна освіта.

Oleksandr STRILETS

MENTORING AS A FACTOR OF PERSONAL AND PROFESSIONAL FORMATION OF EDUCATORS

The training of teachers, masters of industrial training of vocational schools and mentors of enterprises to introduce a dual form of education is highlighted. The components of training of workers according to the dual model, labor functions and labor actions of teachers/mentors, changes in the activities of teachers during the introduction of the dual form of education are presented.

Keywords: dual training, competencies, training, self-education, partners-employers, professional education.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасне реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти спонукає до активного впровадження елементів дуальної форми здобуття освіти в професійну підготовку майбутніх фахівців і активного залучення до цього соціальних партнерів – замовників робітничих кадрів.

Однією із особливостей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання є запровадження системи наставництва. При запровадженні системи дуальної форми навчання основним педагогом на виробництві є наставник, а інститут наставництва практично втрачений. У закріплених наставників виникають проблеми при роботі з учнями. Наставники, як правило, досвідчені висококваліфіковані працівники, прекрасно виконують технологічні операції, але не мають підготовки в галузі педагогіки і психології, не завжди представляють вимоги освітніх програм стандарту професійної освіти при роботі із здобувачами освіти, які проходять виробниче навчання та виробничу практику в умовах підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як показує аналіз робіт німецьких дослідників (А. Шелта, К. Штратман і ін.), дуальна система забезпечує тісний взаємозв'язок і взаємодію професійного навчання з виробничою сферою, своєчасне реагування на зміну її потреб і

врахування тенденцій розвитку [5]. Для професійної освіти проблема встановлення тісного взаємозв'язку з виробничою сферою є однією з найбільш гострих і актуальних, що підкреслюється новоприйнятими нормативними документами, які визначають освітню політику держави в цій сфері. Нині відбувається накопичення досвіду соціального партнерства між закладами професійної (професійно-технічної) освіти і підприємствами [3]. Завдяки узагальненню практичного досвіду закладено основи теорії соціального партнерства в сфері професійної освіти в роботах Н. Ничкало «Трансформація професійно-технічної освіти України».

Мета статті – висвітлити підготовку педагогічних працівників навчального закладу і наставників підприємств до запровадження дуальної форми навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші кроки впровадження дуальної форми здобуття освіти в закладах професійно-технічної освіти засвідчують важливість системності в реалізації даної освітньої практики й дають змогу визначити такі складові підготовки робітничих кадрів за дуальною моделлю: тісний зв'язок теорії й практики; активні форми організації навчальної роботи здобувачів освіти і застосування нових педагогічних технологій; гнучкий графік роботи та розклад занять, узгоджений з підприємствами чи партнерами-роботодавцями для забезпечення можливостей проведення практичних занять на їх базі; опрацювання

на практичних заняттях конкретних ситуацій, кейсів із досвіду партнерів-роботодавців із подальшою їх апробацією на базах практики; участь партнерів-роботодавців у розробленні робочих навчальних планів, освітніх програм та тематики письмових (екзаменаційних) робіт; залучення здобувачів освіти у реальні процеси виробничого процесу, що забезпечує набуття разом з професійними кваліфікаціями необхідних м'яких навичок і забезпечує майбутню успішність випускників. Кожна із зазначених позицій охоплює кілька важливих напрямів роботи, що конкретизуються в поетапному вирішенні взаємопов'язаних завдань організаційного, комунікаційного, педагогічного, методичного характеру. Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю навчання та охоплюють кадрові, методичні, інформаційні, матеріально-технічні, фінансові умови.

Умови	Вимоги
Забезпечення кваліфікованими кадрами проведення дуального навчання	Участь в організації дуального навчання викладачів, майстрів в/н з відповідною освітою та фаховим рівнем підготовки (за вимогами освітніми та підприємства). Володіння освітніми технологіями щодо формування загальних і професійних компетенцій здобувачів освіти, а також технологіями оцінювання компетентнісних освітніх результатів. Участь в організації дуального навчання наставників – представників підприємства, наявність у них професійної освіти, відповідного профілю професії і короткочасної підготовки за методиками наставництва
Здійснення методичного супроводу ходу дуального навчання	Надання консультаційно-методичної підтримки. Наявність і функціонування банку даних (методичного депозитарію), який акумулює навчально-методичні комплекси, розробки і рекомендації; мультимедійні матеріали, описи освітніх технологій реалізації модульно-компетентнісного підходу
Створення інформаційних умов	Оперативний обмін інформацією з підприємствами
Оптимальне використання матеріально-технічної бази	Практичне навчання в умовах підприємства до 70 %, робота на сучасному промисловому обладнанні
Фінансова забезпеченість	Відповідно до укладених договорів

Значна частина успіху дуальної моделі навчання визначається готовністю педагогів до вдосконалення й адаптації своїх знань та педагогічних навичок відповідно до вимог ринку

праці й технологічних особливостей партнерів-роботодавців та рівнем реальної співпраці навчального закладу із потенційними замовниками кадрів, що зумовлює ефективну практичну підготовку робітничих кадрів на основі впровадження інноваційних педагогічних технологій. Зміни в діяльності педагогів, які пов'язані з необхідністю: освоєння нових компетенцій у педагогічному проектуванні; створення практико-орієнтованого освітнього середовища; супроводження професійного самовизначення здобувачів освіти; формування і оцінювання компетенцій; організації самостійної роботи здобувачів освіти; забезпечення індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти [1]. Ці вимоги співзвучні практиці застосування стандартів професійної (професійно-технічної) освіти. Єдність теорії і практики, міждисциплінарний, інтегрований підхід в основі освітнього процесу, акцент на застосування умінь і знань у професійній діяльності – це основні принципи компетентнісного підходу, що покладено в основу СП(ПТ)О [2]. Необхідна нова генерація педагогів професійної освіти, здатна системно впроваджувати такий підхід в роботі і досягати стійкого результату. І ми досягаємо цих результатів через систему методичної роботи та підвищення кваліфікації педагогів (педагогічний та фаховий аспекти). Апробовані дуальні підходи в підготовці робітничих кадрів успішно реалізуються та продуктивно використовуються через: практико-орієнтований зміст навчальних планів; можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії, ефективність якої забезпечена наставництвом; забезпечення наскрізної практичної складової (не тільки відпрацювання виробничого навчання та практики в умовах виробництва, а й відпрацювання лабораторно-практичних робіт); залучення фахівців-практиків до проведення уроків; забезпечення гнучкого розкладу для можливості проведення занять на базі підприємств; активні форми навчальної роботи, практичні заняття в малих підгрупах, тренінги, кейс-стаді тощо; формування навичок проектної діяльності та впровадження проектних технологій для застосування своїх компетентностей або знаходження для них практичного застосування; активне використання інформаційних технологій для пошуку та опрацювання інформації, мобільних комунікацій та роботи у віртуальному просторі з наявними і можливими клієнтами. Однією із основних проблем дуальної освіти є непрофесійна поведінка інструкторів (наставників на виробництві), які відлякують учнів на підприємствах. У зв'язку з цим, наприклад у Німеччині ухвалено «Директиву про придатність інструкторів», згідно з якою, кожен інструктор

повинен: розробити зміст навчання (програми і навчально-методичні комплекси (УМК); забезпечити досягнення учнями позитивних результатів (зокрема позитивної внутрішньої мотивації і культури професійної діяльності); добирати методи і засоби навчання відповідно до особливостей цільової аудиторії; визначати потреби у співпраці з партнерами. Виникає запитання, а що мають знати і вміти педагоги/наставники, щоб їх діяльність здійснювалася на рівні сучасних вимог, була якісною і високпрофесійною? Відповідаючи на ці запитання, здавалося б, потрібно розділити функції майстра та наставника. Однак, безсумнівно, їх функції досить близькі, взаємопов'язані й взаємодоповнювані. Трудові функції і трудові дії педагога/наставника в освіті:

Трудові функції	Основні трудові дії
Педагогічна підтримка здобувача освіти в діяльності	Діагностика мотивів і освітніх прогалин у здобувача освіти. Створення комфортних психологічних умов освоєння діяльності. Емоційно-психологічна підтримка. Допомога в організації діяльності (планування, підготовка робочого місця, тайм-менеджмент). Надання ситуативної допомоги під час здійснення технологічного процесу. Організація оптимальних і безпечних умов праці. Демонстрація корпоративної культури. Рефлексія особистісного зростання учня
Навчання	Інформування, демонстрація трудових прийомів. Демонстрація або організація демонстрації продуктивних прийомів діяльності. Організація навчальної діяльності учня. Створення навчальних (проблемних) ситуацій. Консультування. Контроль і оцінювання результатів навчальної діяльності
Медитація	Діагностика міжособистісних відносин у колективі. Виявлення проблемних і конфліктних ситуацій. Посередництво у взаємодії учня з колективом
Самоосвіта	Самодіагностика і самооцінка власних освітніх прогалин. Проектування програми і плану самоосвіти з виявлених прогалин. Оволодіння знаннями, уміннями, навичками, компетенціями

У чинній системі наставництва є чимало проблем: відсутня чітка модель взаємодії ЗП(ПТ)О і роботодавців у формуванні системи наставництва в процесі навчальної та виробничої практик; немає досвіду та достатнього методичного забезпечення процесу навчання

на базах практики (як через відсутність відповідної мотивації співробітників, так і через відсутність досвіду роботи, зокрема організації роботи, оцінювання тощо); потребує суттєвого доопрацювання та затвердження нормативна база, яка регламентувала б діяльність наставників, і, як наслідок, – невизначеність обов'язків і міри відповідальності за результат; на багатьох підприємствах відсутня система заохочення роботи наставників, тобто у фахівців немає матеріальної зацікавленості в якісному виконанні своєї роботи. Не завжди при призначенні наставників враховуються їхні людські якості, такі, як терпіння, доброзичливість, уміння спілкуватися.

Висновки. У статті описано найбільш значущі напрями розвитку взаємодії між підприємствами та закладами професійно-технічної освіти. Розкрито особливості співпраці, яка має взаємовигідний характер і ґрунтується на спільних меті і завданнях задоволення потреби у кваліфікованих і компетентних робітничих кадрах. Така система взаємодії в перспективі повинна забезпечити якість підготовки робітничих кадрів, відповідно до темпів і рівня розвитку високотехнологічного виробництва, скоротивши розрив між теоретичною і практичною підготовкою. Заклади професійно-технічної освіти спільно з підприємствами, мають на меті розпочати формувати систему організації та реалізації наставництва та її методологію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глуценко О. В. Формування енерго-ефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівного профілю: автореферат. кандидат наук / О. В. Глуценко. – Інститут професійно-технічної освіти. 2017.
2. Дрозач М. І. Соціальне партнерство у професійній підготовці робітничих кадрів / М. І. Дрозач // Професійне навчання на виробництві: зб. наук. пр. – Вип. III. – 2019. – С. 73–79.
3. Козак Т. Б. Особливості організації та функціонування дуальної системи професійної освіти Німеччини / Т. Б. Козак. – Педагог професійної школи: зб. наук. праць. – Вип. 7. – 2007. – С. 258–264.
4. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до забезпечення якості професійної освіти і навчання / В. О. Радкевич // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Всеукр. (звіт.) наук.-практ. конф. – Київ, Україна, 23 Березень 2012. Вип. 1. – 2012. – С. 9–15.
5. Шелтен А. Введение в профессиональную педагогику / А. Шелтен. – 1996. – Екатеринбург.

СТУДЕНТСЬКИЙ ЦЕНТР АГРОБІЗНЕСУ – ОДНА ІЗ ЛАНОК ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ТА ЇХ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Марія ДОЛІНСЬКА, завідувач навчально-виробничою практикою Горохівського коледжу Львівського національного аграрного університету

Особливу роль в адаптації студентів до сучасних вимог ринку праці, набуття фахових знань та практичних навичок, формування психологічної готовності до активного самостійного пошуку роботи та сприяння працевлаштуванню відіграє Студентський центр агробізнесу Горохівського коледжу, створений 21.01.2011 р.

Мета Студентського центру агробізнесу – формувати в студентів навички планування кар'єри, активного пошуку роботи та самозайнятості; створення банку даних підприємств, установ і організацій для проходження студентами виробничої практики та працевлаштування; укладання договорів між коледжем і підприємствами, установами та організаціями для проходження студентами виробничої практики, а також працевлаштування.

Основними напрямками діяльності центру є: консультаційна робота зі студентами; інформаційна діяльність; співпраця з роботодавцями; партнерство з бізнесом, владою, громадськими організаціями.

Мал. Напрями діяльності Студентського центру агробізнесу Горохівського коледжу Львівського національного аграрного університету

Основні завдання Студентського центру агробізнесу: організовувати виробничу практику; сприяти працевлаштуванню випускників; проводити моніторинг попиту на ринку праці фахівців, яких готує коледж.

© Долінська М., 2020

Студентський центр агробізнесу сприяє працевлаштуванню студентів. Його завдання:

- підготувати студентську молодь до реалізації професійної кар'єри;
- діагностувати та розвивати кар'єрні компетенції;
- навчити студентів бути конкурентоспроможними на сучасному ринку праці;
- налагодити співпрацю з державною службою зайнятості населення, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, які можуть бути потенційними роботодавцями для випускників коледжу;
- інформувати випускників про вакансії, що відповідають їхній фаховій підготовці;
- проводити моніторинг працевлаштування та працевлаштування випускників коледжу;
- організовувати прямі контакти між студентами і роботодавцями;
- надавати допомогу роботодавцям у підборі необхідних спеціалістів із числа студентів коледжу;
- організація ярмарок вакансій та презентацій підприємств, організацій, установ;
- організація та проведення конкурсів, майстер-класів із залученням експертів провідних організацій.

Проведення тренінгів з технології самостійного пошуку роботи:

- ефективна презентація себе на ринку праці;
- складання резюме, мотиваційних і супроводжувальних листів;
- поведінка під час співбесіди з роботодавцем;
- як влитися в новий колектив тощо.

Консультації студентів з питань планування професійної кар'єри:

- визначення шляхів та можливостей працевлаштування;
- допомога у виборі напрямку розвитку фахової кар'єри;
- дослідження ринку праці.

Функції Студентського центру агробізнесу:

- організація співпраці з працюючими випускниками та вирішення питань, пов'язаних зі сприянням в організації працевлаштування студентів;

- створення бази даних організацій, установ та комерційних структур – потенційних роботодавців, які виявили бажання працювати із Студентським центром агробізнесу;

- розроблення нормативно-договірної документації з приводу проходження виробничої практики;

- організація співбесід роботодавців з попередньо підібраними фахівцями для остаточного прийняття рішення щодо працевлаштування цих кандидатів;

- участь у міжнародних програмах сприяння забезпеченню випускників робочими місцями, базами практики;

- функції проведення організаційної та консультативної роботи з претендентами на вакансію з питань їхнього працевлаштування;

- створення бази даних: анкет, резюме претендентів на вільні робочі місця з числа студентів та випускників коледжу;

- регулярне розміщення міні-резюме студентів у засобах масової інформації, на спеціалізованих сайтах;

- пошук, облік та підбір інформації про вакантні робочі місця для її безпосереднього використання;

- пошук, облік та підбір фахівців для їх безпосереднього працевлаштування на вакантні робочі місця;

- проведення необхідних заходів, пов'язаних з підбором студентів старших курсів відповідних спеціальностей у коледжі для працевлаштування;

- створення інформаційного банку даних про фахівців відповідних спеціальностей;

- організація співбесід роботодавців з попередньо підібраними фахівцями для остаточного прийняття рішення щодо працевлаштування цих кандидатів;

- організація семінарів-навчань «Технологія пошуку роботи», «Складання резюме», «Ефективна самопрезентація», «Техніка проходження інтерв'ю» тощо та аналіз їх ефективності;

- проведення тренінгів «Побудова кар'єри і професійний розвиток» та ін.;

- проведення індивідуальних консультацій щодо стратегії пошуку роботи, підготовки професійного резюме й міні-резюме для публікації в засобах масової інформації та Інтернет, заповнення анкет, розроблення індивідуальних рекомендацій для успішного проходження інтерв'ю;

- проведення психологічного тестування (виявлення кар'єрного потенціалу студента) та індивідуальних консультацій щодо підвищення ефективності самопрезентації;

- складання плану проведення «Днів кар'єри», «Ярмарок вакансій» та інших подібних заходів;

- організація і проведення «Днів кар'єри в Горохівському коледжі Львівського національного аграрного університету»;

- проведення рекламної та агітаційної роботи серед різних категорій абітурієнтів.

Студентський центр агробізнесу Горохівського коледжу постійно співпрацює із Горохівською районною філією Волинського обласного центру зайнятості та з Волинським обласним центром зайнятості. Під час ділової зустрічі на тему «Центри кар'єри – перший крок до роботи мрії» було обговорено питання участі центрів кар'єри в подальшому працевлаштуванні молоді. Зустріч відбулася за участю директора Волинського обласного центру зайнятості Р. Романюка, начальника відділу організації профорієнтації цього центру Н. Балакіної, директора Луцького міського центру зайнятості О. Шишової, представників професійно-технічних та вищих навчальних закладів Волині, а також студентського й учнівського самоврядування разом із роботодавцями.

М. Долінська, завідувач навчально-виробничої практики і куратор Студентського центру агробізнесу коледжу та Н. Майко, голова студентського самоврядування, взяли участь в інтерактивному занятті «Засоби, інструменти, кейси та функціонал роботи з молоддю», спрямованому на вирішення питань працевлаштування студентської молоді. У Студентському центрі агробізнесу в коледжі організовується багато заходів, з метою поліпшення економічного виховання та подальшого працевлаштування випускників коледжу.

У рамках діяльності студентського центру агробізнесу відбувся круглий стіл на тему: «Перспективи розвитку АПК та працевлаштування випускників. Ярмарок кар'єри» із участю голови районної ради Т. Щерблюка, директора районного центру зайнятості І. Рабінської, голови Асоціації садівників і ягідників Горохівського району Р. Юхимчука, керуючого Горохівським відділенням ПАТ КБ «Приватбанк» О. Пінковського, директора ТОВ «Салікс Енерджі», бухгалтера ФГ «Волиньагроком», викладачів та випускників коледжу. Директор коледжу О. Жельчик звернув увагу на конструктивний діалог влади, роботодавців, навчального закладу та служби зайнятості району, спрямований на спільний результат – працевлаштування молоді. Представники ТзОВ «Агро ЛВ Лімітед» Львівської області ознайомили присутніх із цікавими пропозиціями проходження практики, роботи під час літніх канікул, стажуванням з подальшим працевлаштуванням, потребами в фахівцях та робітничих кадрах. У круглому столі взяли участь і випускники коледжу.

Випускник Б. Макачук скористався інформацією, надісланою службою зайнятості про актуальну вакансію зоотехніка, успішно пройшов співбесіду і отримав погодження на перше робоче місце з гідною заробітною платою в ТзОВ «Городище» Луцького району з липня місяця. Під час заходу випускниця коледжу Н. Шлапак теж

була працевлаштована на посаду бухгалтера у ТОВ «Салікс Енерджі». Випускники цікавилися пропозиціями роботи по району та за його межами, заповнювали резюме, спілкувались із роботодавцями.

Під час зустрічі студентів Горохівського коледжу та роботодавців Волині, що відбулася у формі діалогу під назвою «Мій перший крок до професійного старту», директор департаменту агропромислового розвитку Ю. Горбенко звернув увагу на важливість та роль знань у формуванні висококваліфікованих спеціалістів. Очільник аграрного відомства зауважив, що технологічний розвиток у сільському господарстві дає можливість мати хороші результати: рекордні врожаї в рослинництві та високу продуктивність у тваринницькій галузі. Щоб відповідати вимогам сучасності, спеціалісти повинні не лише володіти відмінними знаннями, а й постійно саморозвиватися та вдосконалюватися.

В активному діалозі, який розпочався в рамках заходу, керівники та представники агропідприємств описали особисті якості працівників, які вони цінують найбільше. Про потребу у висококваліфікованих кадрах наголосив керівник ПОСП імені Шевченка А. Турак, зазначивши, що на підприємстві підтримують ініціативи молодих працівників, дають їм шанс самореалізуватися, а також сприяють їх подальшому навчанню та вдосконаленню.

У господарстві «Городище» високо цінують кваліфікованих працівників. Щоб створити їм комфортні умови праці, за ініціативи керівника господарства було побудовано декілька будинків для молодих спеціалістів. Про це розповів заступник керівника господарства з правових питань О. Никонюк.

«Ніколи не соромтесь розпочинати свою професію з «нуля», із найнижчої посади, із різноробочого», – дав пораду керівник ТЗОВ «Волинь Нова» В. Вавринович. Багато великих людей розпочинали свій шлях саме так.

Студенти цікавилися у аграріїв, чи готові вони достойно оплачувати працю молодого спеціаліста, незважаючи на відсутність досвіду. На що отримали відповідь, що роботодавці надають перевагу саме молодим спеціалістам, проте таким, які готові швидко навчатися та вдосконалюватися.

Серед потенційних роботодавців були присутні керівник ФГ «Зоря» С. Сайкевич, головний бухгалтер ФГ «Бистровиця» М. Цісарук.

Керівник ТЗОВ «Старий Порицьк» М. Юсковець розповів студентам про свій професійний шлях та акцентував: «Впевненість у собі та своїх силах, сміливість проявити себе на шляху до своєї мети відіграють чи не найважливішу роль у професійному становленні».

Як створити власну агросправу, залучивши кошти місцевих бюджетів розповів приватний підприємець, голова асоціації садівників та ягідників Горохівщини Р. Юхимчук.

На важливості та ролі здобутих у навчальних закладах знань студентам наголосив керівник ПОСП «Україна» Г. Шеремета: «Здобувати знання – це сьогодні ваша робота. Вони повинні бути глибокими, щоб ви впевнено почували себе у майбутніх професіях».

Багато випускників Горохівського коледжу зробили успішну кар'єру в аграрній сфері. Дехто з них сьогодні розвиває власні агрогосподарства.

Аграрії Волині готові працевлаштовувати випускників коледжу, давати їм професійний старт і можливість працювати та отримувати достойну заробітну плату в рідній країні.

Позитивно вплинула на випускників зустріч із агрономом В. Балехівським аграрного підприємства «Агро ЛВ Лімітед» (с. Вирів Кам'янка-Бузького району), що представляє європейського ліцензованого виробника елітних сортів картоплі і репродуктивного насіння, а також ярої і озимої пшениці, кукурудзи, цукрових буряків, ріпаку і моркви для українських та зарубіжних продовольчих ринків, яке входить до складу «Continental Farmers Group».

Василь Петрович ознайомив присутніх із сучасними технологіями вирощування сільськогосподарських культур та наголосив, що в даному господарстві вже проходили стажування наші випускники і сьогодні він запрошує студентів випускних груп агрономічного відділення спеціальностей 201 «Агрономія» на виробничу переддипломну практику з подальшим працевлаштуванням та сподівається на тісну співпрацю із коледжем у майбутньому.

Виробничі екскурсії, відкриті заняття на виробництві. Екскурсія – це вид навчальної роботи, під час якої навчання відбувається на виробництві поза межами закладу освіти. Екскурсія є способом ознайомлення студентів з організацією виробництва, технікою, технологією й основними професіями різних підприємств. Завдяки екскурсіям студенти переконуються у правильному виборі своєї професії та ознайомлюються із вимогами майбутнього роботодавця. Незамінним елементом навчального процесу є заняття на виробництві, заняття з участю спеціалістів виробництва. «Практика без теорії сліпа, а теорія без практики мертва», – під цим девізом провели заняття на виробництві викладачі циклової комісії обліково-економічних дисциплін М. Долінська, О. Воляник, Т. Галтман, І. Янчук і С. Шелін. Сьогодні активний діалог між сільськогосподарськими підприємствами й аграрними коледжами сприяє наближенню рівня підготовки фахівців до вимог ринку пра-

ці та отримання ними практичного досвіду. Такий діалог відбувся під час проведення відкритого інтегрованого заняття між студентами бухгалтерського відділення Горохівського коледжу Львівського національного аграрного університету та провідними спеціалістами ТзОВ «Городище» Луцького району Волинської області. Ініціювали зустріч М. Долінська, завідувач навчально-виробничої практики та І. Рабінська, директор Горохівської районної філії Волинського ОЦЗ.

А. Никонюк, керівник господарства ТзОВ «Городище» Луцького району, розповів студентам про діяльність, організаційну структуру господарства, економічні результати діяльності. Головний бухгалтер, Г. Цимбал, ознайомила студентів із бухгалтерською службою, а також особливостями ведення обліку. Наголосила, що для ведення бухгалтерського, управлінського, фінансового обліку на підприємстві та управління всіма аспектами його діяльності, використовується програма 1С:Підприємство 8. Із захопленням студенти спостерігали за веденням комп'ютерної форми обліку, цікавилися заробітною платою працівників бухгалтерії, веденням затратних рахунків, їх закриттям, а також задавали багато питань щодо планування діяльності підприємства. У ході бесіди було розглянуто сучасні вимоги до бухгалтера. Студентів вразила атмосфера любові та відданості працівників своїй праці, що панує в колективі. Бухгалтер Н. Вознюк описала програму М.Е.Дос, яка призначена для подачі звітності в усі контролюючі органи України і для реєстрації податкових накладних та юридично значущого електронного документообігу. Програма «М.Е.Дос» призначена не тільки для роботи з електронними звітами, а й з різними фінансовими документами – податкові накладні, звіти, договори та багато іншого. На підприємстві також використовують систему «Клієнт-Банк», яка є безпечним електронним банківським програмним забезпеченням. Використовуючи систему, можна здійснювати управління усіма розрахунками, не виходячи з офісу, цілодобово, сім днів на тиждень. Була проведена екскурсія на основних підрозділах господарства. Так, про документальне оформлення продукції, яка надходить з поля на тік, а потім у склад, розповіла Г. Кравчук, завідувачка складу, І. Ліштван, завідувач току, ознайомив студентів з організацією роботи, показав як проводять аналіз з визначення вологості зерна кукурудзи. За ініціативи студентів було оглянуто й тваринницьку ферму. З щирою усмішкою нас зустріла М. Гаврилюк, головний зоотехнік. Вона розповіла про основні показники продуктивності ВРХ, спосіб утримання,

годівлі та ін. Студенти та викладачі з ентузіазмом ставили запитання, на які отримували змістовні відповіді. Приємно було спілкуватися з працівниками господарства, випускниками нашого коледжу Ф. Ліштваном і Б. Марчуком. Вони на своєму прикладі дали студентам зрозуміти, що в житті все можливе, потрібно тільки добре навчатися і йти до омріяної мети. Студенти на практиці побачили, наскільки цікава й захоплююча робота бухгалтерської служби, а головне – високооплачувана. Такі заняття дають студентам можливість ближче ознайомитися з реаліями майбутньої професії. Горохівський коледж Львівського національного аграрного університету уже понад три роки співпрацює із спеціалістами компанії «Контінентал Фармерз Груп».

Для студентів агрономічного відділення Горохівського коледжу було організовано виробничу екскурсію до компанії «Контінентал Фармерз Груп» у с. Вирів та с. Колодно Кам'янка-Бузького району. Сфера діяльності компанії «Контінентал Фармерз Груп» – вирощування і зберігання картоплі, зернових, технічних та овочевих культур. Земельний банк «Контінентал Фармерз Груп» займає площу 195 тис. га в Західній Україні. Компанія також є одним із провідних виробників картоплі в Україні. Під час виробничої екскурсії студенти груп А-41 та А-42 спеціальності 201 «Агрономія» ознайомилися із основними продовольчими, чіпсовими та насіннєвими сортами картоплі, технологією її вирощування та зберігання. Студенти, викладачі агрономічних дисциплін Р. Кондратюк, В. Даців, завідувач агрономічного відділення Н. Крук та завідувач з навчально-виробничої практики М. Долінська були присутні під час сортування картоплі, посіву зернових культур та збору, відвантаження цукрових буряків. Усі були вражені системою контролю за виробничими процесами, новітнім машинно-тракторним парком, організацією техніки безпеки та охорони праці на робочих місцях. Інженер з техніки безпеки кластеру провів семінар-навчання для майбутніх аграріїв. Студенти ознайомилися з роботою лаборато-

На екскурсії в ПП «Агро-експрес-сервіс» с. Башарівка Радивилівського району Рівненської області

рій з визначення якості продукції. Вони мали змогу переконатися, що компанія «Контінентал Фармерз Груп» працює на аграрному ринку відкрито і прозоро, дотримуючись міжнародних стандартів. Зустріч із провідними спеціалістами відбулася у форматі запитань та відповідей з обох сторін. Майбутні випускники виявили бажання пройти переддипломну практику в даній компанії з надією у подальшому працевлаштуванні. Однією із проблем для всіх випускників агрономічного відділення є відірваність знань від практики, невідповідність до роботи в реальному агробізнесі. Тому для майбутнього спеціаліста дуже важливим є досвід роботи, який студент може отримати самостійно та за допомогою проходження технологічних та переддипломних практик під час навчання у закладі – при умові розвитку зв'язків та ефективній співпраці роботодавців з ВНЗ.

Студенти Горохівського коледжу технологічного відділення випускних груп під керівництвом викладачів технологічних дисциплін побували на навчально-виробничій екскурсії в ПП «Агро-експрес-сервіс» с. Башарівка Радивилівського району Рівненської області. Студентів і викладачів привітно зустріла головний технолог господарства – Л. Харчук, випускниця 2001 року Горохівського коледжу зоотехнічного відділення. Любов Василівна цікаво й змістовно провела ознайомчу екскурсію господарством, розповіла про новітні технології, які вони застосовують, а саме в годівлі тварин та кормоприготуванні, відтворенні стада.

Студенти ознайомились із технологічними процесами ведення тваринництва на сучасному етапі та забезпечення комп'ютеризацією технологічних процесів у тваринництві. Після завершення екскурсії студентів запросили для проходження практики в ПП «Агро-експрес-сервіс» із подальшим працевлаштуванням. Після проходження технологічної практики студент М. Шеремета був працевлаштований на підприємство на посаду завідувача фермою.

У рамках роботи Студентського центру агробізнесу Горохівського коледжу Львівського НАУ відбулася професіографічна екскурсія у фінансові установи міста. Учасниками екскурсії були студенти випускних груп бухгалтерського відділення спеціальностей 071 «Облік і оподаткування» та 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Організатори практичного навчання, знайомства із вакансіями робочих місць, вимогами роботодавців та порядком працевлаштування майбутніх фахівців – адміністрація коледжу та Горохівська районна філія Волинського обласного центру зайнятості. Адміністрація коледжу вдячна за співпрацю Горохівській районній філії Волинського обласного центру зайнятості, Горохівському відділенню Ощадбанку, Горохівському відділенню Приватбанку №1, відділенню Державного казначейства у Горохівському районі, які ознайомили із роботою фінансових установ, вказали на вимоги до майбутніх фахівців та перспективи працевлаштування.

Студенти 3-го курсу Горохівського коледжу ЛНАУ спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» під керівництвом завідувача навчально-виробничої практики М. Долінської та викладача дисципліни «Банківські операції» Т. Галтман побували на відкритому занятті-екскурсії у Горохівському відділенні ПЗРУ ПАТ КБ «Приватбанк». Під час заняття заступник керуючого відділенням І. Шеремета ознайомила студентів із історією розвитку та структурою банку, основними напрямками роботи відділення, зокрема обслуговуванням юридичних та фізичних осіб. Майбутні фінансисти мали можливість самостійно виконати деякі банківські операції.

Працівники банку вразили студентів своєю доброзичливістю, високим рівнем компетентності та віртуозністю виконання усіх фінансових операцій. Ірина Михайлівна наголосила, що для роботи в банку окрім теоретичних знань, необхідно ще бути дуже уважним, зібраним та постійно навчатись і вдосконалюватись. Адже, в умовах динамічного розвитку інформаційних технологій, банківські послуги змінюються, оновлюються, а це вимагає від працівників безперервного навчання, якому в Приватбанку приділяється велика увага та створені всі умови для якісного обслуговування. Під час дискусії студенти мали можливість дізнатися про умови працевлаштування в даній установі та ознайомилися з основними вимогами до кандидатів на вакантні посади.

Варто зазначити, що екскурсії та відкриті заняття на виробництві мають велике значення для майбутніх спеціалістів. Адже вони не лише ознайомлюють студентів із сучасним виробництвом, розкривають світ професій, розвивають економічне мислення, а й допомагають їм у працевлаштуванні.

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Леся ТИМОЩУК, викладач Мирогощанського аграрного коледжу, с. Мирогоща, Рівненська область, Дубенський район;
Роман ТИМОЩУК, викладач Мирогощанського аграрного коледжу, с. Мирогоща, Рівненська область, Дубенський район

На основі узагальнення досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців у Мирогощанському аграрному коледжі обґрунтовано новітні підходи до формування освітнього середовища. Авторами конкретизовано умови, що сприяють формуванню фахово орієнтованих компетентностей і сприяють особистісному розвитку й професійному становленню майбутніх фахівців в освітньому процесі.

Ключові слова: освітнє середовище, компетентність, методи навчання, вебсайт, дуальна освіта.

Lesya TYMOSHCHUK, Roman TYMOSHCHUK
FORMATION OF A MODERN EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Based on the comprehension of the experience of professional training of future specialists at the Mirogoshchansky Agricultural College, the article substantiates the latest approaches to the formation of the educational environment. The authors specify the conditions that contribute to the formation of professionally oriented competencies and contribute to the personal development and professional formation of future specialists in the educational process.

Keywords: educational environment, competence, teaching methods, web site, dual education.

Провідним критерієм ефективності освітньої діяльності коледжу визначено підготовку компетентних випускників. Інноваційні технології швидко увійшли в усі галузі нашого життя. Вивчення окремих дисциплін чи окремих тем із використанням інноваційних технологій, комп'ютерної техніки та новітньої інформації – один із способів урізноманітнення освітнього процесу. Суспільно затребуваною є професійно-компетентна молодь, яка вміє швидко адаптуватися в нестабільних умовах, здатна до ризику. Тому, головним завданням коледжу вважаємо підготовку студентів до неперервного навчання. Для його виконання необхідно впроваджувати в освітній процес нові прогресивні концепції, сучасні технології та наукові досягнення. Важливим напрямом управління освітнім процесом є розробка та застосування інформаційних технологій у навчанні молоді й посилення експертної оцінки за рівнем сформованості ключових компетентностей. Безперечно, освітній процес передбачає використання активних і інтерактивних методів навчання, спрямованих на розвиток творчого мислення, формування відчуття самостійності, рішучості, відповідальності, вміння адаптуватися у життєвих ситуаціях, самостійно критично мислити, бути комунікабельним, вміння працювати в колективі.

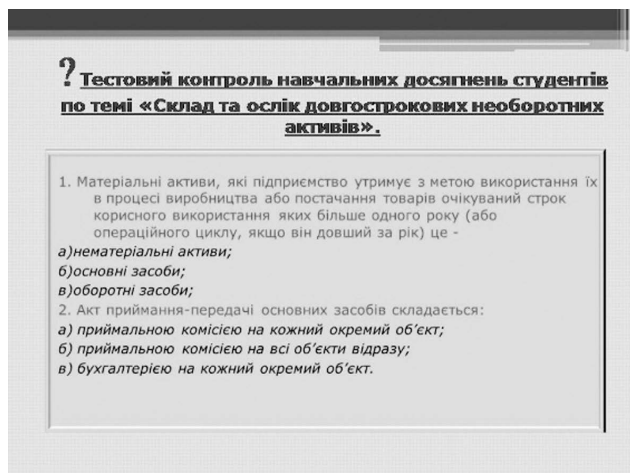
© Тимошук Л., Тимошук Р., 2020

Природно, що, бажаючи досягти окреслених завдань адміністрація та педагогічні працівники коледжу обирають найефективніші способи: системне впровадження передового педагогічного досвіду, використання інноваційних технологій навчання, адже треба пам'ятати, що навчально-виховні технології мають відповідати викликам часу, а місія закладу освіти – спрямовуватися на набуття кожним суб'єктом ключових компетенцій як важливих результатів якості освітнього процесу.

Цікавим є досвід Мирогощанського аграрного коледжу, у якому педагоги використовують за методичним призначенням такі інформаційно-комунікаційні технології: навчальні, інформаційно-пошукові, демонстраційні, імітаційні, лабораторні, навчально-ігрові. Найбільш застосовуваними є такі елементи інформаційно-комунікаційних технологій: мультимедіа (презентації, відео, проекти), тренінги, ситуаційні задачі, інтерактивні дошки, електронні посібники, індивідуальні роздаткові матеріали, майстер-класи, брейн-ринги, конференції, програми тестування, кейс-методи, круглі столи, електронні навчальні видання, освітній ресурс Інтернету. Водночас заняття не повинно бути перевантаженим інтерактивною роботою. Неможливо побудувати весь процес навчання винятково на інтерактивних методах. Це

один із багатьох прийомів, які допомагають досягнути мети і приносять результат тільки в поєднанні з іншими.

Електронні освітні ресурси створюємо із використанням програми Word, Excel, Power Point. Дієвим у практиці є такий прийом роботи: наприкінці лекції (за 5–7 хв до завершення заняття) студентам пропонується виконати інтерактивне тестове завдання (мал. 1) за матеріалом, що висвітлювався під час лекції.

Мал. 1. Зразок тестового завдання, що пропонується для виконання наприкінці лекції

Студенти намагаються відповісти на тестові питання без використання конспектів. Після виконання завдання обговорюються питання та відповіді на них, аналізуються допущені помилки, водночас відповіді студентів не оцінюються. Такий підхід дає змогу з'ясувати, яка частина викладеного матеріалу не була сприйнята, або сприйнята недостатньо добре.

Для засвоєння нових знань доцільно застосовувати презентації-слайди у вигляді графіка, малюнка Smart Art, ребуса, кросворда, окремої світлинки (мал. 2), навчальні відеофільми. При цьому важливо відразу, тобто на організаційному етапі, налаштувати студентів на активну співпрацю.

Для підвищення інтересу до знань, розвитку вмінь висловлювати свою думку й аргументувати застосовуємо проблемні ситуації. Наприклад, на підсумковому етапі заняття з теми «Облік оплати праці» необхідно: виявити господарські операції, що потребують оформлення первинних документів; розрахувати допомогу з тимчасової втрати працездатності, оплату відпусток; дібрати приклади чинників, що зумовлюють зміну розміру заробітної плати; створити таблиці, у яких було б зазначено первинну документацію з обліку оплати праці та підрозділи для їх застосування.

Для мотивації пізнавальної діяльності студентів створюємо «ситуації творчого пошуку»,

Мал. 2. Зразки презентацій-слайдів

під час яких здобувачі професійної освіти намагаються знайти відповіді на запитання різного рівня складності. Такий прийом активізує ініціативність майбутніх фахівців, вмотивує їх активних дій, а творчість викладача викликає прагнення до самореалізації в творчій діяльності.

Сьогодні персональні комп'ютери стали невід'ємною частиною життя кожної людини. Електронний навчальний посібник – це електронне, офіційно затверджене видання, що частково/повністю замінює/доповнює підручник, і за умови грамотного застосування може стати потужним інструментом у вивченні будь-якого предмета.

У своїй педагогічній діяльності ми широко використовуємо персональний комп'ютер, маємо власні персональні сайти, на яких розміщуємо потрібну для вивчення студентами інформацію, створюємо електронні підручники. Сучасний педагог не тільки має розробити свій сайт, а й намагатися зробити його кращим у пошукових системах Internet-мережі (мал. 3).

Мал. 3. Зразки сайтів, створені викладачами Мирогощанського аграрного коледжу (Рівненська область)

На особистих сайтах викладено навчальні матеріали, завдання для самостійної роботи, запитання для самоперевірки, встановлено зворотний зв'язок зі студентами тощо. Зазначені на мал. 3 ресурси, створені у 2016 р. із використанням сервісу Webnode, постійно оновлюються: додаємо нову інформацію, сервіси й активно застосовуємо у професійній діяльності. Персональний сайт викладача – це сучасне інформаційне поле для студента, і невід'ємна частина професійного стилю викладача. Досвід роботи показує, що використання персональних сайтів в освітньому процесі є необхідним і невід'ємним ресурсом для використання як на заняттях, так і під час самоосвіти.

Теза про те, що у ЗВО багато теорії, але мало практики, звучить наразі як ключове гасло протесту проти освіти. Це позначається на відвідуваності занять студентами і ставленні до закладів освіти загалом. На думку фахівців та практиків закордонних держав, поліпшити рівень знань майбутніх фахівців, і, відповідно, їх працевлаштування у майбутньому, можливо на основі запровадження елементів дуальної форми здобуття освіти.

Мирогощанський аграрний коледж долучився до проекту МОН України за 4 напрямками: «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», «Агрономія», «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва», «Агроінженерія».

Аби кожна зі сторін – заклад, студент, роботодавець могли розвивати дуальне навчання на зрозумілих усім засадах, МОН України розроблено типовий договір про здобуття професійної освіти за дуальною формою навчання. Студенти коледжу вже відчули переваги дуальної форми здобуття освіти. Зо-

крема, набуті в коледжі теоретичні знання, змогли закріпити практично на фермерських господарствах Німеччини.

Така співпраця реалізується в рамках українсько-німецького проекту «Сприяння розвитку професійної освіти в аграрних коледжах України». Освіта забезпечує впевненість у формулюванні та висловленні власних думок, допомагає робити вибір. Тому вчитись потрібно завжди. Нині в освіті мають відбуватися такі перетворення, за яких заклад освіти має стати творчою майстернею, у якій викладачі разом із студентами продукуватимуть нові знання, а не лише передавати знання та досвід попередніх поколінь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахрушева Т. Ю. Інтерактивні технології як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів / Т. Ю. Вахрушева // Нові технології навчання. – 2007. – № 47. – С. 64–68.
2. Гавриш І. В. Інноваційні процеси – невід'ємна ознака освітнього українського сьогодення / І. В. Гавриш // Теорія і практика упр. соц. системи: психологія, педагогіка, соціологія. – 2 – 1. – № 1. – С. 66 – 71.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / [під ред. О. В. Овчарук]. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
4. Рудь М. Компетентнісний підхід в освіті / М. Рудь // Вісник Львів. ун-ту. – Серія: Педагогіка. – 2006. – Вип. 21, ч. 1. – С. 73–82.
5. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita>
6. <https://studway.com.ua/dualna-osvita/>
7. <https://rivne.media/news/u-dvokh-navchalnikh-zakladakh-rivnenshchini-startue-proekt-dualnoi-osviti-25285>
8. <http://www.rivnenews.com.ua/2019/12/18/u-koledzhina-rivnenshchyni-vtiliuiut-dualnu-osvitu/>

МЕТОДИЧНА СЛУЖБА КОЛЕДЖУ. ШУКАЄМО НОВІ ФОРМИ!

Наталія ГОРДІЙЧУК, методист Комунального закладу «Бердичівський педагогічний коледж» Житомирської обласної ради, м. Бердичів

Висвітлено проблему раціональної організації роботи методичної служби коледжу. Представлено досвід методичної роботи Комунального закладу «Бердичівський педагогічний коледж» Житомирської обласної ради щодо використання сучасних інструментів освітнього менеджменту.

Ключові слова: коледж, методична служба, форми методичної роботи, методичний вісник.

Natalia HORDIYCHUK

METHODICAL COLLEGE SERVICE. WE ARE LOOKING FOR NEW FORMS!

The problem of rational organization of work of the methodical service of the college is covered. The experience of methodical work of the Berdychiv Pedagogical College of the Zhytomyr Regional Council on the use of modern educational management tools is presented.

Keywords: the college, the methodical service, forms of methodical work, the methodical newsletter.

В умовах динамічних змін та глобальних освітніх реформ постає питання про переосмислення ролі методичної служби в закладах освіти загалом та фахової передвищій освіти зокрема.

Усе частіше діяльність методиста коледжу згадують у контексті освітнього менеджменту, а до його пріоритетних функціональних обов'язків відносять методичний супровід (методичний сервіс, методичні послуги) освітнього процесу.

На нашу думку, основним завданням таких послуг сьогодні є раціональна організація методичної роботи, що має на меті не обтяжувати викладача зайвою і малопродуктивною роботою, а допомогти раціонально організувати власну діяльність, розкрити творчий потенціал, проаналізувати свої професійні здобутки і популяризувати їх; побачити перспективи розвитку та спроектувати власну індивідуальну траєкторію професійного вдосконалення.

В умовах відкритого інформаційного простору, стрімкого розвитку освітніх технологій та гострого дефіциту часу методична служба покликана відшукувати оптимальні форми роботи, які забезпечували б найвищий ККД (коефіцієнт корисної дії).

У Комунальному закладі «Бердичівський педагогічний коледж» Житомирської обласної ради такими формами методичної роботи є:

- віртуальний методичний кабінет – новий інструмент освітнього менеджменту;

- «школа професійного зростання» – практико-орієнтована форма методичної роботи спрямована на професійне вдосконалення викладачів коледжу;

- колективні освітні проекти – спільна інноваційна діяльність усіх учасників освітнього процесу коледжу на обрану тему (за обраним напрямком);

- виставка педагогічних досягнень викладачів (щорічна) – презентаційний захід з метою обміну досвідом;

- збірники «Методичний вісник» коледжу – форма узагальнення та популяризації позитивного педагогічного досвіду викладачів.

«Методичний вісник» випускається в коледжі з 2012 року. Протягом 2012–2019 років видано вісім збірників, у кожному з яких систематизовано кращий педагогічний досвід викладачів КЗ «Бердичівський педагогічний коледж» Житомирської обласної ради за навчальний рік.

«Методичний вісник» укладається за такими розділами:

- *Організація освітнього процесу* (вміщує положення, пам'ятки, методичні рекомендації).

- *Компетентнісний підхід: роздуми «за» і «проти»* (вміщує виступи педагогів на педагогічних радах, семінарах, методичних об'єднаннях тощо).

- *Методична скарбничка* (вміщує творчі знахідки: «технологічні дрібнички», «цікавинки» викладачів, які часто є новаторськими за своєю суттю).

- *Педагогічна творчість* викладачів охоплює сучасні заняття й виховну роботу;

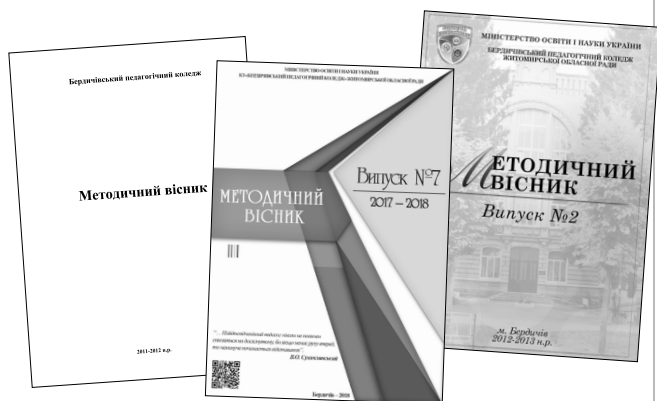
- *Педагогічна практика* (вміщує кращі конспекти, методичні розробки, сценарії).

- *Здобутки та досягнення викладачів та студентів коледжу* (інформація про відзнаки та нагороди в конкурсах, олімпіадах, змаганнях).

Варто зазначити, що з кожним роком збірник удосконалювався і модернізувався. Так, поява першого «Методичного вісника» (2011–2012 навчальний рік) стала своєрідним стартом для багатьох викладачів щодо активної видавничої діяльності в регіональних та всеукраїнських виданнях. Поступово змінювалися назви розділів, їх кількість. Наприклад, збірник за 2016–2017 навчальний рік вміщує лише один розділ «Сучасне заняття», оскільки кращі матеріали викладачів уже були надруковані в інших «зовнішніх» збірниках протягом навчального року.

Створення сайту коледжу, а пізніше віртуального методичного кабінету, у якому було створено «Банк досягнень викладачів коледжу», автоматично виключило необхідність дублювання інформації про досягнення на паперовому носії, а дало можливість обмежитися лише гіперпосиланням на сайт коледжу.

Сучасний етап розвитку освіти, зокрема діджиталізація освітнього простору, спонукав до появи ідеї щодо створення **інтерактивного збірника «Методичний вісник»** (2018–2019 навчальний рік).

Викладачі мають можливість подати власні креативні методичні розробки та матеріали для розміщення в методичному віснику коледжу.

Збірник охоплює **переваги попередніх випусків**, а саме:

- є ефективною формою узагальнення та популяризації позитивного досвіду викладачів;

- стимулює до самовдосконалення та забезпечує додаткові бали при рейтинговому оцінюванні діяльності викладача;

- активізує видавничу діяльність, самопрезентацію викладачів в умовах широкомасштабної відкритої освіти;

- є пізнавальним та корисним навчально-методичним посібником для молодих викладачів.

Також інтерактивний збірник «Методичний вісник» (2018–2019 навчальний рік) має чимало **додаткових переваг**:

- максимальне використання можливостей сервісу Google Classroom, який викладачі коледжу впроваджують в освітній процес з 2015 року;

- більш структурований та лаконічний виклад на папері, але змістовніший та інформативніший для ознайомлення завдяки використанню хмарних технологій (такий підхід дає можливість акумулювати свою увагу і зануритися в ту інформацію, яка цікавить викладача та уникнути переречитування зайвої);

- ознайомлення не лише з текстом, а й перегляд фото, відео, методичних посібників у повному обсязі;

- творення хоча б однієї статті чи конспекту заняття з використанням ІКТ (гіперпосилань, QR-кодів тощо) стимулюють викладача перенести отримані навички на забезпечення своєї навчальної дисципліни та перейти на новий, більш якісний рівень у наданні освітніх послуг.

У тексті інтерактивного збірника «Методичний вісник» для зручності перегляду його електронної версії є гіперпосилання на використані матеріали, авторські розробки викладачів коледжу, а також резервні посилання з позначенням, наприклад *переглянути тут*, з метою збереження цілісності даних.

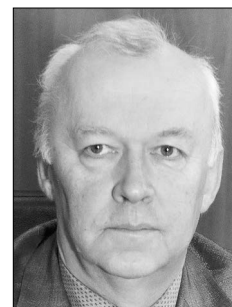
Зміст вісника має автоматичні посилання на всі розділи та статті.

Для зручного перегляду посилань у друкованій версії збірника можна скористатися розміщеними QR-кодами, які дублюють усі гіперпосилання.

Отже, одним із сучасних освітніх трендів в Україні є інтеграційні процеси, які стосуються усіх напрямів діяльності закладів освіти, зокрема методичної роботи. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та поєднання їх з усталеними, перевіреними часом і досвідом формами роботи забезпечує нові можливості та більш якісний рівень надання методичних послуг.

Яскравим прикладом методичної інтеграції є інтерактивний збірник «Методичний вісник», що повною мірою реалізує функціональність, відкритість, багатоканальність сприйняття, збалансованість інформації, зв'язок з роботодавцями та інші важливі принципи освітньої діяльності, закріплені Законом України «Про освіту». Збірник є сучасним якісним навчально-методичним продуктом, який за змістом і структурою цілісно відображає систему методичної роботи в коледжі і може називатись універсальним засобом реалізації державної освітньої політики в Україні.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНОГО ЦЕНТРУ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ – ШЛЯХ ДО ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ

Василь ПЕТРОВИЧ, директор Державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою», м. Київ

Розглянуто стан розвитку альтернативної енергетики, висвітлена співпраця Державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» з польськими партнерами, проаналізовано основні напрями діяльності навчально-практичного центру відновлювальної енергетики та перспективи його розвитку.

Ключові слова: інновації, навчально-практичний центр, сонячна енергетика, енергонеалежність, енергоменеджмент, екологічна свідомість.

Vasily PETROVICH

INNOVATIVE ACTIVITY OF THE RENEWABLE ENERGY TRAINING CENTER - THE WAY TO ENERGY INDEPENDENCE

The article deals with the state of development of alternative energy, highlights the cooperation of the State educational institution «Kiev Professional College with Enhanced Military and Physical Training» with Polish partners, analyzes the main directions of activity of the training and practical center of renewable energy and prospects for its development.

Keywords: innovation, training and practical center, solar energy, energy independence, energy management, environmental awareness.

Зростання техногенного навантаження на навколишнє середовище та загострення проблеми екологічної безпеки потребує кардинальної зміни політики у цій сфері та забезпечення збалансованого розвитку економіки, енергетики й екології. Вирішення цього питання можливе за рахунок оптимізації структури енергетичного балансу держави та її регіонів, у якому більшу частку мають становити енергоносії, отримані з відновлюваних джерел енергії та альтернативні види палива.

Розвиток відновлювальної енергетики стрімкими темпами нарощує свої потужності в усіх розвинутих країнах світу, поступово витісняючи традиційні, шкідливі для довкілля джерела енергії. За прогнозами IRENA (Міжнародне агентство з поновлюваних джерел енергії), подвоєння частки поновлюваних джерел енергії (далі – ВДЕ) у світовому енергетичному балансі приведе до створення понад 24 млн робочих місць у світі до 2030 р. Задоволення потреб зростаючого ринку праці, яке потребуватиме «зелений» сектор, буде сприяти більш стабільним і передбачуваним рамкам політики, які заохочують розгортання, стимулювання інвестицій в альтернативну енергетику і сприяють розвитку освіти та професійної підготовки.

За нинішніх темпів використання нафти та газу цих ресурсів людству вистачить на 50 років. Тому країни ЄС активно стимулюють за-

провадження альтернативних джерел енергії: до 2020 року їх частка в структурі виробництва електроенергії становила 20 %, а у 2030 – вже 50 %. Плани України значно скромніші: відповідно до Енергетичної стратегії на період до 2035 року, частка відновлюваних джерел у генерації електроенергії у 2020 р. має становити 7 %, у 2025 – понад 13 %.

Сонячна енергетика – найбільш динамічний сектор відновлювальної енергетики України. Зайнятість у сфері фотоелектричних панелей може розширитись завдяки розвитку різних суміжних технологій, починаючи від автономних установок (наприклад, сонячні ліхтарі й сонячні системи для будинку) до міні-мереж, а також до виробництва покрівельних матеріалів, розмітки доріг, зарядних пристроїв і ще великої кількості пристроїв, обладнання та матеріалів із накопиченням і використанням енергії сонця. Загалом, автономні системи можуть створити більше робочих місць для установки обладнання для розподілу, тоді як міні-мережі потребують більше співробітників в експлуатації і технічному обслуговуванні.

З метою активізації діяльності щодо вирішення цих завдань у 2018 р. в рамках співробітництва між Міністерством Закордонних Справ Польщі (програма «Польська допомога з розвитку») та Державним навчальним закладом «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» (далі – Коледж) розпочався проєкт «Сонячний коледж», провід-

ною метою якого є започаткування професійної підготовки робітників широких кваліфікацій за новою професією «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики», упровадження енергозберігаючих технологій та ефективного енергоменеджменту в столичних закладах професійної (професійно-технічної) освіти з метою підвищення економічної ефективності їх роботи і, у майбутньому, автономного енергозабезпечення та виховання екологічної свідомості у здобувачів освіти, уваги до проблем використання енергії, економії енергії та енергоресурсів, охорони навколишнього середовища.

Актуальність та інноваційність проекту підтримано Міністерством освіти і науки України (далі – МОН), розпочато експеримент всеукраїнського рівня за темою «Професійна підготовка кваліфікованих робітників для сфери обслуговування відновлювальних систем сонячної і теплової енергетики» (наказ МОН від 19.10.2018 № 1141 «Про проведення експерименту Всеукраїнського рівня за темою «Професійна підготовка кваліфікованих робітників для сфери обслуговування відновлювальних систем сонячної і теплової енергетики» у жовтні 2018 – грудні 2021 років»). У рамках експерименту створено робочу групу, головою якої став начальник управління закладів професійної освіти Департаменту освіти і науки Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) Олег Бондаренко.

Партнери експерименту – Фонд «INNOVATIS», ТзВО, командитне товариство «HEWALEX», Тернопільське регіональне відділення асоціації міст України, комплекс шкіл і закладів професійної освіти у м. Белява (Польща), ТОВ «HANPLAST SOLAR», Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Національна академія педагогічних наук України.

На виконання програми експерименту, з метою забезпечення якості надання освітніх послуг створено кабінети професійно-теоретичної підготовки та навчальна майстерня-лабораторія систем відновлювальної енергетики з урахуванням сучасних енергозберігаючих технологій, яка має три зони освітньої діяльності: навчально-теоретична, навчально-практична та практично-прикладна.

У майстерні-лабораторії встановлено сучасне спеціалізоване обладнання систем відновлювальної енергетики, а саме дві фотоелектричні панелі та змонтована геліосистема, які автономно забезпечує оптимальний тепловий режим та гаряче водопостачання. Встановлена навчальна інсталяція геліоустановки, яку можна підключати самостійно як діючу установку (два геліоколектори, акумулювальний бак тощо). Майстерня забезпечена інструментом та наочно-демонстраційними матеріалами, зокрема навчальними модуля-

ми блоків керування установками від компанії HEWALEX. Від інших партнерів проекту отримано виробниче та навчальне обладнання, інструмент, матеріали, організаційна техніка.

За рахунок проекту в навчальному корпусі Коледжу встановлено систему опалення та гарячого водопостачання, що складається з трьох сонячних колекторів загальної площею 6 кв.м та бака-накопичувача, об'ємом 300 л.

Для викладачів та майстрів виробничого навчання організовано шість навчальних поїздок до Польщі: м. Белява, Центр «Zero Energy», м. Белява, Комплекс шкіл і закладів професійної освіти, м. Чеховіце-Джезіце, Завод «HEWALEX», м. Бидгощі, Центр професійного вдосконалення. Упродовж співпраці сформовано компетентності щодо розроблення програми навчання та організації дидактичних занять обраного модуля зі сфери техніки повна назва (ВДЕ), використання форми проведення занять у лабораторіях ВДЕ, технології встановлення санітарного та електричного обладнання; запуску та обслуговування навчальних робочих місць у лабораторії ВДЕ.

Відповідно до наказу Департаменту освіти і науки Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 08.11.2019 № 239 «Про створення навчально-практичного центру на базі Державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» створено навчально-практичний центр за професією «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики».

Одним із завдань створення Центру, у рамках проведення експерименту, є апробація та впровадження пакету навчально-плануючої документації та навчально-методичного комплексу для забезпечення професійної підготовки кваліфікованих робітників за професією «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики», розроблених педагогічними працівниками Коледжу спільно з відділом наукового та навчально-методичного забезпечення професійної освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.

Забезпечення рівного доступу до якісної освіти – один із пріоритетних напрямів діяльності Коледжу. В умовах реформування системи освіти, посилення децентралізаційних процесів, становлення ринкових відносин в усіх сферах, зокрема й в освіті, входження вітчизняної системи освіти в європейський і світовий освітні простори визначено стратегію, що спрямована на забезпечення рівного доступу до якісної освіти різних категорій населення, а саме: осіб з особливими освітніми потребами; осіб, які проживають у віддалених від освітніх центрів регіо-

нах; обдарованої і талановитої молоді; іноземних громадян; внутрішньо переміщених осіб.

Для створення привабливих та зручних умов навчання у Коледжі впроваджено інноваційні методи щодо засвоєння та перевірки знань, зокрема, дистанційна форма навчання, яка дає змогу отримувати знання за допомогою навчальної платформи, що розміщується на спеціалізованому вебсайті дистанційного навчання Коледжу, модульний підхід до вивчення предметів (сучасна система освіти напштовхує на реалізацію саме такого підходу), кредитна система навчання (зокрема, це стосується освіти дорослих). Особливістю цієї системи є, насамперед, її гнучкість. Здобувач освіти обирає власну траєкторію накопичення потрібної кількості кредитів, і тому система дає можливість ефективно реалізувати концепцію індивідуалізації процесу навчання. Це сприяє не лише забезпеченню індивідуального навчального графіка з огляду на потреби особи, що навчається, а й можливість створення особистісних термінів навчання. Здобувач освіти за власної ініціативи обирає темп або швидкість просування вперед відповідно до персональних здібностей та інтересів, що дає змогу опанувати відповідну програму навчання раніше або пізніше запланованих програмою термінів, онлайн-тестування, екзамнування тощо. В андрогогії такі освітні підходи достатньо зручні для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації та отримання відповідних сертифікатів.

У Коледжі розроблено освітні професійні програми сертифікованої підготовки робітників у сфері відновлювальної енергетики навчальних модулів «Фотоелектричні установки», «Геліо-колектори», «Помпи тепла (PCC, PCV, PCU)» для дорослого населення; навчальні плани та освітні програми для учнів на базі базової та повної загальної середньої освіти (первинна професійна підготовка).

У жовтні – листопаді 2019 р. в Центрі за окремими модулями (кваліфікаціями) пройшли курсове навчання та отримали сертифікати 26 осіб з числа дорослого населення.

Коледж є переможцем Всеукраїнського конкурсу винахідницьких та раціоналізаторських проєктів 2019; XVIII Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «Екософт-2019», переможцем X Національного етапу Міжнародного конкурсу комп'ютерних проєктів «INFOMATRIX-2019», посів II місце у Всеукраїнському конкурсі «Intel Еко-Україна 2019» – національний етап Міжнародного конкурсу Intel ISEF 2019 (категорія «Екологічна інженерія»), має спеціальну нагороду «INTEL EXCELLENCE IN COMPUTERS SCIENCE AWARD» – національний етап Міжнародного конкурсу Intel ISEF 2019, Золоту Ніку та I місце на III Київському фестивалі стартапів «Class ІДЕЯ-2019» (категорія «Стартап

для природи»), срібну медаль WORLD FINAL XVII Міжнародного конкурсу комп'ютерних проєктів «INFOMATRIX-2019» (категорія «Програмування») (м. Бухарест, Румунія), III місце у Всеукраїнському науково-технічному конкурсі «ЕКОТЕХНОУКРАЇНА 2020 (категорія «Екологічна інженерія»), переможець Національного етапу Міжнародної GENIUS OLYMPIAD-2020 (м. Рочістер, США), III місце у Всеукраїнському конкурсі молодіжних проєктів з енергозбереження «Енергія і Середовище – 2020» (номінація «Мое енергетичне рішення»), I місце у Всеукраїнському конкурсі винахідницьких і раціоналізаторських проєктів 2020 (категорія «Ресурси енергозбереження»), абсолютний переможець XIX Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «ЕКОСОФТ-2020», переможець Національного етапу Міжнародного конкурсу комп'ютерних проєктів «INFOMATRIX 2020».

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 23.04.2020 № 544 «Про затвердження переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти, на базі яких будуть створені навчально-практичні центри за рахунок коштів державного бюджету у 2020 році» Коледж визнано закладом, якому на розвиток навчально-практичного центру відновлювальної енергетики з державного бюджету виділено 3,8 млн грн (загальна вартість проєкту складає 5,4 млн грн).

Реалізація заходів, спрямованих на створення привабливого освітнього середовища Центру, дасть змогу відпрацювати технічні та фінансові аспекти з впровадження і розповсюдження позитивного досвіду на об'єкти бюджетних установ, закладів загальної середньої, професійної освіти та інших. За умови проведення відповідних маркетингових заходів, Центр може у майбутньому запровадити до своєї пропозиції консультаційні послуги та послуги, пов'язані із використанням інформаційних технологій (ІТ) у проектуванні та сервісному обслуговуванні систем ВДЕ. У майбутньому планується переведення навчально-практичного центру відновлювальної енергетики на самофінансування за рахунок проведення курсової підготовки, підвищення кваліфікації працівників ВДЕ та енергонезалежність, завдяки створенню навчально-виробничої сонячної електростанції, яка дасть змогу забезпечити навчальні приміщення загальною площею понад 3000 кв.м теплом, гарячою водою та світлом.

Отже, зростання конкурентоспроможності української промисловості належить до ключових завдань розвитку національної економіки та ринку праці. Одним із шляхів його вирішення є підвищення енергоефективності виробництва на основі впровадження новітніх технологій і, що є особливо важливим для України, викорис-

тання альтернативних джерел енергії (сонячної, теплової, вітрової тощо).

За умов нестабільної економіки та стрімкого підвищення в Україні вартості традиційних енергоносіїв галузь альтернативної енергетики стає пріоритетною. Позитивним чинником для України є досвід розвинутих країн світу, які давно й активно досліджують можливості заміни традиційних джерел енергії альтернативними, вкладаючи у розвиток цієї галузі значні кошти. Відомий досвід у цій сфері має також і Україна. Зокрема, найперспективнішими напрямками використання альтернативних джерел енергії визнано безпосереднє перетворення сонячної енергії у теплову й електричну.

Сфера альтернативної енергетики потребує кваліфікованих кадрів, зокрема робітничих, що зумовлює необхідність упровадження професійної підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем кваліфікованого робітника за новою про-

фесією «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики».

Так педагогічний, учнівський та батьківський колективи Коледжу зроблять власний крок до розв'язання деяких проблем, що постають перед нашою країною:

- розвиток конкурентних відносин на ринку електро- і теплопостачання;
- підвищення екологічної безпеки теплопостачання;
- освітні інвестиції в економіку України;
- зменшення залежності України від імпорту енергоресурсів;
- зменшення негативного впливу сучасної енергетики на стан довкілля.

Отже, перевагами сонячної енергії є її вічність і чистота. Кожна, навіть маленька дія, спрямована на поліпшення життя навколо нас, далі – це посильний внесок у вирішення складних проблем України і світу.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ КАР'ЄРИ ТА БІЗНЕСУ: ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Ніна ТКАЧЕНКО, директор Державного навчального закладу «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», м. Харків;

Олена ГРЕЧАНА, заступник директора з навчально-виробничої роботи Державного навчального закладу «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», м. Харків;

Людмила МЕЛЕШКОВА, методист Державного навчального закладу «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», м. Харків

Висвітлено діяльність Центру розвитку професійної кар'єри та бізнесу, створеного в Державному навчальному закладі «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області». Схарактеризовано особливості співпраці Центру з соціальними партнерами. Представлено результати онлайн-опитування учнів щодо кар'єрних планів в умовах розвитку малого бізнесу.

Ключові слова: професійна освіта, професійна кар'єра, підприємницька компетентність, готовність до підприємницької діяльності, центр розвитку професійної кар'єри та бізнесу.

Nina TKACHENKO, Elena GRECHANA, Lyudmila MELESHKOVA

ACTIVITIES OF THE CENTER FOR VOCATIONAL CAREER AND BUSINESS DEVELOPMENT: FORMATION OF ENTREPRENEURIAL COMPETENCE OF PUPILS

The article presents the activities of the Center of Professional Career and Business Development, established at the State Educational Institution "Regional Center for Vocational Education of Sewing Production and Services of Kharkiv Region". The features of the Center's cooperation with social partners are represented. The students' online survey results regarding their career plans in the conditions of small business development are presented.

Keywords: vocational education, professional career, entrepreneurial competence, readiness for entrepreneurial activity, center of professional career and business development.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Головним завданням сучасної професійної освіти в умовах стрімких змін,

© Ткаченко Н., Гречана О., Мелешкова Л., 2020

що відбуваються у світі, є підготовка кваліфікованих робітників, здатних до самореалізації, швидкого реагування до потреб ринку праці, активна участь у соціально-економічних і куль-

турних процесах країни. Тому останнім часом, зросла потреба в освітніх технологіях, моделях та інноваціях, що здатні забезпечити високу якість підготовки кваліфікованих робітників та реалізацію освітніх стандартів професійної (професійно-технічної) освіти. У «Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020)» визначена основна мета закладів професійної (професійно-технічної) освіти – підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня та профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією і орієнтованого в суміжних галузях діяльності, здатного до професійного росту [1].

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні і методичні питання підготовки учнівської молоді до професійного успіху є предметом багатьох сучасних вітчизняних досліджень. Зокрема, теоретичні основи професійного самовизначення учнів висвітлено у працях Є. Климова, Г. Костюка, М. Пряжникова, Б. Федоришина, С. Чистякової. Різні аспекти кар'єрного самовизначення, компетентності і розвитку особистості викладено у публікаціях С. Алексєєвої, Л. Базиль, А. Деркача, А. Дьоміна, Л. Єршової, Д. Закатнова, В. Лозовецької, В. Орлова та інших дослідників. З'ясовано, що більшість досліджень спрямовані на виявлення особливостей кар'єрного просування особистості. Водночас актуальними залишаються питання розвитку підприємницької компетентності та готовності випускників закладів професійної освіти до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу.

Мета статті – презентувати діяльність Центру розвитку професійної кар'єри та бізнесу, створеного в Державному навчальному закладі «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», висвітлити особливості його співпраці з соціальними партнерами, оприлюднити результати онлайн-опитування учнів щодо кар'єрних планів в умовах розвитку малого бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Конкурентоздатні фахівці значно легше адаптуються до вимог соціального середовища, досягаючи вищого рівня професійного та особистісного розвитку. Ринкове середовище вимагає від особистості фахівця професійної вмотивованості й освоєння підприємницької компетентності, які забезпечать здатність адаптуватися, інтегруватися та ефективно функціонувати в умовах становлення суспільства сталого розвитку, поширення теорії людського капіталу. У зв'язку з цим постає необхідність вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців, який уможливує забезпечення оптимального рівня підприємницької компетентності.

Наявність у випускника закладу професійної освіти відповідних компетентностей сприяє його швидкій адаптації на робочому місці, налагодженню співпраці з колективом, здобуттю поваги та належної оплати праці, розширенню зони використання на робочих місцях, швидкому набуттю нових знань та навичок, а відтак – швидкому професійному та кар'єрному зростанню.

Державний навчальний заклад «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області» ставить перед собою за мету підготовку конкурентоздатної та мобільної на ринку праці особистості, яка володіє освітніми та професійними компетентностями відповідно до її інтересів, здібностей, можливостей, потреб економіки та суспільства.

З метою підвищення престижності робітничих професій, формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, сприянню розвитку підприємницької ініціативи, плануванню успішного кар'єрного розвитку учнівської молоді, залучення до дієвої співпраці роботодавців в Державному навчальному закладі «Регіональний Центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області» створено Центр професійного розвитку кар'єри та бізнесу, що став помічником учнів у побудові успішної кар'єри та надійним партнером роботодавців у формуванні якісного кадрового резерву. Основні напрями діяльності Центру наведено на мал. 1.

Основні завдання та функції Центру:

- сприяння працевлаштуванню випускників закладу професійної освіти;
- розвиток партнерських відносин із роботодавцями, налагодження співпраці із службами зайнятості;
- консультування психологів і юристів, фахівців служби зайнятості та надання інформації про права та обов'язки молоді;
- інформування учнів і випускників про вакантні місця на підприємствах, в установах та організаціях, вимоги роботодавців до шукачів роботи, можливості професійної підготовки;
- розширення спектру методів пошуку роботи та підвищення конкурентоспроможності випускників закладу професійної освіти на ринку праці, їх працевлаштування;
- організація та участь у семінарах, круглих столах, науково-практичних конференціях, дослідженнях у сфері соціальної роботи з учнівською молоддю та випускниками для сприяння у професійному розвитку кар'єри та бізнесу;
- проведення профорієнтаційних заходів для випускників шкіл з метою їх професійного спрямування [5].

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ

Мал. 1. Пріоритетні напрями діяльності Центру професійного розвитку кар'єри та бізнесу

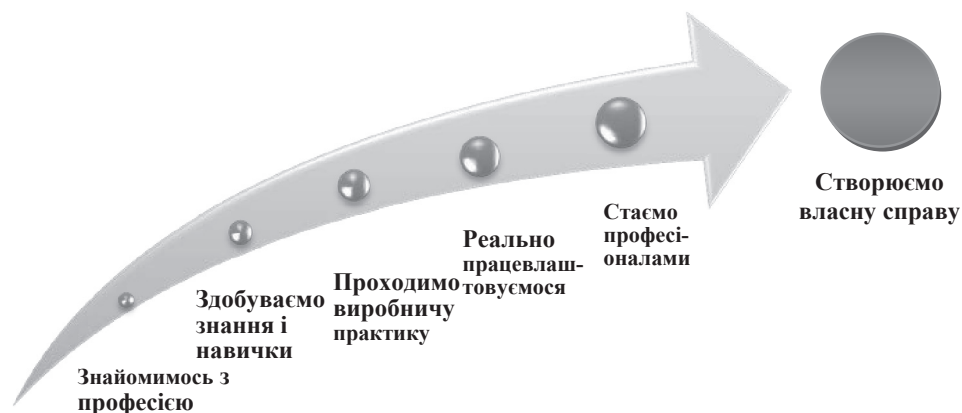
Для організації роботи Центру у закладі освіти розроблено Положення про Центр професійного розвитку кар'єри та бізнесу, план роботи Центру, інформаційні матеріали, тести, навчальні тренінги, поради майбутнім кваліфікованим робітникам, також створено базу даних успішних випускників. Учні визначили етапи успішної кар'єри (рис.2).

На основі аналізу ринку праці у Харківському регіоні створюємо електронну базу роботодавців за професіями, визначаємо наявність вакантних місць на підприємствах [4]. Це дає змогу учням самостійно обирати підприємство для проходження виробничої практики і майбутнього працевлаштування.

Центр розпочав роботу з вересня 2019 року. Цього ж року він став базою для проведення всеукраїнського експерименту з формування готовності учнів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу, що проводиться під науковим керівництвом Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Під час роботи було з'ясовано, що основними труднощами при побудові власної кар'єри сучасної

молоді є: невміння оцінити індивідуальні особливості й ступінь відповідності, невпевненість при виборі місця роботи тощо [3]. З учнями проводили анкетування, тестування за темами «Визначення професійної спрямованості», «Щодо здійснення професійного росту майбутніх кваліфікованих робітників», «Виявлення задатків до підприємництва».

Результати анкетування показали, що навчання дає змогу отримати професію та зробити кар'єру: 97 % учнів планують працювати за отриманою професією, що свідчить про їх професійне самовизначення, 77% учнів після закінчення навчання або у перспективі планують відкрити власну справу, 22% учнів вважають, що навчання допомагає підготуватися до самостійного життя [2]. Певна частина молодих людей обирають міграцію за кордон як один із шляхів побудови власної кар'єри. Водночас, як показали результати опитування, більшість учнів (92%) після закінчення закладу професійної освіти бажають працювати в Україні. Це дуже позитивна тенденція, порівняно з даними щодо закладів професійної освіти за попередні

Мал. 2. Етапи успішної кар'єри

роки [7, 166]. Не визначилися щодо країни майбутнього працевлаштування лише 2 % учнівської молоді.

Дослідження здібностей до підприємництва дало змогу з'ясувати таке: організаторські здібності показали 18 % учнів, відповідальність – 45 %, лідерство – 11%. Дані анкетування свідчать про усвідомлення молоддю важливості формування підприємницької компетентності учнів.

У закладі запроваджено також проведення бесід «Трудові відносини в Україні», «Закони про працевлаштування» та організовано юридичні консультації для молоді. На профорієнтаційних семінарах учні ознайомлюються із сучасними технологіями пошуку роботи, рекомендаціями щодо проходження співбесід з роботодавцями, створенням резюме тощо.

Одним із найважливіших чинників підвищення якості професійного навчання, адаптації молодих робітників до нових економічних умов, закріплення їх на робочих місцях, формування підприємницької компетентності є соціальне партнерство. Співпраця із соціальними партнерами здійснюється в контексті надання інформаційної підтримки, проведення тренінгів, семінарів, круглих столів та майстер-класів.

З метою пропаганди робітничих професій проводимо спільну роботу з громадськістю, профспілковими організаціями, Харківським обласним центром зайнятості. Так, у жовтні 2019 року проведено квест за темою: «Моя професія – моя гордість – моє майбутнє» (швейний напрям), у якому взяли участь соціальні партнери – представники підприємств та Центру зайнятості. Фіналом квесту стало «дискусійне коло» «Компетентний учень – кваліфікований робітник» з керівниками підприємств ТОВ «Виробнича організація «Харків», ТМ «Астоні», фірми «Dominiss». Учасники дискусії презентували швейні підприємства, ознайомили учнів з умовами роботи, обговорили питання поліпшення навчання та працевлаштування. У ході зустрічі учнів цікавили питання кар'єрного росту, соціального захисту, обсягу необхідних теоретичних знань і практичних навичок для роботи на підприємствах. Було укладено договори на підготовку робітничих кадрів з фірмою «Dominiss» та ТМ «Астоні». Участь у проведенні Дня професій для учнів стала ще однією сходинкою професійного зростання.

Співпраця з Національним галузевим партнерством у легкій промисловості України «Fashion Globus Ukraine» та Асоціацією працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти швейного профілю та сфери послуг України дала можливість брати участь у Всеукраїнських конкурсах професійної майстерності «Прорив легкої промисловості» у 2016 – 2019 роках.

Соціальними партнерами організовуються екскурсії на підприємства для учнів Центру з метою ознайомлення з сучасними технологіями, новітнім обладнанням, умовами роботи.

Аналізуючи шляхи розвитку соціального партнерства, можна зробити висновок про те, що в сучасних умовах у тісному контакті з замовниками робітничих кадрів, іншими закладами освіти, громадськими організаціями, органами управління ми виконуємо своє головне призначення – надавати якісну професійно-практичну підготовку учням за професіями, затребуваними на ринку праці.

На базі Центру професійного розвитку кар'єри та бізнесу працює приймальна комісія, що дає змогу здійснювати консультації з вибору професії з абітурієнтами, ознайомлювати їх з перевагами професій та шляхами професійного зростання.

У закладі професійної освіти змінився підхід до організації профорієнтаційної роботи. Ми працюємо на перспективу. За ініціативою учнівського самоврядування виникло учнівське об'єднання «Профорієнтаційна варта», учасники якої проводять майстер-класи, беруть участь у ярмарках професій, що проводяться в школах міста і області, виступають екскурсоводами закладом освіти і представляють свої професії потенційним абітурієнтам.

Для популяризації професій легкої промисловості педагогами та учнями закладу професійної освіти розроблено дорожні карти, практично-орієнтовані та дослідницькі проекти щодо створення власної справи.

Щорічно свої досягнення, напрацювання педагогічний колектив представляє на Міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті»:

- 2018 р. – проект «Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в підготовці робітників для швейної галузі» – срібна медаль у номінації «Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення»;

- 2019 рік – проект «Підготовка конкурентоздатного фахівця – сучасна стратегія закладу професійної (професійно-технічної) освіти» – золота медаль у номінації «Конкурентоздатний фахівець – сучасна стратегія закладу професійної освіти».

Необхідність формування кар'єрної та підприємницької компетентності майбутніх фахівців відповідно до сучасних запитів суспільства і ринку праці зумовлено наступними суперечностями:

- об'єктивною потребою ринку праці у професійно вмотивованих робітничих кадрах, здатних до особистісно-професійного становлення і кар'єрного зростання, та недостатнім науково-методологічним обґрунтуванням процесу професійної підготовки в закладах професійної освіти на компетентнісній основі;

- необхідністю формування в майбутніх фахівців здатності до розвитку власної кар'єри та недостатньою зорієнтованістю на це педагогічних технологій, що застосовуються в навчально-виробничому процесі;

- сучасними вимогами до психолого-педагогічного супроводу формування кар'єрної та підприємницької компетентності в учнів закладів професійної освіти та відсутністю відповідного навчально-методичного забезпечення цього процесу [6].

У 2019 р. Центр кар'єри став унікальною базою для проведення всеукраїнського експерименту з формування готовності учнів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу, що проводиться під науковим керівництвом Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Ми маємо певні досягнення: наші випускники (18) працюють викладачами та майстрами виробничого навчання в закладах освіти, 30 є відомими спеціалістами за фахом на підприємствах, 15 – відкрили власну справу.

Проведені в ході експерименту опитування та анкетування учнів дали змогу з'ясувати, що кар'єрні та підприємницькі орієнтації є ціннісним компонентом у структурі професійної кар'єри, змістовно визначаючи шляхи саморозвитку особистості, характеризуючи їх напрями і способи реалізації. З'ясовано, що в процесі навчання в закладі професійної освіти запорукою кар'єрного успіху молоді є її готовність до самоактуалізації, формування умінь планувати й реалізовувати власну професійну кар'єру.

Висновок. Доведено, що цілеспрямована спільна робота Центру, педагогічних працівників, роботодавців і наукових установ значно збільшує перспективи кваліфікованих робітників на успішну підприємницьку самореалізацію на сучасному ринку праці. Цілеспрямована просвітницька психолого-педагогічна робота з учнями демонструє позитивні зрушення в системі їх цінностей і тому має бути продовжена й удосконалена в ході проведення експерименту всеукраїнського рівня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти України // Професійно-технічна освіта. – 2004. – № 3.
2. Закатнов Д. Особливості професійного самовизначення учнів професійно-технічних навчальних закладів / Д. Закатнов // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. – 2015. – Вип. 10. – С. 29 – 38.
3. Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри. Інформаційно-аналітичні матеріали. Київ: Мін-во молоді та спорту України, Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики, 2019. – 42 с.
4. Аналітична та статистична інформація // Харківський обласний центр зайнятості. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kha.dcz.gov.ua/analitics/view>
5. Центр професійної кар'єри // Колківське ВПУ. – Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://kvpu.info/>
6. Центр бізнесу в кар'єри // Сумський центр з професійно-технічної освіти з дизайну та сфери послуг. – Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://design24.sumy.ua>
7. Єршова Л. Трансформація системи цінностей учнівської і студентської молоді в контексті реформування вітчизняної професійної освіти / Л. Єршова // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. – 2018. – Вип. 6. – С. 162–168.

ВІТАЄМО ІЗ ЗАХИСТОМ ДОКТОРСЬКОЇ ДИСЕРТАЦІЇ

Кулалаєва Н. В. Теоретичні і методичні основи формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Київ, 2020.

Розроблено концепцію, модель і методичну систему, визначено критерії, показники та рівні сформованості культури безпеки професійної діяльності у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю. Узагальнено експериментальні дані, які доводять правомірність висновків щодо результативності методичної системи, що ґрунтується на теоретичних і методичних основах формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю авторського навчально-методичного комплексу, навчально-методичного посібника «Культура безпеки професійної діяльності будівельників», методичних рекомендацій «Формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю» тощо.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Михайло ТКАЧЕНКО, викладач-методист ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», кандидат педагогічних наук

Обґрунтовано актуальність дослідження готовності майбутніх фахівців сфери торгівлі і технологій харчування до підприємницької діяльності на базі Державного навчального закладу «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування». Представлено результати аналізу онлайн-опитування учнів щодо самооцінювання готовності до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу. Окреслено перспективи подальшої експериментальної роботи творчого колективу.

Ключові слова: професійна освіта, підприємницька компетентність, готовність до підприємницької діяльності, сфера торгівлі і технологій харчування.

Mikhail TKACHENKO

THE FORMATION OF READINESS OF FUTURE SKILLED LABOUR FOR INCOME GENERATING ACTIVITIES AT STATE EDUCATIONAL INSTITUTION «ODESSA HIGHER VOCATIONAL SCHOOL OF TRADE AND NUTRITION TECHNOLOGIES»

The article substantiates the research relevance of the future specialists in the trade labor and nutrition technologies and their readiness for income generating activities on the basis of the State educational institution "Odessa Higher Vocational School of Trade and Nutrition Technologies". Student analysis of online survey about self-assessment of readiness for income generating activity in the context of small business development are presented. The article determines future perspective for experimental work of on-stage performance group.

Keywords: vocational education and training, entrepreneurial skills, readiness for income generating activities, trade labor and nutrition technologies

Постановка проблеми в загальному вигляді. В сучасній Україні активно розвиваються ринкові відносини. Залежно від соціально-економічних умов темпи перетворень різні, але напрям один – рух до ринку. В умовах становлення і розвитку ринкової економіки провідною формою господарювання має бути підприємство – особливий вид виробничо-торгівельної діяльності. У цих умовах людина виступає активним суб'єктом на ринку праці, має змогу вільно розпоряджатися головним капіталом – своєю кваліфікацією. Конкурентоспроможним на ринку праці стає кваліфікований робітник, який володіє інноваційним стилем мислення, здатний генерувати і втілювати нові оригінальні ідеї, розв'язувати творчі завдання, використовувати набуті знання у підприємницькій діяльності. Професії сфери торгівлі та ресторанного господарства користуються широким попитом у населення та на ринку праці. Широкий вихід вітчизняних підприємств і об'єднань на світові ринки обумовлює необхідність досягнення якісно нового рівня підготовки учнів, що у подальшому забезпечить готовність їх до підприємницької діяльності.

© Ткаченко М., 2020

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Про необхідність формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності наголошується в Законах України «Про освіту» (2017), «Про професійно-технічну освіту» (1998), «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2012), а також у Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року (2017), Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (2015), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2009), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Національній програмі сприяння розвитку малого підприємництва в Україні (2000), Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року (2017), Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (2019), а також Копенгагенській декларації (2002), Брюгтському комюніке (2010) тощо. Водночас з'ясовано недостатність кількості досліджень з проблеми формування готов-

ності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності у сфері торгівлі та технологій харчування. Окремі аспекти формування й розвитку кар'єрної й підприємницької компетентності та готовності випускників закладів професійної освіти до відкриття власної справи були об'єктом наукової уваги вітчизняних дослідників: С. Алексєєвої, Д. Закатнова, М. Ткаченка, В. Орлова, В. Радкевич, І. Середньої та ін. Водночас дослідження готовності майбутніх фахівців до підприємницької діяльності у сфері торгівлі та технологій харчування досі не втрачає своєї актуальності.

Мета статті – SWOT-аналіз експериментального дослідження проблеми розвитку готовності майбутніх фахівців сфери торгівлі та технологій харчування Державного навчального закладу «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» та аналіз результатів онлайн-опитування учнів щодо самооціювання готовності до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Колектив ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» взяв участь у експериментальній роботі всеукраїнського рівня з формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності, що здійснюється під науковим керівництвом Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Актуальність проведення експерименту зумовлена недостатнім рівнем формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної освіти та їх готовності до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу торгово-кулінарного спрямування.

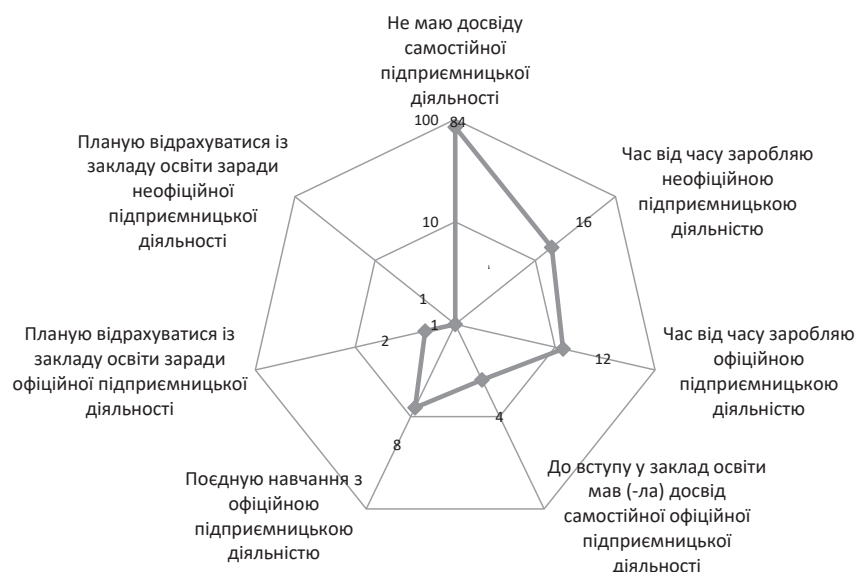
Гіпотезою дослідно-експериментальної роботи стало припущення, що формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності буде більш ефективним, якщо забезпечити необхідні організаційно-педагогічні умови, а саме: оновити зміст дисциплін загально-професійної, професійно-теоретичної та загальноосвітньої підготовки компонентою інноваційного підприємництва; розробити методики формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності в ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування»; розробити комплекс навчально-методичного забезпечення вивчення інноваційного підприємництва.

Відповідно до поставлених завдань та плану графіку дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня було видано наказ щодо визначення творчих груп для реалізації конкретних завдань експериментальної роботи (04.06.2019);

відбулося засідання педагогічної ради щодо здійснення експерименту за обраною темою дослідження, на якій педагогічним колективом обговорено концепцію, гіпотезу, науковий апарат дослідно-експериментальної роботи та спрогнозовано очікувані результати (30.08.2019), проведено SWOT-аналіз щодо виявлення сильних та слабких сторін експериментальної роботи.

До *слабких сторін* віднесено, зокрема, такі чинники, як недостатній рівень навчально-методичного забезпечення освітнього процесу щодо формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності; відсутність навчальних курсів щодо формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників торгівлі та ресторанного господарства. *Сильні сторони* експерименту в тому, що заклад має багаторічний досвід забезпечення організації освітньої діяльності з підготовки кваліфікованих робітників із професій торгівлі та ресторанного господарства («Кухар», «Кондитер», «Пекар», «Агент з постачання», «Продавець продовольчих товарів; контролер-касир»); педагогічний колектив підготовлений до впровадження нових форм навчання; інноваційних педагогічних технологій; передового педагогічного досвіду; налагоджено активну дієву співпрацю з підприємствами-замовниками кадрів.

З метою посилення проведення дослідної роботи підписані угоди з роботодавцями низки підприємств, що сприяють реалізації завдань експерименту: ресторан «Олександрівський», ресторан «Челентано», ресторан «Колиба», ресторан «Печерського», ресторан «Емоції», ресторан «Тай Рай», ресторан «М-1», ресторан «Гастрома-нія», ресторан «Бокс кайтерінг», ресторан «То-кіо Хаус» ТОВ Еверест Ресторан «Кактус», ФОП Чичельницька, ресторан «Севілья», ФОП Маніхіна, ресторан «Полний Дзен», ТОВ «Джон Мак», ресторан «Сейворі», готель «Арк Палац», кафе «Шерлок», кафе «На поляні», ТОВ «Тога», піцерія «У Фонтана», ФОП Бахнан, мережа «Суші ВОК», кафе «Garlik», ФОП Калкутіна, кафе «Дует» ПП «Полібза», кафе «Рікша», ФОП Рибачок, кафе «Ситий пузик», ФОП Ковальов, Кафе «Тетяна», ФОП Долінська, ПП «Антоненко», кафе «Лапша», кафе «М'ясо» ФОП Андрієнко, ТОВ «Біля моря», ТОВ «Моцарт Готель», мережа універсамів, ПВТП «Екстра», ТОВ «Універсал», мережа універсамів, ПП «Надія», ПП Шулянський, ВКФ «Евіта», ТОВ «Ніка», ФОП Акопов, СПД Літвак, кафе «Кефір», Свято-архангело, Михалівський жіночий монастир, ФОП Браваренко, ФОП Кірязов, СПД ФО Савельєва, ФОП Савіна, Їдальня ЗОШ № 83, Їдальня заводу «Промзв'язок», Їдальня НВК «Просвіта», Їдальня ЗОШ «Ступені», Їдальня ЗОШ № 31, Їдальня ЗОШ № 8, Їдальня ЗОШ № 54.

Мал. 1. Наявність досвіду підприємницької діяльності

У ході експерименту в рамках науково-практичної конференції «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» забезпечувалась участь педпрацівників училища у вебінарах з таких тем: «Стандартизація фахової перед вищої освіти: проблеми та перспективи», «Консультації з професійної кар'єри: досвід та перспективи», «Шляхи модернізації професійної (професійно-технічної) освіти із урахуванням прогресивного європейського досвіду», «Дистанційне професійне навчання в контексті цифровізації освіти», «Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників», «Впровадження проектних технологій у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників». У вебінарі «Підготовка учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності» взяли участь у дискусії на тему: «Кар'єра-підприємництво».

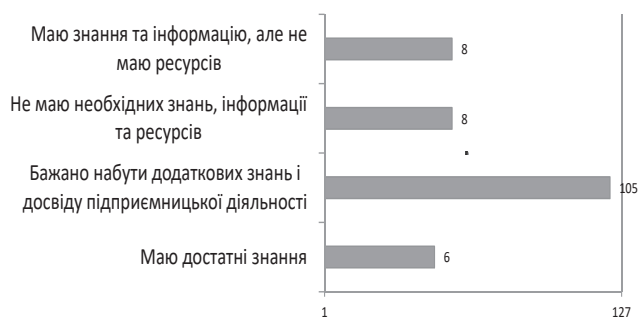
Творчими здобутками упродовж першого етапу експерименту є участь учнів, педпрацівників у регіональних конкурсах: «Бізнес-план по створенню закладу ресторанного господарства», який проходив на базі Одеського національного економічного університету (результат: I місце); «Краща бізнес-ідея», який проходив на базі Одеської бізнес-школи WAVE (результат: I місце; призначена переможцю іменна стипендія); «Кращий інноваційний проект» на тему: «Теоретичні і методологічні основи підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого та середнього бізнесу» (результат: Диплом лауреата).

З метою з'ясування бажання та готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності в рамках експерименту проводились онлайн опитування й тестування, яким було охоплено 127 здобувачів освіти

за професіями кухар, кондитер, пекар, агент з постачання, продавець продовольчих товарів; контролер-касир.

Результати аналізу отриманих результатів показали, що 74,02 % опитаних мають стійкий інтерес до підприємництва, 12,6 % – поєднують підприємницьку діяльність із навчанням і лише 6,3 % учнів не виявили зацікавленості цим видом діяльності. Розподіл респондентів за критерієм наявності досвіду діяльності в сфері підприємництва показав, що 66,14% не мають досвіду самостійної підприємницької діяльності (мал. 1).

На запитання щодо наявності відповідних знань, інформації та ресурсів, необхідних для започаткування власного бізнесу, майже 83 % респондентів відповіли, що їм потрібні додаткові знання і стартовий досвід участі у підприємницькій діяльності (мал. 2).

Мал. 2. Наявність знань та ресурсів для відкриття власної справи

Анкетування учнів щодо рівня їх обізнаності в питаннях законодавчої та нормативної бази, що регламентує діяльність у сфері малого бізнесу виявлено що: 89 % не знають механізмів та алгоритмів відкриття власної справи; 92 % – не знайомі з основними документами; 94,5 % – на мають навичок аналізу стану ринку праці (табл.).

Таблиця 1

Обізнаність учнів з питань законодавчої та нормативної бази

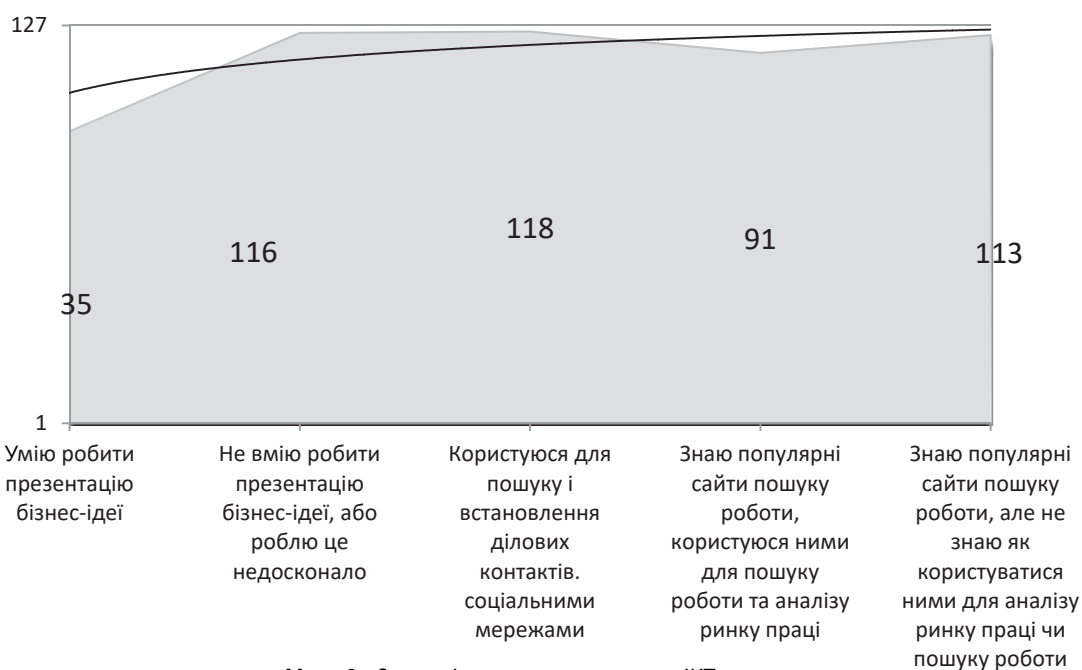
Варіанти відповіді	Кількість відповідей	%
Знаю механізми відкриття власної справи	45	35,43
Не знаю механізмів та алгоритмів відкриття власної справи	113	88,98
Знайомий із переліком основних документів, необхідних для ведення власної справи в малому бізнесі	10	7,87
Не знайомий з переліком основних документів, необхідних для ведення власної справи в малому бізнесі	117	92,13
Знаю основні тенденції вітчизняного ринку праці	12	9,45
Не вмію аналізувати ринок праці, не знаю його особливостей	120	94,49

З'ясовано також, що учні усвідомлюють важливість ІКТ-навичок для успішного ведення власної справи. Водночас, як показало анкетування, вони визнають також існування потреби у їх удосконаленні (мал. 3).

Вивчення психологічної готовності респондентів до здійснення підприємницької діяльності показало, що 18,9 % опитаних зазначають, що досконало знають психологічні особливості та резерви своєї особистості, необхідні для організації власної справи. Водночас 74 % визнали, що не мають елементарних психологічних знань, важливих для успішного ведення бізнесу. Майже 30 % вважають, що знайомі з психологічними рисами та якостями, сприятливими для організації власної справи, але не знають наскільки

вони розвинені у них особисто. При цьому, майже 93 % учнів проходили у своєму житті різні види діагностичного психологічного тестування, але визнають, що воно не мало системного характеру. Оскільки учні мали можливість вибирати по кілька відповідей на кожне запитання, виявлено, що, усвідомлюючи важливість психологічної підготовки, молодь визнає також особливе значення таких чинників, як зв'язки (61,42 %) та фінансове забезпечення (93,7 %). Водночас майже 70 % учнів висловили переконання в тому, що для успішної підприємницької діяльності психологічна готовність до неї має вирішальне значення. Так, у межах експерименту має бути вирішене завдання забезпечення психологічної підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.

Висновки. Результати SWOT-аналізу засвідчують важливість експериментального дослідження проблеми розвитку готовності майбутніх фахівців сфери торгівлі та технологій харчування до підприємницької діяльності на базі ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування». Проведення констатувального етапу дало змогу з'ясувати, що в умовах розвитку малого бізнесу учні усвідомлюють важливість формування в закладах освіти готовності до підприємницької діяльності та розвитку підприємницької компетентності. Виявлено потребу молоді в удосконаленні ІКТ-навичок, психологічної готовності до ведення власної справи, правової й економічної підготовки, професійної мобільності й швидкої адаптації випускників училища до сучасних умов виробництва; розвитку їхніх творчих здібностей; розвитку громадянської позиції та національної свідомості. З цією метою планується: впровадити програму «Основи

Мал. 3. Самооцінка учнями власних ІКТ-навичок

інноваційного підприємництва», якою передбачено правову, психологічну, економічну підготовку молоді до відкриття й ведення власної справи; оновити зміст тем «Менеджмент малого бізнесу», «Основи маркетингу» з урахуванням специфіки малого бізнесу у сфері торгівлі й громадського харчування; запровадити серію тренінгів з формування готовності учнів ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» до підприємницької діяльності, підготувати відповідні методичні рекомендації для педагогічних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Закон України «Про професійну освіту». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH3ZC00A.html

3. Діденко О. Забезпечення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників у ринкових умовах. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib/iitta.gov.ua>

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 р. № 419 «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної освіти) «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта на період до 2027 року».

5. Планування й розвиток професійної кар'єри учнівської молоді у системі професійно-технічної освіти: навчальний посібник / С. В. Алексєєва, Л. М. Єршова, Д. О. Закатнов, В. Т. Лозовецька, В. Ф. Орлов; за ред. Д. О. Закатнова. – Житомир: «Полісся», 2018.

6. Радкевич В. Науково-методичний супровід модернізації вітчизняної системи професійної та фахової передвищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів / В. Радкевич // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. –2018. –Вип. 15. –С. 5–15.

УДК 377

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Світлана БОЛБАТ, заступник директора Державного навчального закладу «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського», м. Решетилівка, Полтавська область

Висвітлено зміст і результати експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» у червні 2019 року – грудні 2022 року». Узагальнено досвід Державного навчального закладу «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського» з організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю за дуальною формою здобуття освіти на засадах компетентнісного підходу та впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників за професією «Садовод».

Ключові слова: дуальна форма здобуття освіти, експеримент, заклад професійної (професійно-технічної) освіти, майбутні кваліфіковані робітники аграрного профілю.

Svitlana BOLBAT

ORGANIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE QUALIFIED WORKERS IN THE DUAL FORM OF EDUCATION

The content and the results of all-ukrainian level experimental activity entitled "The organization of the vocational training for future qualified workers due to the dual education" in the period between June 2019 and December 2022" has been exposed. The experience of the State Educational Establishment called "Reshetylivka professional agricultural lyceum named after I. Borovenskyi" in organizing vocational training for future qualified workers of an agricultural sector facilitated by the dual education taking into account competent approach together with implementing some elements of dual educational form into the vocational training of the future skilled workers, gardeners by occupation, is represented.

Keywords: dual education, experiment, professional (technical) educational establishment, future qualified workers of agricultural sector.

Одним із пріоритетних напрямів модернізації вітчизняної системи професійної (професійно-технічної) освіти

© Болбат С., 2020

визнано впровадження дуальної форми здобуття освіти [1]. Перспективність та, водночас, стратегічна важливість дуальної форми організації освітнього процесу пояснюється тим,

що вона ґрунтується на принципі взаємного зв'язку теорії з практикою, що дає можливість учням не лише знайомитися з виробництвом, а й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств за обраною професією.

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України на базі ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського» проводиться експеримент з упровадження елементів дуальної форми здобуття освіти за професією «Садовод». Експеримент має на меті теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти [3].

З фермерськими господарствами «Сади Полтавщини» укладено двосторонній договір на підготовку і направлення на роботу 15–20 осіб щороку на період з 2019 по 2024 роки. Керівництво підприємства, беручи до уваги проблему, що склалась через відсутність у регіоні кваліфікованих робітничих кадрів за професією «Садовод», підтримало пропозицію дирекції ліцею щодо впровадження елементів дуальної форми навчання на базі свого господарства. Так, за пропозицією роботодавців у навчальному плані передбачено вивчення предмета «Сучасні технології садівництва і виноградарства» у кількості 24 год.

До того ж, враховуючи сезонність сільськогосподарських робіт, передбачено одночасне проведення двох виробничих практик на кваліфікацію «Садовод 3-го розряду» та «Садовод 4-го розряду» під час проведення весняних сільськогосподарських робіт у другому семестрі перед присвоєнням професійної кваліфікації «Садовод 4-го розряду». Тривалість практики становить 10 тижнів.

На початку навчального року протягом трьох тижнів учні здобували базові теоретичні знання безпосередньо у ліцеї. Вони ознайомилися з основами агрономії, складом, властивостями та типами ґрунтів, групами бур'янів і основними заходами боротьби з ними, дізналися про основні правила догляду за плодовим садом і ягідними кущами, технологією збирання врожаю, правилами користування ручним садовим інвентарем під час виконання найпростіших робіт у плодородсадниках та садках, вивчили основні вимоги безпеки праці.

У першому семестрі учні шість тижнів перебували на виробничому навчанні, що загалом становить 180 год. З них упродовж одного тижня вони здобували практичні навички із нескладних виробничих операцій у навчальному саду ліцею. Потім упродовж п'яти тижнів виробниче навчання відбува-

лось безпосередньо в умовах виробництва фермерських господарств «Сади Полтавщини» та «Асоціації розвитку інтенсивного садівництва Полтавщини» з використанням матеріально-технічної бази та кадрового потенціалу підприємств. Необхідно додати, що ці господарства використовують сучасні світові технології садівництва і ягідництва, розвивають плодородсадники, закладають нові сади, застосовують краплинне зрошення, інтегрований захист рослин, оснащені новою технікою для догляду за садом та збирання врожаю, мають сучасну лінію шокової заморозки ягід, постачають свою продукцію за кордон. За сприяння «Асоціації розвитку інтенсивного садівництва Полтавщини» на території виробничої бази ліцею ще в 2016 р. закладено 1 га саду яблунь і груш напівкарликових сортів за кошти обласної програми розвитку садівництва. Також закладено 3 га саду з ягідними культурами. На всій площі облаштовано систему краплинного зрошення за рахунок спецкоштів, які частково компенсовані через обласну Програму розвитку та підтримки аграрного комплексу Полтавщини за пріоритетними напрямками (2.3.2. Садівництво та ягідництво) на період до 2020 року, що фінансується з обласного бюджету. За ініціативи Голови правління «Асоціації розвитку інтенсивного садівництва Полтавщини» В. Цінченка було відкрито й у 2018 р. пройдено ліцензування за новими для ліцею професіями «Садовод» і «Плодоовочівник», а закладений сад став основою для створення їхньої матеріально-технічної бази.

До освітнього процесу у якості викладачів-майстрів виробничого навчання залучають досвідчених працівників безпосередньо з виробництва, які мають відповідну освіту, стаж роботи за професією, володіють необхідними професійно важливими якостями [4]. Під час проведення виробничого навчання на підприємстві основою навчальної роботи майстрів виробничого навчання залишилося вступне, поточне та завершальне інструктування. Після вступного інструктування учні, відповідно до складеного на підприємстві графіка, приступають до роботи на робочих місцях навчально-виробничих дільниць, де вони працюють поряд із закріпленими за ними досвідченими працівниками. У цей час майстри виробничого навчання проводять поточне інструктування учнів, переважно індивідуально у формі цільових обходів робочих місць з метою перевірки їхньої організації, контролю правильності виконання навчально-виробничих завдань, дотримання правил безпеки праці, уміння користувати-

ся інструментами тощо. Через те, що учнів повністю залучають у виробничий процес підприємства, немає чіткого часового поділу на елементи уроку виробничого навчання. Тому завершальне інструктування проводять після закінчення робочої зміни, підбивають підсумки роботи за день та доводять завдання на наступну зміну.

Загалом, аналіз застосування дуальної форми здобуття освіти на першому етапі свідчить про певні переваги такої форми навчання в порівнянні з традиційною [5]. Для підприємства – це інвестиції у майбутнє; підвищення іміджу роботодавців і престижності робітничих професій; можливість відбору кваліфікованих робітничих кадрів з-поміж випускників ліцею, професійна підготовка яких максимально наближена до запитів виробництва. Заклад освіти – забезпечує професійну підготовку здобувачів, що максимально відповідає запитам роботодавців; використовує сучасні виробничі технології; швидко реагує на пропозиції і вимоги, пов'язані зі змінами на ринку праці. Для учнів – підвищення мотивації до отримання знань та набуття навичок; закріплення теоретичних знань на практиці; набуття соціального досвіду та комунікативних навичок у співпраці з наставниками; адаптація до умов виробництва; гарантоване працевлаштування за обраною професією.

До основних труднощів і проблем, що виникають під час навчання за дуальною формою здобуття професійної освіти, можемо віднести: необхідність внесення змін до плану виконання освітньої програми у зв'язку з реальною ситуацією на виробництві (виробнича необхідність, погодні умови тощо); недостатній рівень психолого-педагогічної компетентності та методичних і комунікативних навичок наставників з підприємств; відсутність оплати працівникам підприємств за наставництво.

Під час констатувального етапу в ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського» виконано всі заплановані заходи, спрямовані на реалізацію завдань експерименту, а саме: розроблено нормативно-правове та організаційне забезпечення експерименту; успішно проведено профорієнтаційну роботу та залучено 15 осіб на навчання до ліцею за професією «Садовод» з елементами дуальної форми здобуття освіти; розроблено відповідну навчально-планувальну документацію для забезпечення експериментальної діяльності; організовано професійну підготовку за професією «Садовод» за дуальною формою здобуття освіти на за-

садах компетентнісного підходу; забезпечено вивчення досвіду професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти та виявлення її особливостей для професії «Садовод»; здійснено вивчення проблеми в сучасній педагогічній теорії та практиці, проаналізовано вітчизняний та зарубіжний досвід упровадження елементів дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; здійснено моніторинг рівня навчальних досягнень здобувачів освіти за професією «Садовод» (за дуальною формою здобуття освіти) у I семестрі 2019/2020 н.р.

Отже, робота колективу з упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку кваліфікованих робітників з професії «Садовод» у 2019/2020 навчальному році показала, що партнерство освітнього закладу із підприємствами-замовниками кадрів, активізація їхньої співпраці дають змогу підвищити якість проведення професійно-практичної підготовки, учням і педагогам долучитися до сучасних виробничих технологій у цій галузі, що позитивно впливає на підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ Міністерства освіти і науки України № 916 від 23.06.2017 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0916729-17>.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1551 від 12.12.2019 «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20>.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України № 738 від 27.05.2019 «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» у червні 2019 – грудні 2022 рр».
4. Наказ Міністерства соціальної політики України №1611 від 11.10.2017 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо запровадження наставництва». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1611739-17?lang=uk>.
5. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практ. посіб. / Т. М. Герлянд, І. А. Дрозіч, Н. В. Кулалаєва, Г. М. Романова, М. М. Шимановський; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. – Житомир: «Полісся», 2019. – 304 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/718500/>.

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Інна ЧЕРНЯК, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Луганській області, м. Северодонецьк, Луганська область;

Любов ЧІХЛАДЗЕ, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Луганській області, м. Северодонецьк, Луганська область

Розглянуто важливість пошуково-дослідницької роботи як одного із сучасних методів військово-патріотичного виховання; основні напрями реалізації соціального проєкту зі вшанування пам'яті загиблих земляків та ушанування героїв, які захищають незалежність України; проаналізовано вплив зазначеної роботи на формування особистості здобувача освіти.

Ключові слова: військово-патріотичне виховання, проєктно-пошукова діяльність, критичне мислення, комунікативні навички.

Inna CHERNYAK, Lubov CHIKHLADZE

MILITARY-PATRIOTIC EDUCATION OF FUTURE PROFESSIONALS

The importance of research work as one of the modern methods of military-patriotic education is considered; the main directions of the social project to honor the memory of fallen countrymen and glorify the heroes who defend the independence of Ukraine are presented; the influence of the mentioned work on the development of the students' personalities is analyzed.

Keywords: military-patriotic education, research activity, critical thinking, communication skills.

На сучасному етапі розвитку нашої держави, коли Україна опинилася перед прямою загрозою денационалізації, втрати державної незалежності, виникла нагальна необхідність аналізу та переосмислення виховного процесу як багатокомпонентної, багатовекторної системи, яка значною мірою формує майбутній розвиток Української держави. Найбільш актуальним, стрижневим та основоположним, що відповідає вимогам і викликам сучасності, закладає основу для формування свідомості сучасних та майбутніх поколінь, є патріотичне виховання – виховна діяльність, спрямована на формування в молоді почуття патріотизму, що охоплює розвиток любові до своєї країни, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальність за природу; потребу зробити свій внесок у долю Батьківщини.

Військово-патріотичне виховання зорієнтоване на формування в молоді готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу в Збройних Силах України як особливому виді державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози. Робота з військово-патріотичного виховання учнівської молоді має проводитися комплексно,

в єдності всіх його складників спільними зусиллями органів державного управління, а також освітніх закладів, сім'ї, громадських організацій та об'єднань, Збройних Сил України, інших силових структур. Формування ціннісних орієнтирів молоді має здійснюватися на прикладах героїчної боротьби нашого народу, починаючи від періоду княжої доби, і до сучасних Героїв Небесної Сотні, учасників анти-терористичної операції та операції об'єднаних сил на Сході України, спротиву окупації та анексії Автономної Республіки Крим Російською Федерацією.

З-поміж методів і форм патріотичного виховання пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких методів належить проєктно-пошукова діяльність.

З метою увічнення подвигу загиблих воїнів, полеглих за незалежність і територіальну цілісність України, вшанування героїзму земляків – уродженців Луганщини, які захищали і продовжують захищати Україну від російської агресії, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Луганській області ініціював соціальний проєкт «Нескорені сини і доньки Луганщини в боротьбі за незалежність України». Цей проєкт було запроваджено з метою реалізації Стра-

тегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, затвердженої Указом Президента від 13 жовтня 2015 року № 580/2015 [6], Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженої Указом Президента від 18 травня 2019 року № 286/2019 [7], для активізації національно-патріотичного виховання, організації пошуково-дослідницької діяльності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, підвищення інтересу молоді до української історії, для збереження національної пам'яті.

Під час роботи над проектом на основі благодійних загонів, клубів за інтересами, історичних гуртків закладів професійної (професійно-технічної) освіти було створено дослідно-пошукові групи, визначено основні напрями пошуку та роботи назви рубрик:

- «Свічка пам'яті», що передбачала збір інформації та створення оповідей про загиблих (померлих) військових і волонтерів України родом із Луганщини;
- «Пам'ять про подвиг» – про випускників ЗП(ПТ)О Луганської області, учасників АТО/ООС, що загинули, захищаючи Україну;
- «Хоробрі серця Луганщини» – про випускників-захисників, які наразі боронять кордони нашої держави або нещодавно повернулися з війни;
- рубрика «Присвячується Героям» мала містити творчі роботи учнів, педагогів, присвячені військовим подіям на Сході України, героям-захисникам Батьківщини (прозові та поетичні твори, відеоматеріали).

Результатами проекту мало стати:

- видання збірника «Нескорені сини і доньки Луганщини в боротьбі за незалежність України»;
- розміщення віртуальної експозиції з однойменною назвою на сайті НМЦ ПТО в Луганській області;
- проведення телемосту (відеоконференції) з пошуковцями інших закладів П(ПТ)О України.

Над проектом працювали учні та педагоги всіх закладів професійної (професійно-технічної) освіти Луганської області. Формат зібраних у книзі оповідей вільний: від есе, інтерв'ю, спогадів до добірки матеріалів із різних джерел. Особливістю книги є те, що під час дослідження широко використовувались саме інтернет-ресурси, зокрема Книга пам'яті полеглих за Україну (memorybook.org.ua), дані соціальних мереж, адже значна частина наших героїв, їх рідні й близькі або залишились на непідконтрольній Україні території, або виїхали за межі Луганщини, утворивши новий прошарок населення – вимушених переселенців. Під час реалізації проекту учні-пошуковці опанували багато нових умінь: провадження дослід-

ницької діяльності; складання біографій героїв, робота з місцевою пресою, інтернет-ресурсами, спеціальною літературою; спілкування з рідними і близькими, запис їхніх спогадів. Така робота привчає до критичності, цілеспрямованості, наполегливості, розвиває дослідницькі навички, адже у процесі пошуку опрацьовується велика кількість інформації, яку треба оцінити, перевірити на достовірність, проаналізувати і на її основі створити цікавий, особливий матеріал, що має зачепити читача, викликати в нього почуття співпричетності і співчуття.

В учнів удосконалюються комунікативні навички, адже для отримання необхідної інформації доводиться спілкуватися з різними категоріями людей – з працівниками місцевих органів соціального захисту, з учорапніми випускниками-ровесниками, випускниками, що вже давно закінчили заклад професійної освіти, з колишніми викладачами і майстрами, з рідними і близькими воїнів, з батьками, які втратили найдорожче – своїх дітей. Спілкування з останніми потребувало особливих навичок: бути вкрай обережними, тактовними, милосердними. Така робота не лише сприяє формуванню комунікативних навичок, а й пробуджує емоційний інтелект, адже формуються здібності, які допомагають зрозуміти свої емоції і почуття інших людей, випрацювати на цій основі свою поведінку.

На підсумковому етапі проекту – створення збірника «Нескорені сини і доньки Луганщини в боротьбі за незалежність України» – удосконалювались мовленнєві компетентності здобувачів освіти, адже потребували літературного опрацювання зібраного матеріалу. Так на основі ознайомлення з долями наших земляків, що воюють з агресором або взагалі поклали життя за незалежність і територіальну цілісність, єдність України, на основі вивчення матеріалів місцевої преси, інтернетних ресурсів, спогадів рідних та близьких героїв-земляків вивчається сучасна історія нашої держави.

У жовтні 2019 р. роботу над формуванням та редагуванням книжки «Нескорені сини і доньки Луганщини в боротьбі за незалежність України» було закінчено. Завдяки Програмі ООН із відновлення та розбудови миру в рамках проведення обласного презентаційного форуму «Живи і працюй в Україні», за фінансової підтримки Європейського Союзу, урядів Польщі та Японії було видано книгу «Нескорені сини і доньки Луганщини в боротьбі за незалежність України». 06 грудня 2019 року в День Збройних сил України Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Луганській області було проведено Всеукраїнський вебінар за темою: «Ми пам'ятаємо кожного солдата – чи-

йогось батька, сина або брата...», який укотре з'єднав освітян Сходу і Заходу нашої держави. У заході взяли участь навчально-методичні центри професійно-технічної освіти Волинської та Закарпатської областей, що презентували свої напрацювання в царині дослідно-пошукові роботи щодо вшанування пам'яті загиблих воїнів-випускників ЗП(ПТ)О.

Пошуково-дослідна робота здобувачів освіти, звичайно, не може претендувати на повноту висвітлення трагічних подій на Сході нашої держави. На жаль, не можна згадати і вшанувати всіх земляків, полеглих у цій війні, адже вона ще триває. Така учнівська діяльність, як ніяка інша, розвиває справжній патріотизм, уміння цінувати мир і спокій, розуміння величчя та героїзму всіх захисників рідної землі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Книга пам'яті полеглих за Україну : вебсайт. – URL: <http://memorybook.org.ua/regions/luganska.htm> (дата звернення: 17.01.2020).
2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 (у редакції

наказу МОН України від 29.07.2019 № 1038). – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15/sp:maх20> (дата звернення: 17.01.2020).

3. Нескорені сини і доньки Луганщини в боротьбі за незалежність України / упорядники: В. Артюшенко, В. Дерев'янка, Л. Чіхладзе, І. Черняк. – Северодонецьк: Департамент освіти і науки Луганської ОДА, НМЦ ПТО у Луганській області, 2019. –139 с.

4. Пам'ять про подвиг / упорядник І. Ладижець. Ужгород: РІК-У, 2018. –176 с.

5. Регіональна цільова програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2018–2020 роки, затверджена Розпорядженням голови Луганської обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 16 серпня 2018 р. № 625.

6. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки, затв. Указом Президента від 13 жовтня 2015 року № 580/2015. – URL : https://ips.ligazakon.net/document/U580_15 (дата звернення: 17.01.2020).

7. Стратегія національно-патріотичного виховання. Затв. указом Президента від 18 травня 2019 року № 286/2019. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019> (дата звернення: 17.01.2020).

УДК 377

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА В УМОВАХ КАРАНТИНУ: ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ УЧАСНИКАМ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Вікторія МАЛЕНКО, практичний психолог Державного професійно-технічного навчального закладу «Криворізький центр професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу», м. Кривий Ріг

Викладено практичні поради для всіх учасників освітнього процесу закладів професійної освіти в період карантину для стабілізації емоційного стану, зниження тривоги, страхів, паніки.

Ключові слова: емоційний стан, стрес, психічна рівновага.

Victoria MALENKO

PSYCHOLOGICAL SUPPORT IN QUARANTINE: PRACTICAL ADVICE TO PARTICIPANTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Practical advice during quarantine is presented to all participants in the educational process. Recommendations are given for self-control their own experiences and emotions in the period of self-isolation.

Keywords: emotional state, stress, mental balance.

*Якщо ми не знаходимо спокою в собі,
безнадійно шукати його будь-де.*

Ларошфуко

Перебуваючи в умовах карантину (тимчасовому необхідному обмеженні прав та свобод під час пандемії Covid-19),

© Маленко В., 2020

сучасній людині складно перебувати в ізоляції. Головним завданням сьогодення є збереження фізичного, психічного здоров'я, адекватності сприйняття інформації та уміння не піддаватися паніці [2].

На мозок людини безперервно діють різноманітні за кількістю і якістю подразники з внутрішнього і навколишнього середовища.

Виникнення несподіваної та напруженої ситуації під час карантинної ізоляції призводить до порушення рівноваги між організмом людини і навколишнім середовищем. Зі зміною повсякденного життя особистості у відповідь на стресову ситуацію можуть проявлятися неспецифічні психосоматичні реакції організму.

Отже, важливими завданнями працівників психологічної служби із учасниками освітнього процесу в період карантину та самоізоляції є:

- зниження рівня тривоги, страхів, паніки;
- підвищення рівня стресостійкості та підтримка емоційної рівноваги;
- запобігання соціальним ризикам для підлітків, які перебувають удома без належного догляду дорослих [3].

Тому я, як практичний психолог центру, налаштовую себе, своїх колег та здобувачів освіти на позитивне сприйняття дійсності. Зважаючи на те, що збереження психічного здоров'я забезпечується безперервною профілактикою психоемоційного перевантаження, кожна людина має навчитися володіти собою в критичних ситуаціях, розуміти емоційний стан і спонукальні мотиви як власної поведінки, так і поведінки інших людей. Звільнитися від негативних емоцій потрібно вдумливими діями, пам'ятаючи, що страх – найперше почуття, яке повідомляє про небезпеку, «вмикаючи» реакцію «боротися чи тікати».

Як відомо, емоції страху властиві кожній людині, може паралізувати волю та перерости у паніку. Наразі запобігання панічним реакціям у відповідь на епідеміологічну ситуацію спрямовані усі заходи психологічної підтримки у нашому центрі. З метою запобігання поширенню коронавірусу COVID-19 усі учасники освітнього процесу дотримуються протиепідемічних вимог і рекомендацій Міністерства освіти і науки щодо організації освітнього процесу під час карантину.

Здобувачі освіти та педагогічний колектив нашого навчального закладу також чітко дотримуються вимог. Організація освітнього процесу в закладі відбувається за допомогою дистанційної форми навчання, до супроводу якого залучилась і психологічна служба.

В умовах сьогодення актуальними є такі напрями діяльності психолога:

- просвіта та профілактика;
- консультування (переважно індивідуальне) [5].

З метою психологічної допомоги у подоланні кризової ситуації, нормалізації психоемоційного стану учасників освітнього процесу консультування та просвіта проходить у вигляді розміщення, корисної інформації, надавання необхідних порад, підтримки зворотного

зв'язку з педагогами, батьками та здобувачами освіти. Вищезгаданий процес відбувається дистанційно через інтернет-ресурси. А саме: на сайті закладу освіти, у соціальній мережі Facebook, у чатах, в онлайн групах мобільних додатків Viber, Telegram «ДПТНЗ КЦПОРКТРС». Ми забезпечуємо регулярне поновлення інформації, поширення порад профілактичного та просвітницького спрямування. Особисті консультації здобувачів освіти проходять в індивідуальних чатах Viber і Messenger. Як приклад, наведемо тематику порад:

«Чим зайняти власний вільний час», «Правила поведіння у соціальних мережах під час карантину», «Попередження домашнього насильства», «Психологічні типи особистості: як підвищити ефективність діяльності», «Як розмовляти про коронавірус?», «Як зняти психоемоційне напруження?», «Не переступи закон», «Ризикова поведінка: як сказати «ні», «Психологічні поради при підготовці до ЗНО», «Секрети психологічної стійкості», «Тривожні стани». Також нами запропоновано вправи на релаксацію, арт-терапевтичні вправи (малювання мандал), приклади застосування ароматерапії з метою нормалізації психоемоційного стану тощо. Розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти сприяють корисні посилання у мережі інтернет, де можна знайти майстер-класи з хенд-мейду, аплікації, вишивки, виготовлення ляльок-мотанок, декупажу, миловаріння, виробів з паперу, тканини, глини та інших матеріалів [7].

Соціально-захисна функція психологічної роботи зі здобувачами освіти пільгових категорій реалізується через індивідуальну роз'яснювальну та консультаційну роботу. Для вищезгаданих категорій самоізоляція є головною вимогою збереження власного здоров'я, однак, не кожна домівка є затишною для особливої дитини. У ситуації постійного перебування всіх членів родини вдома можуть траплятися випадки домашнього насильства. З метою попередження таких випадків та гендерної дискримінації проводиться необхідна профілактична робота [1].

З порушниками дисципліни, які стоять на внутрішньому обліку в закладі, проводиться робота за індивідуальними планами, які передбачають подальший розвиток навичок самоконтролю, конструктивної взаємодії з оточенням, підвищення супротиву стресовим чинникам. Систематичні дзвінки та переписка у чатах зі здобувачами освіти цієї категорії та їх батьками дає змогу контролювати зайнятість підлітків, їх настрій та наміри.

У час, коли ми позбавлені можливості вести звичний ритм життя, важливо розуміти, як

саме організувати простір і час підлітка вдома. Пропонуємо здобувачам освіти та їх батькам поради, що допоможуть плідно проводити день протягом карантину.

Перша порада – дотримання режиму: режим праці та відпочинку потрібно якомога ближче адаптувати до звичайного, до карантинного графіка.

Друга порада – складання плану дня: Поділіть справи та завдання дотримуйтесь на першочергові та другорядні. Бажано починати свій день із важливих справ.

Третя порада: кожне робоче завдання передбачає час для його виконання (20–30 хв) та для обов'язкового відпочинку (15–20 хв).

Четверта порада: виконуючи завдання, уважно читайте умови та користуйтеся короткими записами головних слів чи думок, що допоможе зосередитися на важливому. Якщо щось незрозуміло, без зволікання звертайтеся за допомогою до педагогів чи друзів. Приємне спілкування та корисна порада допоможуть вирішити будь-яке завдання.

П'ята порада: відмічайте у вашому щоденному плані виконані першочергові завдання. Похваліть себе та приступайте до списку другорядних справ, обов'язково відпочиваючи після виконаного завдання [6].

Якщо ж стресових станів забагато і подолати їх стає складно, у нагоді стануть *найпростіші методи відновлення психічної рівноваги*.

1. «Дихання по квадрату» – це одна з найпростіших методик швидкого заспокоєння. За цією методикою потрібно пальцем однієї руки водити по долоні іншої, утворюючи квадрат. На вертикальних гранях уявного квадрата необхідно робити вдих/видих, а на горизонтальних – паузи, тобто, вдих – пауза – видих – пауза. Ця вправа повторюється протягом декількох хвилин або часу, потрібного для заспокоєння. Окрім контролю над власним диханням, додаються приємні тактильні відчуття [4].

2. *Адреналіновий барометр*. Коли людина знаходиться у стресовому стані, викид адреналіну у кровоносну систему провокує сильні емоційні, які доволі важко контролювати. У цей час важливо відволіктись, перефокусуватись із негативних емоцій на позитивні. Можна згадати якийсь веселий чи приємний випадок, або здійснити знайому елементарну дію, яка потребує зосередження. Наприклад, перерахувати гудзики на вбранні чи назвати геометричні форми предметів.

3. *Позитивне мислення*. У всього є свої позитивні та негативні сторони. Потренуйтеся знаходити позитивні риси у будь-якій стресовій ситуації [6].

Зважаючи на це, нагадаємо два золотих правила позитивного мислення: 1) якщо вийшло один раз, вийде і вдруге; 2) успішно зробили небагато – успішно зробите ще більше. Народна мудрість пропонує людям у будь-якій ситуації шукати позитивні сторони, беручи приклад із сонячного годинника, який рахує лише радісні дні. Вищезгадані методи можна використовувати як окремо один від одного, так і послідовно, чергуючи дихання, відволікання та налаштування на позитивні думки. Пам'ятайте – ми притягуємо те, про що думаємо.

Ситуація сьогодення показує швидкий темп наростання пандемії коронавірусу, отже, єдиним методом убезпечення українського суспільства від цієї хвороби є свідоме поведінка кожного його громадянина. Уся робота психологічної служби нашого центру спрямована на профілактику розповсюдження гострої респіраторної хвороби, спричиненої коронавірусом COVID-19, та максимальну підготовку працівників і здобувачів освіти до повноцінного життя у сучасних реаліях. Тільки разом, спільними зусиллями українське суспільство зможе подолати сучасні епідемічні ризики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе: електронний курс від ГО «ЛА Страда – Україна». – URL: https://la-strada.org.ua/ucp_mod_news_list_show_614.html
2. Відкритий лист до зацікавлених сторін щодо захисту прав дітей в умовах епідемії COVID-19: ГС «Українська мережа за права дитини». – URL: https://childrights.org.ua/news/vidkrytyj-lyst-do-zatsikavlenyh-storin-shhodo-zahystu-prav-ditej-v-umovah-epidemiyi-covid-19/?fbclid=IwAR2xpDkqB_fLGSokZwg2QLAc5kQ9aW0XbSmnQsZj8qGDUztu-W762KTap4
3. Войцяк Т. Як організувати ефективну роботу працівників психологічної служби у закладах освіти під час карантину: методичні рекомендації. – URL: <http://oipopp.ed-sp.net/?q=node/48602>
4. Волошин В. Дихальні техніки для подолання хвилювання, тривоги, страху, панічних нападів та мінімізації стресу. – URL: <https://www.facebook.com/npa.org.ukraine/>
5. Кісичка В. М. Чинники стресу в екстремальних ситуаціях. – URL: <https://vseosvita.ua/library/urokinniki-stresu-v-ekstremalnih-situaciah-195917.html>
6. Уварова С. Г., Бойченко Н. Г., Гришкан С. О., Улько Н. М. Психологічна допомога в кризових ситуаціях / С. Г. Уварова, Н. Г. Бойченко, С. О. Гришкан, Н. М. Улько. – К. : ПВНЗ «МІП», 2016. – 248 с.
7. Чем заняться дома на карантине – соревнования с семьей. – URL: <https://www.youtube.com/user/plusplustv/videos>

УДК 377

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Олена ГРИШАЄВА, заступник директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, м. Дніпро

Висвітлено проблемні питання методичного супроводу освітнього процесу, пов'язаного з формуванням трудового робітничого потенціалу. Узагальнено напрями реформування методичної служби, зазначено нові форми її роботи.

Ключові слова: методична служба, професійна (професійно-технічна) освіта, дуальна освіта.

Elena GRISHAEVA

MODERN CHALLENGES AND VISION OF PROSPECTS FOR THE METHODOLOGICAL SERVICE OF VOCATIONAL (VOCATIONAL AND TECHNICAL) EDUCATION

The problems of methodical support of the educational process related to the formation of labor and labor potential are highlighted. The directions of reforming the methodological service are summarized, new forms of its work are indicated.

Keywords: methodical service, professional (vocational-technical) education, dual education.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні професійна освіта є найбільш динамічною сферою суспільного життя, адже технологічні процеси виробництва супроводжуються виконанням таких операцій, які виконують робітничі кадри, що навчаються в закладах професійної освіти.

Останнім часом у суспільстві постійно проголошуються виклики професійній освіті: від переліку потреб у нових професіях, рівнів кваліфікацій та компетентностей здобувачів освіти за результатами навчання в закладах П(ПТ)О до недостатньої спроможності їх адаптації в умовах виробництва. Зіставлення запитів роботодавців з наявними ресурсами закладів П(ПТ)О для виконання замовлення свідчать про їх обмеженість, недосконалість чи, навіть, відсутність [1]. У цьому контексті значення методичної служби професійної (професійно-технічної) освіти зростає у рази.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

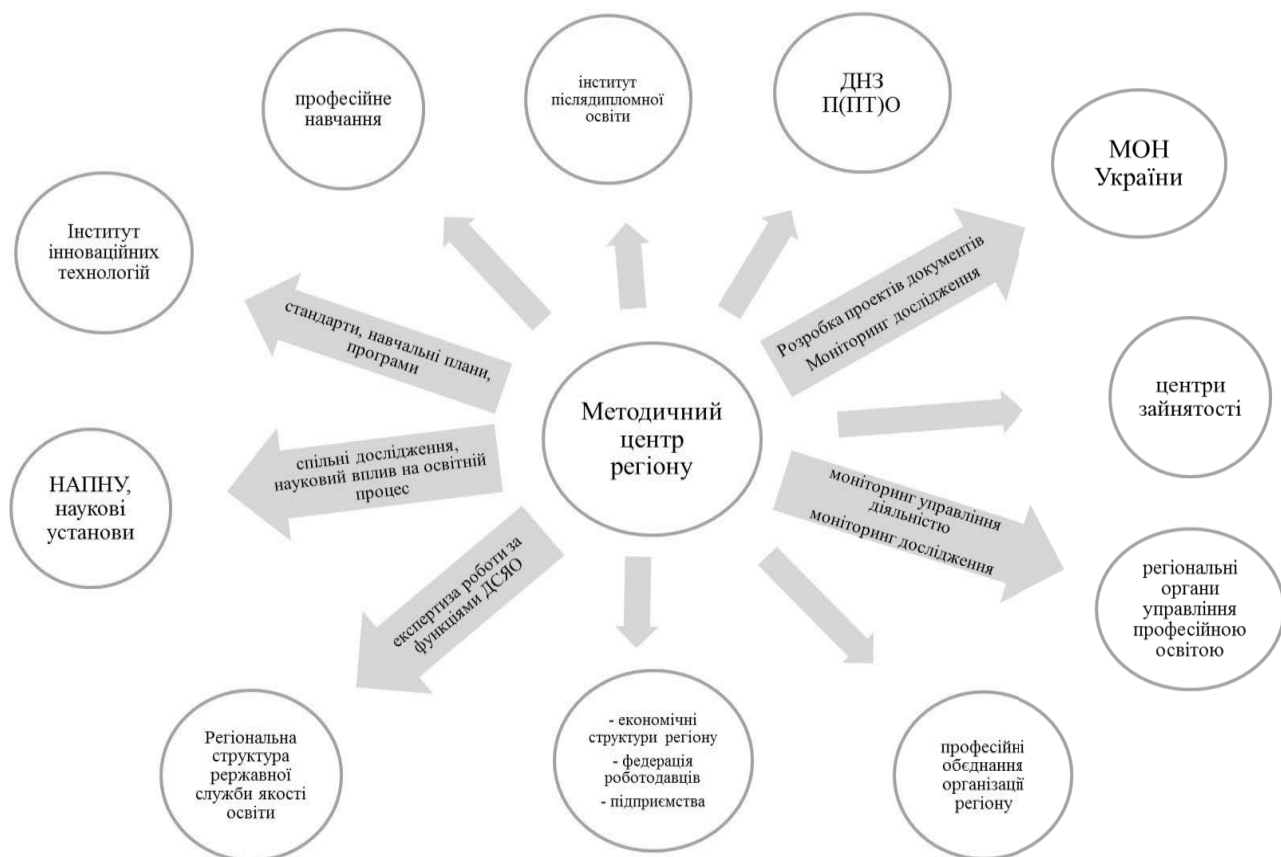
Питанню розвитку методичної служби професійної (професійно-технічної) освіти були присвячені роботи таких авторів, як Л. Васильченко, О. Діденко, В. Згурська, В. Примакова та ін. Аналіз нечисленних публікацій з означеної проблеми дає можливість стверджувати, що наразі недостатньо досліджень, у яких приділяється увага питанню перспективи методичної служби професійної (професійно-технічної) освіти.

Мета статті полягає у формуванні бачення нових функцій та можливостей методичної служби професійної (професійно-технічної) освіти в супроводі освітнього процесу, спрямованого

на підготовку кваліфікованого трудового робітничого потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досвід європейських держав свідчить про обов'язкову участь у забезпеченні необхідних для формування товаровиробника ресурсів не тільки закладів освіти, а й замовників трудових кадрів. Саме це орієнтує нашу систему підготовки робітничого потенціалу на запровадження дуальної освіти. Дуальна освіта – це не засіб збільшення кількості навчених, а форма підвищення якості навчання з наближенням можливостей випускника до запиту роботодавця [2]. Запровадження дуальної форми освіти для всіх професій є практично неможливим. У формуванні кожної професії є свої завдання, передбачені методикою з опанування знань, навчання умінням та оволодіння навичками [4]. Важливим є також той факт, що в системі підготовки трудового робітничого потенціалу учасниками процесу є не лише державні заклади професійної (професійно-технічної) освіти [3].

Наведемо приклад Дніпропетровщини. У виробничій галузі регіону задіяно майже 1 млн працездатного населення. Відомо, що завданням формування трудового робітничого потенціалу є не лише поповнення новими кадрами, а й системне перенавчання, підвищення кваліфікації працюючих. Тобто, щорічно потрібно підвищувати професійний рівень у п'ятій частини працюючих у економіці регіону. Це становить близько 150 тис. осіб [4]. Державні навчальні заклади професійної (професійно-технічної) освіти, яких у регіоні налічується майже 60,

Мал. Користувачі, партнери оновленої методичної служби

можуть забезпечити виконання завдань з формування професійного рівня трудового робітничого потенціалу лише десятої частини. А хто виконує завдання щодо вирішення потреби формування професійного рівня трудового робітничого потенціалу більш як 100 тис. працюючих? Відповідь залишається риторичною. Це заклади першого рівня атестації всіх форм власності, або ніхто. Не повністю розв'язаною залишається проблема методичного супроводу освітнього процесу в недержавних закладах. Відомчі методичні структури, які раніше були в кожній галузі, здебільшого ліквідовано [4]. Тому логічним є посилення роботи наявних навчально-методичних центрів професійної (професійно-технічної) освіти, що підпорядковані центральному органу управління освітою – Міністерству освіти і науки України [5]. При цьому функції служби потрібно змінювати, а діапазон впливу розширювати.

Процес децентралізації професійної (професійно-технічної) освіти, наявність автономних методичних, наукових ресурсів у закладах має розширювати автономність закладів з багатьох питань змісту освітнього процесу [6]. Методичні центри професійної (професійно-технічної) освіти, за нашою оцінкою, зобов'язані стати сервісною службою відповідно до запитів користувачів – суб'єктів зайнятих процесом формування трудового робітничого потенціалу (мал.).

Особливого значення мають набути методичні служби у зв'язку із запровадженням Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». Центри можуть і зобов'язані забезпечувати специфічні функції щодо підвищення професійного рівня учасників освітнього процесу, пов'язаного з формуванням трудового робітничого потенціалу [7]. Аналізуючи нормативні документи, що супроводжують діяльність чинної методичної служби професійної (професійно-технічної) освіти – Положення про навчальні (науково-методичні) центри (кабінети) професійно-технічної освіти, статuti центрів бачимо, що вони орієнтують на завдання вчорашнього дня [5].

Вважаємо, що оновлена методична служба професійної (професійно-технічної) освіти має:

- працювати за запитом закладів П(ПТ)О;
- обслуговувати всіх суб'єктів, зайнятих формуванням робітничого потенціалу інших форм власності та підпорядкування;
- супроводжувати розвиток освітніх і навчальних структур відповідно до потреб структури економіки регіону;
- виконувати функції ліквідованих методичних структур, галузей, компаній;

Таблиця

Співпраця методичної служби

Партнери зі співпраці	Функції методичної служби
МОН України	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення державної освітньої політики в сфері професійної освіти; • участь у розробці законодавчих, нормативних документів; • виконання завдань з моніторингів, досліджень
Інститут інноваційних технологій МОН України	<ul style="list-style-type: none"> • Спільне розроблення стандартів; • розроблення, забезпечення навчальними планами, освітніми програмами; • зрізи результатів профосвіти (конкурси)
Регіональні органи управління професійною освітою	<ul style="list-style-type: none"> • Методичний супровід управлінської діяльності; • організація зрізів, результатів професійного навчання (конкурси); • аналіз моніторингу ринку праці, забезпечення кадрами галузей; • сприяння реалізації рішень регіонального розвитку освіти; • моніторинг освітнього процесу
ДНЗ П(П)Т	<ul style="list-style-type: none"> • Надання методичної допомоги за запитом закладів; • методичний супровід функцій закладу; • сприяння підвищенню професійного рівня педагогів
Регіональні структури державної служби якості освіти (ДСЯО)	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення експертизи діяльності ЗП(ПТ) освіти за напрямками роботи ДСЯО (ліцензування, акредитація програм, інституційний аудит, тощо)
Інститути післядипломної освіти	<ul style="list-style-type: none"> • Організація підвищення кваліфікації викладачів загальноосвітніх предметів
НАПН України, наукові установи	<ul style="list-style-type: none"> • Співпраця з підвищення професійного рівня педагогів. • спільні наукові експерименти, дослідження, інші напрацювання
Федерація роботодавців, регіональні економічні структури регіону	<ul style="list-style-type: none"> • Співпраця з радою стейкхолдерів, із галузевими радами; • проведення навчально-консультативних заходів для організаторів підготовки кадрів в структурах виробництв
Служба зайнятості	<ul style="list-style-type: none"> • Методичний супровід освіти та навчання дорослого населення; • Моніторинг ринку праці та можливостей навчальних структур для задоволення потреб економіки регіону
Підприємства, центри зайнятості	<ul style="list-style-type: none"> • Методичний супровід організації професійного навчання за запитом та угодами навчальних структур, забезпечення проведення державної політики у напрямі професійної освіти, визначених законом України «Про освіту», «Про зайнятість населення», «Про професійний розвиток працівників»

• бути державними госпрозрахунковими структурами з бюджетною підтримкою;

• стати каталізатором освітніх реформ і бути спроможними забезпечувати оперативне впровадження у практику професійної освіти системоутворювальні інновації;

• проводити освітню політику в регіоні;

• проводити моніторингові та наукові дослідження, необхідні для прийняття управлінських рішень;

• не дублювати функції інститутів післядипломної освіти регіонів.

Отож, користувачами, партнерами методичної служби можуть бути всі учасники процесу формування трудового робітничого потенціалу [3]. Співпраця з кожним користувачем, партнером має визначатись на підставі оновлених нормативних документів та укладених угод. Напрями можливої співпраці розкрито у табл.

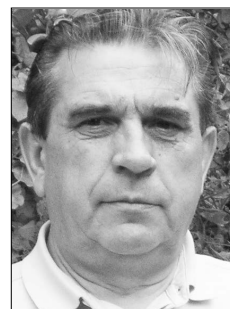
Висновки. Організаційна, засновницька, управлінська роль регіональної методичної служби професійної (професійно-технічної) освіти має регламентуватись відповідними нормативними документами національного рівня. Переконані, що представники методичних центрів, зобов'язані не лише говорити про модернізацію, а й виконувати нові функції, які диктує запит економіки регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Презентація стратегічного аналізу мережі ПТО у Дніпропетровській, Запорізькій, Полтавській областях, підготовлена Західноукраїнською регіональною невідприємницькою громадською організацією (ЗРНГО) «Волинський ресурсний центр», 2019 р. – URL: <http://kariera.in.ua/otrimati-profes%D1%96yu/strat-copy/> та <http://kariera.in.ua/assets/pdf/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%9F%D0%A2%D0%9E%20%D0%94-%D0%BD%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%BE%202019.pdf>
2. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>
3. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: закон України від 22.06.2012 № 5026 (зі змінами і доповненнями). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17>
4. Про професійний розвиток працівників: закон України від 12 січня 2012 р. № 4312-VI (зі змінами і доповненнями). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>
5. Положення про навчально-методичний (науково-методичний) центр (кабінет) професійно-технічної освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 27.06.2013 № 856. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1189-13>
6. Питання управління державними закладами професійної (професійно-технічної) освіти, підпорядкованими Міністерству освіти і науки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 831-р (зі змінами). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2017-%D1%80>
7. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF>

УДК 377

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ КАРАНТИНУ – ІСПИТ НА ЗРІЛІСТЬ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ

Віктор ВАСИЛИНЕНКО, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Дніпропетровській області, м. Дніпро

Висвітлено роль навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в наданні консультаційних та методичних послуг в умовах карантину. Представлено практичний досвід діяльності Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Дніпропетровській області у розв'язанні проблеми провадження освітнього процесу в надзвичайній ситуації.

Ключові слова: освітній процес, карантин, методична служба.

Victor VASILYENKO

THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE QUARANTINE CONDITIONS – MATURITY EXAM OF METHODOLOGICAL SERVICE

The role of educational and methodological center of vocational education in providing counseling and methodological services in quarantine conditions is highlighted. The practical experience of activity of the Educational-methodical center of vocational-technical education in Dnipropetrovsk region in solving the problem of conducting the educational process in an emergency situation is presented.

Keywords: educational process, quarantine, methodical service.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Безапеляційна аксіома стверджує, що результат кожного поставленого завдання залежить від правильно сформованого й науково обґрунтованого процесу його досягнення. Процес досягнення кінцевої мети можуть забезпечити лише виконавці-професіонали у своїй справі за наявності необхідних ресурсів, завдяки системному моніторингу проміжних результатів та, за необхідності, коригування дій із певних напрямів діяльності.

Кінцеве виконання завдання професійної (професійно-технічної) освіти (далі П(ПТ)О) – це виховання кваліфікованого, патріотично налаштованого, морально зрілого фахівця [1]. Ресурси освітнього процесу є головним чинником у досягненні кінцевої мети П(ПТ)О і формуються часом, фінансами, наукою, методичними матеріалами, правильно організованим управлінням [2]. Так склалося в нашій державі, яка відбувається період становлення, що кожна складова, яка забезпечує освітній процес, знаходиться на межі змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема провадження освітнього процесу в умовах карантину є недостатньо вивченою. Виклики, з якими стикається сучасна система освіти, пов'язані із надзвичайною ситуацією, є новими. Питання кризового менеджменту в державному управлінні вивчали С. Гур'єв [3], І. Рижов [4] та ін. Дистанційне навчання як

актуальна нині форма роботи було досліджено в рамках інноваційних педагогічних форм освітнього процесу науковцями Н. Половою [5], Т. Паращук [6] та ін.

Мета статті розкрити потреби, зміни, що відбуваються в методичній службі П(ПТ)О, яка сьогодні представлена навчальними (науковими) методичними центрами (кабінетами) областей (далі – НМЦ ПТО).

Виклад основного матеріалу дослідження.

Реагування методичної служби П(ПТ)О на запити користувачів її послуг останніми роками зазнало змін. Мережа користувачів послуг НМЦ ПТО значно розширилась. Це не лише державні заклади, яких налічується в Дніпропетровській області майже 60. Водночас мережа суб'єктів, які мають ліцензійне право на участь в освітньому процесі з формування трудового робітничого потенціалу, перевищує в області півтори сотні.

З огляду на традиції, що склалися в П(ПТ)О, заклади професійної освіти звикли до певної опіки організації освітнього процесу, а освітні суб'єкти інших ланок економіки втратили свої раніше існуючі структури методичного супроводу [7].

На взаємовідносини НМЦ ПТО із закладами вплинули нові форми їх підпорядкованості залежно від джерел фінансування та процесу децентралізації. Основні функції НМЦ ПТО сформульовані в Положенні про навчально-методичний (науково-методичний) центр (кабінет) професійно-технічної освіти і затверджені наказом МОН України ще в 2013 р. [8]. Від-

тоді змінилася підпорядкованість методичних центрів, з'явилась можливість застосування інформаційних ресурсів, у край необхідних виконавцям освітніх послуг – педагогам.

Необхідно враховувати також самостійність, незалежність, свободу вибору джерел інформації педагогами. Перелічені вище умови впродовж останніх двох-трьох років мотивували НМЦ ПТО Дніпропетровській області та його методистів постійно змінювати функції та обов'язки.

Основними пріоритетами роботи Центру стали можливості використання наявних інформаційних ресурсів, відхід від роботи «на загаль», перехід до адресного спрямування інформації конкретній особі, орієнтація роботи методистів на запити користувачів, надання можливості педагогам закладів професійної освіти володіти оперативною інформацією про нові підходи й можливості освітнього процесу. Особливістю роботи стала необхідність педагогів закладів дізнаватись про все нове, що є в технологіях виробництва, у замовників кадрів. Інструментарієм реалізації цього підходу в практиці роботи НМЦ ПТО є співпраця з роботодавцями [9], професійними об'єднаннями (за галузевим спрямуванням), входження педагогів до професійних об'єднань, наприклад, вступ педагогів, які готують зварників до спілки фахівців зварювального виробництва.

Важливим аспектом роботи Центру є впровадження моніторингових аналітичних досліджень, проведення науково-експериментальної роботи у співпраці з Національною академією педагогічних наук України.

Головним у цьому великому спектрі нових напрямів роботи є відхід від спрямування інформації у заклади через наявні поштові зв'язки, а надсилання її педагогу – виконавцю завдань освітнього процесу. Кожен методист НМЦ ПТО у Дніпропетровській області має свій блог, сторінку на сайті Центру, що дає можливість педагогам користуватись ними в час, який його задовольняє, дізнаватись про досвід колег.

Важливим ресурсом методичної служби Дніпропетровщини є сайт Центру (<https://nmc-pto.dp.ua/>). Такі його сторінки, як: «Запитай у методиста», «Запитуєте – відповідаємо», «Віртуальна методична допомога», «Мій особистий методист» дають можливість оперативно спілкуватися, розв'язувати конкретні проблеми педагогів закладів П(ПТ)О всіх рівнів атестації та підпорядкованості.

Щомісячні аналізи користування сторінками сайту Центру та реагування на їх результати є обов'язковою управлінською функцією керівництва НМЦ ПТО в Дніпропетровській області. У Центрі суттєво змінено підходи до перспективного та поточного планування роботи. Пер-

спективний план розробляється за результатами опитувань працівників закладів П(ПТ)О всіх рівнів атестації та підпорядкованості про оцінку роботи НМЦ ПТО за окремими напрямками та конкретними методистами. Поточне планування здійснюється з урахуванням викликів, пріоритетів, результатів проміжних моніторингів й аналізів.

Вважаємо, що перелічені напрями оновлення роботи Центру загалом і кожного методиста зокрема стали особливо необхідними після прийняття рішення Уряду про оголошення карантину [10] та надання Міністерством освіти і науки України рекомендацій для керівників закладів та управлінців щодо організації освітнього процесу у відповідних документах [11, 12].

Досягнення виконання завдання освітнього процесу в умовах зміни його традиційного формату на дистанційну, віддалену форму зобов'язали НМЦ ПТО організувати виконання своїх обов'язків на зовсім інших – сучасних умовах [13].

Організаційним моментом у діяльності Центру в умовах карантину став наказ, яким визначено роботу методистів у формі віддаленості від свого робочого місця, із використанням своїх інтелектуальних, професійних, технічних можливостей у допомозі педагогам в організації освітнього процесу, досягнення його кінцевого результату.

Відповідальність за кінцевий результат навчання в таких умовах розподіляється порівну між педагогом та методистом Центру. Вихідними умовами для прийняття такого рішення є таке:

- *по-перше*, планування дій кожного методиста змінено з місячного на тижневе;
- *по-друге*, заходи, що передбачені планом Центру на період карантину, поділено на дві складові – обов'язкового виконання в новому форматі (це масові заходи), та такі, що їх перенесено на період після закінчення карантину. Крім того, так звані технічні завдання (розробки уроків, моніторинги проведення олімпіад та ін.), що підлягають обов'язковому виконанню, накопичуються в електронному вигляді в аналітичному центрі, що функціонує в НМЦ ПТО;
- *по-третє*, консультативна робота за запитом користувачів значно зросла і здійснюється за їхнім запитом адресно й оперативно;
- *по-четверте*, кожен методист зобов'язаний фіксувати проблемні запитання з виконання навчальних планів, освітніх програм, акумулювати їх у Центрі з формуванням рекомендацій щодо їх вирішення колективно після завершення карантинного періоду.

Особлива увага зосереджена на можливостях забезпечення організації освітнього процесу в

випускних групах без його продовження та проведення Державної кваліфікаційної атестації.

У цьому напрямі дії НМЦ ПТО зведені до:

- проведення моніторингу термінів завершення навчального періоду;
- консультування організаторів освітнього процесу щодо можливості скорочення термінів виробничої практики за різними професіями;
- напрацювання рекомендацій для закладів П(П)ТО зі створення умов для здобувачів освіти щодо опанування ними компетенцій, необхідних для їхньої атестації;
- можливість зміни формату проведення Державної кваліфікаційної атестації (місця та форми її проведення).

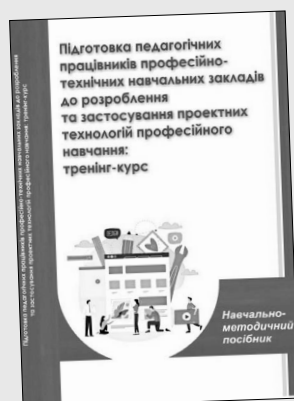
Методисти Центру, які супроводжують процес професійної спрямованості, напрацьовують рекомендації із кожної професії, кожної конкретної проблеми, що постає під час реалізації освітнього процесу в умовах карантину.

Висновки. Отже, виконання обов'язків методичною службою професійної (професійно-технічної) освіти регіону в умовах карантину є викликом сучасності, що дає оцінку на зрілість і мотивованість оперативних змін своїх функцій Центру та роботи методистів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10 лютого 1998 р. №103/98. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>
2. Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах: наказ МОН від 30.05.2006 № 419. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06>
3. Гур'єв С. О. Кризовий менеджмент та управління надзвичайними ситуаціями в державному управлінні / С. О. Гур'єв, Я. Ф. Радиш, А. В. Терентьєва // Університетські наукові записки. – 2009. – № 2. – С. 285–290. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2009_2_53
4. Рижов І. М. Кризовий менеджмент та моделювання спроможностей суб'єктів забезпечення державної безпеки України / І. М. Рижов, І. В. Романов, І. О. Тонконог // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. – 2019. – № 1. – С. 121–134. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iblsd_2019_1_17
5. Половая Н. О. Дистанційне навчання як інноваційна форма освіти / Н. О. Половая // Грані. – 2017. – Т. 20. – № 1. – С. 27–31. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2017_20_1_6
6. Парашук Т. О. Дистанційне навчання як технологія самоосвіти студента-медика / Т. О. Парашук // Галицький лікарський вісник. – 2017. – Т. 24, число 3. – С. 48–49. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/glv_2017_24_3_17
7. Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12 січня 2012 р. № 4312-VI (зі змінами і доповненнями). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>
8. Положення про навчально-методичний (науково-методичний) центр (кабінет) професійно-технічної освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 27.06.2013 № 856. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1189-13>
9. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22.06.2012 № 5026 (зі змінами і доповненнями). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17>
10. Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19: постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211. – URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zapobigannya-poshiml10320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19?fbclid=IwAR2m3seQ5RqSw0IgBagrKD7HAgRtDBQvWfWTD0_sHgrfMqTEHT3kRCgpkw
11. Лист Міністерства освіти і науки №1/9-154 від 11 березня 2020 року. – URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2020/03/11/1_9-154.pdf
12. Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19: наказ МОН № 406 від 16.03.2020 р. – URL: <http://osvita.ua/legislation/other/71755/>
13. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: наказ МОН від 25.04.2013 № 466. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

КНИЖКОВА ПОЛІЦЯ

Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до розроблення та застосування проектних технологій професійного навчання: тренінг курс: навч.-метод. посібник / [В. М. Аніщенко, О. В. Глущенко, Н. В. Кулалаєва, Г. М. Романова, М. М. Шимановський та ін.]; за заг. ред. Г. М. Романової. – Київ : ІПТО НАПН України, 2019. – 158 с.

У навчально-методичному посібнику запропоновано цикл тренінгів для педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів, що містять основні елементи організації проектного навчання учнів, а саме: планування, мотивацію, організацію проектного навчання, а також контроль та оцінювання його результатів. Включено тренінг з розвитку особистісних якостей педагога для управління навчальною проектною діяльністю учнів. Навчально-методичний посібник призначений для педагогічних працівників, які запроваджують проектне навчання у професійно-технічних навчальних закладах.

ВІДКРИТТЯ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНОГО ЦЕНТРУ З МАТЕРІАЛООБРОБНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Надія ШАПОВАЛОВА, заступник директора з навчально-виробничої роботи Краматорського вищого професійного училища, м. Краматорськ, Донецька область;

Ольга КОСТЮЧЕНКО, методист Краматорського вищого професійного училища, м. Краматорськ, Донецька область

Висвітлено питання престижності професійної освіти в суспільстві. Представлено досвід створення навчально-практичного центру з матеріалообробних технологій для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за професіями «Токар», «Верстатник широкого профілю», «Фрезерувальник», «Шліфувальник», «Свердлувальник» у Краматорському вищому професійному училищі.

Ключові слова: модернізація системи, професійна орієнтація, навчально-практичні центри.

Nadezhda SHAPOVALOVA, Olga KOSTYUCHENKO

THE OPENING OF THE TRAINING AND PRACTICAL CENTER FOR MATERIAL-PROCESSING TECHNOLOGIES

The problem of reducing the prestige of professional education in society is unfolded. The experience of the Kramatorsk Higher Professional School on the creation of the training and practical center for material-processing technologies for such professions as "Turner. Machine operator. Milling machine operator. Grinder. Driller" is represented in this article.

Keywords: the system of modernization, career guidance, training and practical centers.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Упродовж останніх десятиліть престижність професійної освіти в суспільстві поступово знижувалася через відсутність інвестицій у модернізацію системи професійної освіти; невідповідність між попитом і пропозицією, якістю підготовки кадрів і потребами ринку праці у професійних кваліфікаціях; недосконалістю системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування молоді й дорослих.

Випускники закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) часто не мають необхідних практичних навичок та досвіду для того, щоб задовольнити мінімальні вимоги ринку праці; зрештою вони змушені конкурувати з більш досвідченими працівниками, які мають певні переваги при поданні заявок на ті ж вакансії. Така ситуація створює різні перепони, які заважають молодим фахівцям виходити на конкурентні ринки праці, що змушує їх переходити на інші наявні некваліфіковані робочі місця або ставати на облік як безробітні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час реалізації проекту GIZ № 81234946-GA Інститут професійних кваліфікацій досліджував ситуацію на ринку праці у шести східних областях України (Дніпропетровській, Запорізькій, Полтавській, Харківській та підконтрольних частинах Донецької і Луганської областей) з метою аналізу ринку праці у згаданих 6 регіонах щодо виявлення та обґрунтування вибору робітничих

професій для працевлаштування дорослих та задоволення попиту на кваліфікованих працівників. За результатами аналізу фактичних даних первинного обліку підконтрольної частини Донецької області за 2017–2018 рр. були визначені найбільш затребувані в регіоні професії, серед яких: «Верстатник широкого профілю», «Фрезерувальник», «Шліфувальник», «Свердлувальник». Означене підтверджується й тим, що протягом року підприємства області за зазначеними професіями розміщували у державних і приватних пошукових базах значну кількість запитів (вакансій) на пошук спеціалістів. Незважаючи на те, що впродовж року попит на затребувані професії задовольнявся як Державною службою зайнятості, так і приватними агентствами, кількість запитів (вакансій) на зазначені професії роботодавців залишалася стабільно високою. Враховуючи це, можна стверджувати, що попит на спеціалістів за зазначеними професіями не зменшується. Крім того, ці професії увійшли до переліку найбільш затребуваних професій на основі даних Державного центру зайнятості [3].

Мета статті – обґрунтувати актуальність створення Навчально-практичних центрів у ЗП(ПТ)О (на прикладі досвіду Краматорського вищого професійного училища (далі – ВПУ)).

Виклад основного матеріалу дослідження. Який ЗП(ПТ)О можна назвати престижним? Такий, що дбає про сучасне матеріально-технічне забезпечення професій і якість надання освітніх послуг. Такий, у якому турбуються про долю кожного учня і

шукають додаткові можливості для його професійного становлення. Такий, який ставить перед собою чіткі завдання розвитку і досягає їх. Саме таким ЗП(ПТ)О є Краматорське ВПУ. За 79 років існування закладу здійснювалась підготовка за новими професіями, будувались нові навчальні приміщення, зміцнювалась навчально-виробнича база, випущено понад 26 тис. молодих кваліфікованих робітників. Тож педагогічному та учнівському колективам є чим пишатись.

Наразі перед колективом Краматорського ВПУ стоїть важливе завдання – залучення до розбудови ефективної системи професійної освіти та навчання як основи економічного добробуту держави, складової сталого розвитку суспільства, запоруки професійної самореалізації та неперервного професійного розвитку особистості упродовж життя відповідно до її інтересів та потреб економіки України.

Одним із засобів розв'язання цих проблем є створення на базі Краматорського ВПУ багатофункціонального Центру професійної досконалості. Завдання Центру – сформулювати новий імідж сучасної професійної освіти, надавати високоякісні послуги з підготовки кваліфікованих кадрів, забезпечувати набуття фахової передвищої освіти, підвищення кваліфікації, опанування високотехнологічними професіями галузевого чи різногалузевого спрямування, стати платформою для об'єднання інтересів та налагодження співпраці закладів професійної освіти, регіональних органів влади й регіональних рад професійної освіти, бізнесу, торгово-промислових палат, галузевих об'єднань, роботодавців, профспілок, здобувачів професійної освіти [3].

Відповідно до Законів України «Про професійно-технічну освіту», «Про зайнятість населення», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» на базі Краматорського ВПУ відкрито єдиний у Донецькій області Навчально-практичний центр «Перспектива» (далі – НПЦ «Перспектива») з матеріалообробних технологій для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за професіями «Токар», «Верстатник широкого профілю», «Фрезерувальник», «Шліфувальник», «Свердлувальник». Проект стартував у березні 2019 року на виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 26.02.2019 № 266. НПЦ «Перспектива» створено в рамках реалізації Плану дій Уряду України з модернізації матеріально-технічної бази та оновлення змісту професійної освіти, за під-

тримки департаменту освіти, підприємства-замовника кадрів ПрАТ НКМЗ та самого ЗП(ПТ)О. На його реалізацію державою виділено 2,5 млн грн із державного бюджету.

На шляху становлення НПЦ «Перспектива» колективом Краматорського ВПУ була проведена активна робота щодо створення та оснащення матеріально-технічної бази для забезпечення освітнього процесу, максимально наближеного до сучасних технологій виробництва, що повністю відповідає вимогам державних стандартів за професіями «Токар», «Верстатник широкого профілю», «Фрезерувальник», «Шліфувальник», «Свердлувальник». Усі навчальні кабінети та лабораторії Центру обладнані мультимедійними або інтерактивними комплексами.

Висновки. Відкриття НПЦ «Перспектива» з матеріалообробних технологій для підготовки за професіями «Токар», «Верстатник широкого профілю», «Фрезерувальник», «Шліфувальник», «Свердлувальник» є свідченням того, що на державному рівні прийшло усвідомлення важливості професійно-технічної освіти, яка має бути базовою для більшості випускників загальноосвітніх шкіл. Саме вмілі робітничі руки повинні розбудовувати новітню економіку, відроджувати село, піднімати до світових стандартів інфраструктуру та сферу побутового обслуговування, забезпечувати обороноздатність країни, без чого неможлива справжня незалежність. Ця подія свідчить про те, що держава робить дієві кроки щодо відновлення престижу робітничих професій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25 червня 2013 року № 344/2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/print?text=%F3%EF%F0%E0%E2%EB%B3%ED%ED%FF>
2. Парламентські слухання. Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення. Верховна Рада України, 1 червня 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://static.rada.gov.ua/zakon/skl8/10session/par_sl/sl0106116.htm].
3. Мельник С. Аналітичний звіт «Комплексний аналіз системи професійно-технічної освіти в Луганській області та її відповідності потребам регіонального ринку праці», 2018 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/Donbas/RPP/analysis%20of%20the%20vocational%20education%20and%20training%20system%20in%20luhansk%20oblast_UKR.pdf

МЕТОДИЧНІ ВЕБІНАРИ ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Ольга ГАЙДУК, науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ

З 23 березня 2020 року співробітники Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України провели серію вебінарів із дистанційної освіти.

Першим проведено вебінар *«Удосконалення екологічної компетентності педагогічних працівників закладів професійної освіти засобами дистанційних курсів»* за участю Н. Кулалаєвої, завідувачки лабораторії технологій професійного навчання Інституту, кандидата хімічних наук, доцента.

До заходу в онлайн-режимі приєдналися 146 учасників – науковці, методисти, педагогічні працівники закладів професійної освіти із дев'ятнадцяти областей України.

Упродовж вебінару обговорювалися питання: актуальності імплементації екологічних знань до професійної підготовки кваліфікованих робітників; необхідності формування «зеленого мислення» в майбутніх фахівців; структури та змісту розроблених співробітниками Інституту професійно-технічної освіти НАПН України дистанційних курсів із удосконалення екологічної компетентності педагогічних працівників закладів професійної освіти; використання педагогами системи професійної освіти планової наукової продукції Інституту. Учасники заходу висловили зацікавленість тематикою та змістовим наповненням вебінару.

1 квітня 2020 року Н. Кулалаєва провела вебінар *«Методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання»*.

До заходу в онлайн-режимі приєдналися 183 учасника – науковці, методисти, педагогічні працівники закладів професійної освіти із сімнадцяти областей України.

Під час вебінару Н. Кулалаєва представила наукові напрацювання співробітників лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, що були отримані впродовж здійснення наукового дослідження з теми *«Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників*

будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування». Вона навела результати його констатувального етапу, під час якого було опитано 1059 здобувачів професійної освіти, 333 педагогічних працівників та 86 представників підприємств, які забезпечують професійну підготовку кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання.

До того ж, було зазначено, що представлені наукові результати співробітники лабораторії апробують у закладах професійної освіти – експериментальних майданчиках. Так, упродовж 2019–2020 років у лабораторії здійснюються три експерименти:

- всеукраїнського рівня *«Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти»* на базі ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище», ДНЗ «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу», ДНЗ «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського» та Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області;

- регіонального рівня *«Проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти»* на базі ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей» і *«Розроблення засобів навчання для професійної підготовки кваліфікованих робітників з професій «Верстатник широкого профілю», «Кухар», «Кондитер» в умовах дуальної форми здобуття освіти»* на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області та Краматорського вищого професійного училища. Аудиторії було презентовано практичний посібник *«Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти»*, (видання представлене у Електронній бібліотеці НАПН України за посиланням: <https://lib.iitta.gov.ua/718500/>), підготовлений і виданий у рамках дослідження.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Інна ГРИЦЕНОК, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент

В Інституті професійно-технічної освіти НАПН України проведено XIV Всеукраїнську науково-практичну конференцію (звітну) «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання», на якій проаналізовано теоретичні і методичні засади розвитку професійної і фахової передвищої освіти в умовах трансформаційних процесів, сучасні моделі підготовки учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності, обговорено проблемні питання концептуальних основ і методик стандартизації фахової передвищої освіти, методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників, визначено особливості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми здобуття освіти та проєктного менеджменту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Особливістю конференції у період карантину стало проведення її в онлайн-режимі. Партнери, змогли провести вдвічі більше зустрічей, з'явилася можливість залучити нових учасників, які раніше не могли дістатися до місця проведення конференції. Головною перевагою організації онлайн-конференцій було і те, що організатори проводили її як в аудіо, так і в відео режимі, а це допомогло учасникам краще засвоювати матеріал.

У пленарних засіданнях конференції взяли участь близько тисячі осіб: представники Національної академії педагогічних наук України, Міністерства освіти і науки України, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, Інституту професійних кваліфікацій, Конфедерації роботодавців України, управлінь (департаментів) освіти і науки обласних державних адміністрацій, обласних навчально (науково)-методичних центрів професійно-технічної освіти, закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, вищих навчальних закладів. Під час пленарних за-

сідань обговорювалися актуальні проблеми щодо науково-освітніх інновацій професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, модернізації змісту системи професійної освіти та механізми впровадження новітніх технологій професійного навчання, визначено конструктивні способи розв'язання суперечливих моментів інноваційного розвитку закладів освіти.

Учасники конференції мали можливість переглянути відео-виступи **Петра Коржевського**, заступника Міністра освіти і науки України, **Володимира Лугового**, першого віце-президента НАПН України, в.о. головного вченого секретаря Національної академії педагогічних наук України, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України, **Світлани Кротович**, начальника головного управління вищої освіти директорату вищої освіти і освіти дорослих Міністерства освіти і науки України, **Олексія Мірошніченка**, виконавчого Віце-президента Конфедерації роботодавців України, **Родіона Колишка**, директора Інституту професійних кваліфікацій, **Катерини Мірошніченко**, експерта Міжнародного проєкту «EU4Skills: кращі навички для сучасної України», представників обласних навчально (науково)-методичних центрів професійно-технічної освіти, закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

Підсумовуючи результати конференції, **Валентина Радкевич** визначила пріоритетні завдання, виконання яких забезпечить інноваційне успішне функціонування закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах сучасного ринку праці: трансформаційні процеси в суспільстві та національній економіці зумовлюють необхідність подальших наукових досліджень Інституту професійно-технічної освіти НАПН України з вивчення методичних засад застосування цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих фахівців та оцінювання якості їхньої підготовки у закладах професійної та фахової передвищої освіти.

© Гриценко І., 2020

ВИСОКИЙ ПРОФЕСІОНАЛ. ЧУДОВА ЛЮДИНА. ПАТРІОТ УКРАЇНИ

ПАМ'ЯТІ ВАЛЕРІЯ ГРИГОРОВИЧА БАЧИНСЬКОГО

Не стало Людини. Пішов у вічність **Валерій Григорович БАЧИНСЬКИЙ** – заступник директора Департаменту освіти і науки Вінницької облдержадміністрації – начальник управління професійної освіти, інноватики та науки, учитель, наставник, мудрий керівник, інтелектуал із вражаючою широтою та глибиною знань, до авторитетного слова якого дослуховувались на обласних, Всеукраїнських, Міжнародних форумах, конференціях, засіданнях. Його голос звучав на засіданнях Комітету з освіти Верховної Ради України, Колегіях Міністерства освіти і науки, а справедливі, аргументовані висновки на засіданнях Державної Акредитаційної комісії України сприймалися беззаперечно. Життя відміряло всього 60 років. Важка хвороба скосила на злеті нових задумів, ідей, сподівань.

Понад 30 років трудився Валерій Григорович на освітянській ниві: з них на посадах заступника директора та директора загальноосвітніх шкіл м. Вінниці, начальника управління освіти Вінницької міської ради, останні 13 років працював у професійній освіті, з них 9 років на посаді заступника директора Департаменту освіти і науки облдержадміністрації.

На долю В. Г. Бачинського припав час реформування професійної (професійно-технічної) освіти. Якою має бути галузь? Як осучаснити заклади, не втративши надбань, зберегти матеріальну базу і кадри? Розуміючи важливість професійної освіти для розвитку регіону, в основу для прийняття рішень Валерій Григорович поставив аналіз економічної ситуації в області. Які події відбуваються на підприємствах регіону, у якому напрямі розвиваються, які кадри потрібні, скільки? Активно

і постійно спілкувався із роботодавцями – багато із них стали не лише гостями, а й учасниками життя закладів професійної (професійно-технічної) освіти. За підтримки облдержадміністрації розпочала роботу рада професійної освіти. Співпраця з обласним центром зайнятості, обмін інформацією про стан справ на ринку праці, перелік наявних вакансій та дефіцитних професій сприяли проведенню профорієнтаційної роботи, впровадженню дуальної форми навчання, тісним зв'язкам з роботодавцями і соціальними партнерами, спрямуванню навчальних закладів щодо визначення переліку професій та обсягів підготовки, а в подальшому – працевлаштуванню випускників.

Валерій Бачинський умів знаходити та не боявся приймати нестандартні, креативні рішення, був ініціатором та активним учасником не лише обласних, а й багатьох Всеукраїнських проєктів. Валерій Григорович сприяв розробці та всіляко підтримував реалізацію в області «Регіональної Програми підготовки кваліфікованих робітників на 2016–2020 роки», уперше заклади профтехосвіти стали учасниками обласних програм енергозбереження, молодіжних, грантових програм, що давало можливість для залучення додаткових коштів на розвиток ПТО.

Людина небайдужа та ініціативна, Валерій Бачинський сприяв та підтримував участь ЗП(ПТ)О в усеукраїнських конкурсах та пілотних проєктах. Область є учасником п'яти раундів проєкту Міністерства освіти і та науки України та Європейського Фонду освіти «Туринський процес», проєкту «PIME», Вінницька область серед 7 областей зі створення Центрів професійної досконалості в рамках програми «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України» та у пілотному проєкті щодо фінансування професійної (професійно-технічної) освіти – передача фінансування закладів професійної освіти, розташованих у містах-обласних центрах, винятково з обласних бюджетів. Відродився і став традиційним фестиваль «Творча молодь Вінниччини» – один із кращих профорієнтаційних заходів, робота обласних педагогічних конференцій профтехосвіти, учасниками яких завжди були представники обласної влади, роботодавців, Міністерства освіти і науки України, що безумовно сприяли зростанню авторитету галузі у суспільстві.

За ініціативи Валерія Григоровича, обговорені у колективах та ухвалені колегією Департаменту освіти і науки облдержадміністрації послідовні кроки для реалізації основних ідей та змін про-

фесійної (професійно-технічної) освіти області, визначено першочергові пріоритетні завдання професійної освіти, заходи координації дій Департаменту освіти і науки, органів місцевого самоврядування, бізнесу, закладів професійної освіти, які спрямовані на реалізацію стратегічних завдань, створення навчально-практичних центрів, оснащених сучасним обладнанням, де впроваджуються сучасні виробничі технології; впровадження багатоканального фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти (кошти державного, обласного бюджетів, бюджету м. Вінниці та інвесторів); впровадження елементів дуальної форми навчання; впровадження сучасних Стандартів професійної освіти, навчальних планів та програм на основі компетентностей, навчання за модулями; сприяння інвестиціям у розвиток професійної (професійно-технічної) освіти.

Із характерною енергійністю Валерій Григорович підтримував і реалізував ідею Міністерства освіти і науки України щодо створення і організації роботи навчально-практичних центрів, оснащених сучасною технікою, де впроваджуються новітні виробничі технології. Протягом 2016–2020 років розпочали роботу 17 навчально-практичних центрів, з них 7 будівельного профілю, 4 – аграрного, 1 сфери послуг, 5 промислових, 1 – залізничного. Для створення деяких центрів виділялися державні кошти, більшу частину центрів створено за позабюджетні надходження навчальних закладів, кошти Державного Фонду регіонального розвитку, кошти обласного бюджету та інвесторів. За безпосередньої участі Валерія Григоровича в області розпочав роботу (діє протягом 6 років) Фонд Ебергарда Шьока (Німеччина). Фондом виділено кошти для створення матеріальної бази для підготовки з професії «Маляр-реставратор» та навчально-практичного центру з сучасних деревообробних технологій на базі вищого художнього професійно-технічного училища № 5 м. Вінниці в рамках реалізації спільного німецько-українського модельного проекту у сфері професійної освіти з модернізації та підвищення кваліфікаційного рівня з професії «Столяр будівельний».

Одне із суттєвих завдань навчально-практичних центрів, зважаючи на демографічну ситуацію та ринок праці, він бачив у перенавчанні та підвищенні кваліфікації дорослого населення. Після відкриття навчально-практичних центрів обсяги здобувачів освіти такої категорії зросли, відповідно вирости позабюджетні надходження закладів. У кожному із навчально-практичних центрів ідеї, мудрість, допомога, поради Валерія Бачинського.

Він сприяв розвитку міжнародного партнерства, вбачаючи у цьому можливість вивчення європейського досвіду, впровадження кращих зразків у роботу закладів освіти, неодноразово брав участь у семінарах, конференціях, які проводились Міністерством освіти і науки спільно із Європейським Фон-

дом освіти, був учасником міжнародної конференції у Турині (Італія), досвід, здобутий у проекті впроваджував у роботу закладів П(ПТ)О. Департамент освіти і науки та навчальні заклади мають сталі партнерські відносини із навчальними закладами, виробничими фірмами із 10 країн Європи. Міжнародне співробітництво стало складовою перспективних планів роботи закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Постійно працюючи над собою, маючи енциклопедичний світогляд та блискучу пам'ять, Валерій Григорович сприяв професійному розвитку педагогів – зустрічався із колективами, читав лекції на курсах підвищення кваліфікації. У перемогах навчальних закладів на Всеукраїнських та міжнародних освітянських виставках є заслуга небайдужого керівника. Систематично, протягом багатьох років роботи колективів ЗП(ПТ)О Вінниччини відзначались високими нагородами Всеукраїнських та Міжнародних освітянських виставок. Валерій Бачинський радів та гордився цими перемогами, сприяв зацікавленості та стимулював педагогічних працівників до творчості.

На посаді заступника голови обласної атестаційної комісії Валерій Григорович прагнув, щоб робота педагогів була оцінена достойно – неодноразово за його пропозиціями педагогічних працівників представляли до нагород та заохочень, а викладачам спецдисциплін та майстрам здійснювалися доплати із обласного бюджету.

Очолоючи роботу обласної кадрової комісії ЗП(ПТ)О, значну увагу приділяв підбору та розстановці кадрів. Умів бачити та використати таланти, потенціал кожного працівника на користь загальній справі, створив команду спроможну вирішувати часом надважкі питання. Двері його кабінету завжди були відчинені – приходили із пропозиціями, за порадами, допомогою. Чимало профтехосвітян вдячні Валерію Григоровичу за підтримку у важку хвилину життя, за розуміння, небайдужість.

Валерій Бачинський був великим життєлюбом, умів дружити, багато колег, не лише в Україні, а й за межами держави, друзів, просто знайомих згадуватимуть дружній потиск його руки. Поважали його не лише як мудрого керівника, а й просту людину із високими людськими чеснотами порядності, вірності справі, уміння поважати людську гідність, за його ставлення до людей.

Але так невчасно він залишив цей світ.

Мудрі зерна науки, щедро засіяні в душі колег, друзів, рідних, щира людська вдача Валерія Григоровича Бачинського ще довго проростатимуть світлою пам'яттю.

*Департамент освіти і науки
Вінницької обласної державної адміністрації,
Відділення професійної освіти
і освіти дорослих НАПН України,
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України*

Вимоги до оформлення авторських рукописів до журналу «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

1. До журналу приймаються статті наукового, методичного характеру з актуальних проблем, розвитку професійної освіти і навчання в Україні і за кордоном (рубрики: РИНОК ПРАЦІ І ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА, ДИДАКТИКА, ІННОВАЦІЇ, НАВЧАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ, ПЕДАГОГ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ, ПСИХОЛОГІЧНА СКАРБНИЧКА, З ДОСВІДУ, ВИХОВНА РОБОТА, МЕТОДИЧНА РОБОТА, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, які раніше не публікувалися та не були передані для публікації в інші видання, а також відомості про цікаві події у професійно-технічній освіті (рубрики: ХРОНІКА, КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ, ВІТАЄМО) тощо.

Статті друкуються за умови передплати журналу на рік, копія бланка про передплату додається до статті.

2. Структура наукової статті має відповідати вимогам ВАК України за № 1-02/3 від 5 січня 2003 р. До рукопису наукової статті автора, який не має наукового ступеня, обов'язково додається рецензія, підписана особою, що має науковий ступінь, засвідчена печаткою за місцем роботи рецензента (може бути сканована та надіслана у графічному форматі).

3. **Оформлення статті:** обсяг – до 7 сторінок тексту формату А4 українською мовою, через півтора інтервали, шрифт Times New Roman, кегль 14, поля – по 2 см, збережено у редакторі MSWord 97-2003 у форматі *.doc. Зверху пишеться назва статті, прізвище та ім'я, вчений ступінь, наукове звання, посада автора (авторів) статті. У наукових статтях обов'язково додається коротка анотація до статті (2 – 3 рядки) та ключові слова, індекс УДК. Також у наукових статтях назва статті, дані про автора, анотація та ключові слова даються трьома мовами (українською, російською та англійською). Бібліографія до статті має бути складена за правилами стандарту, розміщена за алфавітом і ретельно перевірена автором. Посилання на джерела в тексті треба надавати в квадратних дужках, наприклад [1, 3]. Ілюстративний матеріал у статті має бути високої якості, малюнки і таблиці – бути прив'язаними до тексту, мати порядковий номер і назву.

4. Окремими файлами надсилаються: **інформація про автора (авторів)** прізвище, ім'я, по батькові (повністю), місце роботи, посада, науковий ступінь, звання, електронна адреса, контактні телефони; якісні **фото автора** та (за бажанням) **фото до матеріалів статей** (можуть бути розміщені на обкладинці та на зворотах обкладинки або у тексті статті), копія бланка про передплату журналу.

5. За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей відповідають автори публікацій.

6. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора), перенесення статті до наступного номеру чи відмову від публікації (якщо недотриманні вимоги). За необхідності стаття може повертатись автору на доопрацювання.

3 приводу публікування матеріалів у журналі звертатися до відповідального секретаря члена редакційної колегії старшого наукового співробітника лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидата педагогічних наук **ГРИЦЕНКО ІНИІ АНТОНІВНИ** за телефоном 097-562-22-22, матеріали надсилати на електронні адреси: grichenokinka@ukr.net, 2345255@ukr.net, ipito_info@ukr.net з поміткою: для журналу «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА».

ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

В. о. директора видавництва
Костянтин КОРНІЄНКО

**Головний редактор
редакції журналів**
Ніна БЕРІЗКО

Адреса редакції журналу:
02094, м. Київ, вул. Попудренка, 54
8-й поверх, кім. 802
Тел.: (044) 292-83-05

Над номером працювали:
Леся ЯВОРСЬКА
Олена КОНЄЄВА
Віктор ДЯЧЕНКО

На с. 1 обкладинки: Члени Піклувальної ради гірничо-металургійних професій на шахті «Родіна» ПАТ «Криворізький залізнично-рудний комбінат».

Листи й матеріали для публікації можна надсилати електронною поштою: **2345255@ukr.net** з поміткою «Професійна освіта»

Підписано до друку 10.06.2020 р.
Формат 60x84 1/8. Папір газетний.
Друк офсет. Умов.-друк. арк. 6,5.
Зам. №

Видруковано

ТОВ «Принтстор Груп» 03190,
м. Київ, вул. Данила Щербаківського, 4

Державний комітет зв'язку та інформації України ф.СП-1

ПВ	місце	літер.
----	-------	--------

ДОСТАВНА КАРТКА — ДОРУЧЕННЯ

На газету
журнал

48764

«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

найменування видання

Вартість	передплата	кількість комплектів	1
	переадресування		

на 2020 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
×			×			×			×		

поштовий

індекс _____

місто _____

код вулиці

буд.	корп.	кв.

село _____

область _____

район _____

вулиця _____

прізвище, ініціали

Читайте в наступному номері

✓ У Міністерстві освіти і науки
України

* * *

✓ Стратегічне управління

* * *

✓ Думка вченого

* * *

✓ Виховання

* * *

✓ Методична робота